

67. Putns ievilina cilvēku citā pasaulē.

Reiz viens vīrs daudz prātojis un gudrojis par mūžību. Viņš nevarējis saprast, kā gan cilvēks varētu mūžīgi dzīvot.

«Viens pats gads jau ir ļoti garš laiks, un kad cilvēks nodzīvo sešdesmit, septiņdesmit gadu, tad viņš jau savu mūžu ir beidzis un viņam ir jāmirst.»

Tā domādams, viņš iegājis mežā. Tur viņš dzird kādu putniņu dziedam un tikmēr meklē, kamēr arī uzmeklē to koku, kur putniņš nometies dzied. Mazais putniņš ir raibs un ļoti skaists un dzied tik brīnišķīgi, kā viņš vēl nebija dzirdējis dziedam. Tā nu viņš labu brīdi klausās ar lielu prieku skaistajā putniņa dziesmā un brīnās par pašu putniņu. Kādu brīdi dziedājis, putniņš paceļas spārnos un aizlaižas projām.

Vīrs nu arī iet no meža laukā un grib griezties atpakaļ uz savu māju. Izgājis no meža, viņš gan vēl redz tādus pašus kalnus un lejas, bet lauki, koki un ēkas ir pavisam citādi. Nekā viņš vairs nevar pazīt. Arī visi cilvēki ir sveši: ne tie viņu pazīst, ne arī viņš tos.

Pēdīgi viņš aiziet pie mācītāja un izstāsta tam visu, ko bija dzirdējis un redzējis. Mācītājs nu atrod vecā baznīcas grāmatā, ka priekš simtu gadiem no tādas un tādas mājas izgājis tāds un tāds vīrs, iegājis mežā un pazudis.

Tā tad par to brīdi, kamēr vīrs klausījās putniņu dziedam, bija pagājis simtu gadu. Nu viņš arī sapratis, kāda var būt mūžība.

68. Akmeņa cilvēks.

Divi vīri, no baznīcas nākot, gājuši runādamies pa kapsētu.

Pirmais sacījis uz otru: «Ak, kas te par pulkiem ļaužu būs lielajā augšamcelšanās dienā!»

Otrs, neticīgais, saka, ka tas nemaz neesot tiesa un tā nemaz nenotikšot. Pirmais tam nu stāsta un rāda, ka tā stāvēt rakstīts bībelē, un tā esot mūsu ticība un cerība; bet otrs jo nikni atbild: «Lai tad es esmu nolādēts un par akmeni palieku, ja tas būtu tiesa.»

Tikko šis tādus zaīmošanas vārdus bija izsacījis, tas tūliņ pazuda un nebija vairs nekur redzams. Pirmais runātājs aiziet pie mācītāja un izstāsta, kas noticis. Mācītājs to ieraksta baznīcas grāmatā un tā šī lieta paliek.

Trīs simti gadu vēlāku, kapus no jauna rokot, kapsētā uziet akmeni ar galvu, rokām un kājām, pilnīgu cilvēka tēlu. Šo tēlu aiznes no kapsētas uz mācītāja muižu, un mācītājs to liek nolikt savā mazgājamā kambarī vienā kaktā, kur arī viņa ķēķa meitas gulta stāvēja. Tā ikvakarus, gulēt iedama, notura savu vakaru lūgšanu un aizmet krustu priekšā.

Vienu vakaru tā redz, ka akmeņa tēls kaktā tā kā pakustas un pasmejas. Ķēķa meita nu ne par kādu naudu tur neiet gulēt, stāstīdama mācītājam, ka tēls kaktā pakustējies un pasmējies.

Mācītājs saaicina citus baznīckungus un tie nu sāk lūgt Dievu un svētīt to tēlu. Un redz: akmeņa tēls top dzīvs un sāk kustēt. Tas nu šiem izstāsta, ka priekš trīs simti gadiem esot pats sevi nolādējis un tādēļ par akmeni gulējis zemē. Kad šie tam prasīja, kādēļ viņš smējies, kad ķēķa meita vienā kaktā krustījusies, tad viņš atbildēja: «Kad meita vienā kaktā krustu meta priekšā, tad visi ļaunie gari muka projām un devās uz citiem kaktiem; bet starp tiem viens bija klibs ar savu kāju, tas arvien lēca citiem no pakaļas, un es par to smējos.»

Mācītājs to atkal nosvētīja, un nu tēls sabruka un sabira kaktā par pišļiem un putekļiem. Pēc tam šos trūdus aiznesa uz kapsētu un noglabāja, lai tie nu dus Dieva mierā.

69. Elles katla kurinātājs.

No kaŗadienesta atnāk zaldāts mājā, bet viņam nav nekādas naudas un vecāku arī vairs nav, kur pagaidām apmesties. Domādams, ko lai dara, viņš nosaka: «Ak, tu velns, ko lai nu iesāku?»

Te viņš apskatās un redz: nāk viens kungs pretī. Kungs tūliņ uzprasa: «Vai negribi pie manis par puisī derēties?»

«Kādēļ ne? Kad tik ir tāds darbs, ko es māku strādāt.»

«Krāsnis kurināt jau tu mācēsi!»

«To jau nu gan mācēšu, bet vai es varēšu arī ko nopelnīt.»

«Par algu tu nebēdā! Tev būs trīs gadi katru dienu jākurina trīs krāsnis, ka neviena neizdziest. Ja tu labi nekurināsi, tad tu dabūsi pērienu; bet ja mani klausīsi, tad tev piebēršu visas kabatas ar zeltu.»

Zaldāts ir ar to mierā un iet kungam līdz. Tā viņi iet pa purviem un mežiem it kā pa gaisu, kamēr pēdīgi nonāk pie vienas pils. Tur kungs ieved viņu vienā istabā, kur ir trīs krāsnis, un vēl piekodina: «Kurini nu tās krāsnis un karsē tos podus. Bet ja tu noņemsi kādam podam vāku un paskatīsies, kas tur iekšā, tad tev nocirtīšu kaklu.»

«Kas tur man ko skatīties?» zaldāts atbild un tik sāk kurināt.

Zaldāts jau ir nokalpojis visus trīs gadus un viņam paliek tikai vairs pēdējā darba diena. Viņš nu ar visu varu grib zināt, kas gan tajos podos tiek vārīts. Viņš paceļ pirmajam podam vāku un redz, ka tur sēd tas vecais zaldāts, kas viņu kaŗadienastā sitis un dīdījis.

«Ak, tu te sēdi!» viņš iesaucas, aiztaisa atkal vāku cieši un piemet vēl vienu malkas gabalu klāt.

Otrā podā viņš atrod savu dūsmīgo kaŗa virsnieku un arī tā podam pieliek vienu lieku malkas gabalu.

Trešā katlā vārās viņa bargais kungs, pie kuŗa viņš agrāki dienējis. Arī tas viņam aizdevis dūsmas, par ko dabūjis tāpat vienu lieku malkas gabalu.

Tūliņ arī ienāk viņa saimnieks un uzsauc: «Kam tu taisīji tos vākus vaļā? Vai tā tu izpildi manu pavēli?»

Zaldāts tā sabijies, ka nevar vairs ne vārda parunāt. Kungs tomēr paliek laipnāks un saka: «Še, saņem savu algu un ej tūliņ no šejienes projām!»

Kungs nu piebeŗ zaldātam visas kabatas pilnas ar mēsliem; bet zaldāts, kā jau vainīgs būdams, arī neko nesaka. Viņš iziet no pils un tiek atkal aiznests kā pa gaisu par purviem un mežiem. Nu viņš grib iztīrīt arī savas netīrās kabatas, bet izrādās, ka tās visas ir pilnas ar zelta naudu. Zaldāts nu ir bāgāts vīrs un dzīvo laimīgi.

70. Vīrs ceļo uz elli.

Gaŗais Jēkabs bija stiprs vīrs: liela auguma, gaŗu bārdū, stāvu degunu, kuplām uzsacīm. Reiz viņš mežā satika lielu lāci, nosita to un no lāča ādas iztaisīja sev kaŗoku. Gaŗajam Jēkabam iznāca kalpot pašam lielam kungam, kādēļ viņa mazā mājiņa mežā bija jāatstāj tukša bez saimnieka. Nokalpojis kādus gadus lielajam kungam, viņš lūdz, lai laiŗot to uz māju: gribot precēties. Lielskungs saka: «Es tev dodu divi nedēļas laika, bet tad nāc atkal atpakaļ pie manis!»

Gaŗais Jēkabs apsolās un aiziet. Nonāk viņš savā mājiņā un ieiet mežā skalū malkas cirst. Nocērt vienu priedi — greiza, nocērt otru — atkal greiza, nocērt trešo, bet nu no priedes iznāk skaista jaunava un saka: «Es būšu, Jēkabiņ tava brūte!»

Jēkabs apskatās: ir diezgan skaista — viņš ir ar mieru. Iet nu abi uz māju un redz: sakritušās būdiņas vietā stāv skaista jauna māja. Viņš apprecē atrasto brūti un dzīvo laimīgi savā mājā. Lielskungs viņu atlaida uz div' nedēļām, bet viņš jau nodzīvojis pus gadu. Kungs gaida — nevar sagaidīt, saskaistas un sūta veselu kaŗaspēku pēc Gaŗā Jēkaba. Redzēdams kaŗaspēku nākam, šis sataisa visiem ēdienus un dzērienus un nu līksmo visi kā pa kāzām. Tā dzīvojot, ir jau pagājuši divi gadi. Pēc divi gadiem lielskungs sasauc vēl lielāku kaŗaspēku, aiziet pats uz Jēkabu un saŗem šo ar visiem agrākiem kaŗavīriem cieti un ieliek visus cietumā. Otrā dienā, izlaiŗot cietumniekus, kungs saka Gaŗajam Jēkabam: «Aiznes vienu vēstuli manam tēvam, kas priekš divdesmit pieciem gadiem nomira, un pastāsti man, kā viņam tur viņā saulē klājas.»

Jēkabs atbild: «Labi! es iešu, bet ļauj man papriekšu aiziet uz māju pēc ceļa kules!»

Kungs saka: «Tu vari vienu nedēļu palikt mājā, bet uz viņu sauli ejot atnāc pie manis!»

Jēkabs nu aiziet pavisam noskumis uz māju. Sieva prasa: «Kādēļ tu tāds bēdīgs?»

Jēkabs saka: «Lielskungs liek man par sodu iet uz viņu sauli.»

Sieva to mierina: «Nebēdā neko, būs labi.»

Tad sieva sataisa vīram labu ceļa kuli ar pārtiku un iedod vēl vienu kamoliņu, kas rādīšot ceļu. Tā nu Jēkabs aiziet uz lielu kungu un saka: «Lielskungs, vai tu varbūt negribi man līdza nākt uz viņu sauli? Es tagad ceļu zinu.»

Kungs atbild: «Labi, es iešu ar'!»

Abi aiziet kamoliņam pakaļ un nonāk pie krustceļa, kur apstājas atpūsties. Viņiem sēdot, brauc viena karīte ar diviem zirgiem pretī. Jēkabs nostājas priekšā un prasa: «No kurienes?»

Braucējs atbild: «Braucu no viņas saules. Es esmu vecais pilskungs, kas miris priekš septiņdesmit pieciem gadiem.»

Jēkabs atbild: «Brauc atpakaļ!»

Gājēji nonāk pie trešā krustceļa, kur atkal brauc viena karīte pretī. Jēkabs prasa: «No kurienes?»

Braucējs atbild: «Braucu no viņas saules. Es esmu pilskunga tēvs, kas miris priekš divdesmit pieciem gadiem.»

Jēkabs nodod tam kungam vēstuli un saka: «Mēs atbraucām ar tavu dēlu apjautāties, kā tev labi viņā saulē klājas.»

Braucējs atbild: «Man iet ļoti grūti. Katru dienu vāra katlā un dauza ar dzelzs kūjām. Tikai tagad mani izlaida pabraukāties.» Uz dēlu pagriezies, viņš teica: «Atlaid tu visus cilvēkus no verdzības un nemoki viņus ar grūtiem darbiem! Citādi tev arī būs ellē jāmokās.»

To teicis, kunga tēvs atkal aizbrauca uz elli. Mājā pārnācis, lielskungs tūliņ atlaida visus savus vergus un nevienu vairs nemocīja ar pārmērīgiem darbiem. Arī Gaŗais Jēkabs nu varēja mierīgi dzīvot savā skaistā mājiņā.

71. Meitas pie Laimes mātes.

Vienai mātei bijusi pameita un īstā meita. Pameita bijusi strādīga un godīga; bet māte pameitu visādi nerrojusi, mērdējusi badā un mocījusi. Savu īsto meitu māte traki lutinājusi. Reiz pašā ziemas vidū māte sūtījusi pameitu uz mežu pēc zemenēm. Viņa iedevusi tai līdž lielu grozu un

maizes kukuli, kas bijis no smiltīm un pelniem, tikai miltos apvārtīts.

Pameita aizgājusi uz mežu, izstaigājusi visu dienu, nonīkusi un nosalusi un nekā neatradusi. Pameita iegājusi mežā tālu, tālu. Viņa vairs nezinājusi ceļu uz māju un vakars ar nācis virsū. Pameita apsēdusies uz celma un gauži, gauži raudājusi. Kad nu meita pacēlusi galvu, tad redzējusi, ka turpat, netālu ir maza mājiņa. Pameita nu tūliņ gājusi uz to mājiņu. Viņa gājusi mājiņā iekšā un viņai pretim nākusi viena vecenīte. Pameita nu lūgusies, lai vecenīte laiž to iekšā sasildīties. Jā, vecenīte ielaidusi to iekšā un prasījusi, ko viņa mežā ar grozu darot un no kurienes esot. Pameita nu stāstījusi, ka viņu māte sūtījusi uz mežu pēc zemenēm. Viņa nekā neatradusi un nu tai esot bailes uz māju iet, jo māte to pēršot un nikni bāršot. Vecenīte noklausījusies un neteikusi nekā. Pameitai gribējies ēst un viņa izvilkusi savu kukuli. Nu viņa lauzusi pati un devusi vecenītei ar'. Vecenīte pajēmusi pameitas kukuli, iebāzusi mazu kripatņu mutē, zēlējusi un nedabūjusi maizi nemaz lejā. Nu viņa teikusi: «Vai, meit', cik tev prasta maize.»

Pameita sacījusi, ka tādu jau šai vienmēr māte dodot. Nu vecenīte pajēmusi savu kukuli un devusi pameitai. Tā bijusi pavisam balta un garda maize.

«Vai, māmiņ,» teikusi pameita, «cik tev laba maize! Tādu gan es nekad neesmu mutē jēmusi.»

Kad pameita bijusi paēdusi un sasildījusies, tad vecenīte teikusi tā: «Pajem nu, meitiņ, to slotiņu un noslauki ar viņu manas mājiņas paviļas, tad tev būs zemeņu vai cik.»

Pameita pajēmusi slotiņu, izgājusi ārā un noslaucījusi paviļas. Kad viņa bijusi noslaucījusi, tad tur bijis daudz, daudz zemeņu, kraumēm vien. Pameita pielasījusi pilnu grozu un nezinājusi vien, kā vecenītei par visu pateikties. Pameita taisījies uz māju. Vecenīte to pavadījusi un izvedusi uz ceļa. Tad viņa iedevusi pameitai mazu kastīti, piekodinājusi, lai to tik pēc trīs dienām taisa vaļā un teikusi: «Tur būs tava laime!»

«Kā tā?» brīnījies pameita. «Vai tad man laime ar ir?»

«Jā, jā!» teikusi vecenīte, «tur būs tava laime.»

«Tad jau tu laikam esi pati Laimesmāte,» vēl prasījusi pameita.

«Jā, tā es esmu,» atbildējusi vecenīte un tūliņ pazudusi.

Pameita gājusi priecīga uz māju. Viņa atdevusi zemenes mātei un tā brīnījiesies ne mazos brīnumus. Nu māte sākusi pameitu izprašņāt, kur un kā viņa zemenes jēmusi. Pameita nu visu izstāstījusi, ka viņa visu dienu velti izmeklējusies zemenes, ka nosalusi un gājusi Laimesmātes mājiņā sildīties, ka Laimesmāte to mielojusi ar savu gardo maizi, devusi zemenes pie paviļām paslaucīt un kastīti, kuņģā esot viņas laime iekšā.

Otrā dienā māte sūtījusi uz mežu pēc zemenēm savu īsto meitu. Viņa tai iedevusi līdz dažādus kārumus un gardumus un baltmaizes kukuli. Īstā meita iegājusi mežā un arī sameklējusi Laimesmātes mājiņu. Viņa gājusi droši mājiņā iekšā, sēdusies uz krēsla un teikusi: «Dikti nosalu!»

Laimesmāte neteikusi nekā. Tad nu īstā meita krāvusi uz galda baltmaizi, gardumus un kārumus, pati vien ēdusi. Laimesmāte prasījusi: «Vai tu man nedosi?»

«Tev jau pašai ir!» atbildējusi īstā meita.

Kad viņa bijusi paēdusi, tad sacījusi uz Laimesmāti: «Nu, dod man zemenes.»

Laimesmāte sacījusi, lai pajemot slotiņu un noslaukot paviļas, tad tur jau zemenes būšot.

«Es gan neiešu tavas paviļas tīrīt. Vari pati viņas slaucīt. Es tik lasīšu zemenes.»

Īstā meita nevīžājusi paviļas slaucīt. Laimesmāte nu gājusi pati paviļas tīrīt un palīdzējusi vēl zemenes ar' pielasīt. Tad nu īstā meita teikusi: «Kā, vai tad tu man laimes nemaz nedosi?»

Laimesmāte iedevusi īstai meitai vienu kastīti un sacījusi, ka kastīti varot tikai pēc gada vaļā taisīt, un tur tad būšot šās laime.

Īstā meita nu skriešus vien likusies uz māju projām. Viņa ieskrējusi mājā gluži aizsēdusies no lieliem priekiem.

Trešā dienā mājā iegājis viens ķēniņa dēls un prasījis vai kāda meita šim negribot nākt līdz. Pameita bijusi ar

mieru iet pie ķēniņa par kalpotāju. Viņa nu mielojusi ķēniņa dēlu ar zemenēm. Ķēniņa dēls ļoti brīnējies, kur pameita varējusi pašā ziemas vidū zemenes jemt. Pameita visu izstāstījusi, kā bijis. Nu pienākusi arī īstā meita un tā ar sākusi mielot ķēniņa dēlu ar savām zemenēm. Bet tās nebijušas tādas, kā pameitas zemenes un bijušas pavisam rūgtas. Trīs dienas bijušas pagājušas un pameita taisījusi vaļā to kastīti, kuŗu tai Laimesmāte devusi. Kastītē bijušas ķēniņienes rotas un kronis. Tā arī viss noticis: ķēniņa dēls apprecējis pameitu un tā palikusi par ķēniņieni.

Kad pagājis gads, tad īstā meita vērusi vaļā savu kastīti. No kastītes uzšāvusies uguns liesma un nodedzinājusi visu māju ar māti un nekrietno īsto meitu.

72. Misiņbārdis.

Vienam ķēniņam bija dēls un trīs meitas. Dēlu viņš mīloja vairāk par visiem bērniem. Ķēniņš bija dēstījis ābeli, kam auga zelta āboli; bet katru nakti nozuda pa ābolam. Princis pavēlēja cilpas ietaisīt ābelē. Tavu brīnumu! Vīrs ar misiņa bārdu bija no rīta cilpās. Ķēniņš, gribēdams to rādīt saviem draugiem, liek viņu cietumā ielikt. Kamēr šis cietumā, tāmēr rotaļojas princis ar ābolu blakus istabā. Bet kas par nelaimi! Ābols — kā tas gadījās, kā ne — ierit pa caurumu pie Misiņbārža.

Princis lūdzas: «Mīļo Misiņbārd, atdod man ābolu!»

«Ja izlaidīsi mani no cietuma,» teic Misiņbārdis, «taļ dabūsi, ātrāki nē.»

«To nevaru, cietuma atslēga manai mātei kabatā.»

«Ej pie mātes,» Misiņbārdis māca, «liec galvu ieskāties un izjem pa to brīdi atslēgu no kabatas. Mani izlaidis, atliec atslēgu tāpat atpakaļ.»

Princis nu arī izlaiž Misiņbārdi. Šis saka: «Kad tev kā vajaga, tad sauc mani, un es būšu klāt.»

Princis iet atkal pie mātes: «Ieskā man vēl galvu!» Kamēr māte ieskā galvu, princis stumj lēnām atslēgu kabatā, bet māte to pamana.

«Ko tu darīji ar atslēgu?» viņa uzprasa. Dēls mātei izstāsta visu. Sanāk viesi ķēniņam. Viņš ved Misiņbārdi rādīt; bet cietums tukšs. Ķēniņiene pastāsta, kas noticis.

«Ārā no manas valsts!» ķēniņš tam bargi uzsauc, «tikai vienu vienīgu zaldātu vari jemt līdz, bet atstāj šo pašu stundu manu valsti!»

Abi aiziet itin bēdīgi un pēdīgi nomaldās kādā tuksnesī. «Skaties tik,» zaldāts saka, «man tevis labad būs vēl badā jānomirst; uzturs jau iet pie beigām, ūdens ne lāsītes. Slāpst, ka vai mēle pie aukslējiem piekalst.»

Princis atcērt: «Ko nu tik daudz pļāpā? Rau', kur aka, iesim turp.»

Viņi nonāk pie akas, bet nevar sasniegt ūdeni. Zaldātam padoms drīzi rokā. «Nolaid mani pie kājām akā,» viņš saka, «es nolaidīšu arī tevi, kad padzeršos.»

«Labi!» Zaldāts, padzēries, nolaiž princi akā.

«Padzēru jau,» šis sauc, «velc mani ārā!»

«Es ar tevi esmu apnicis līdz beidzamam,» zaldāts atbild, «gribu no tevis atsvabināties. Ja tu atdod man savas drēbes un ķēniņa dotās grāmatas, tad atstāšu tevi dzīvu; ja ne, tad vari akā palikt.»

«Velc tik ārā,» princis lūdzas, «atdošu visu.» Tā arī notiek un nu viņi izšķiņas.

Zaldāts noiet pie kāda ķēniņa, uzrāda savas grāmatas un ķēniņš viņu pieņem par dēlu, bet negodīgas dzīvošanas dēļ drīzi viņu aizdzen. Pēc tam viņš iestājas pie pūkiem dienestā.

«Ja tu mums katram atved labi skaistu meitu,» pūki saka zaldātam, «tad dosim tev katrs divi pūri naudas.» Zaldāts pārdomā, kā pie meitām tikt, un arī apsolās visu izdarīt.

Princis tai laikā ir atkal atnācis nepazīts sava tēva pilī un ir salīdzis par zirgu puisī.

Reiz viņš satiekas pie pils mūrīem ar Misiņbārdi un izstāsta tam savu ligu. «Gan mēs atriebsimies zaldātam,» Misiņbārdis to mierina, «vai nenāksi šovakar pie mums dzīrēs?»

«Labprāt!» zirgu puisis atbild.

«Bet liec vērā,» Misiņbārdis pamāca tālak, «ēst un dzert ir brīv — runāt ne. Tagad steidzies, ka drīzi tiekam turp.»

Dienas darbus pabeidzis, princis iet tam līdz. Jūrmalā sēžas abi laivā un brauc. Malā tikuši, viņi nonāk lepnā pilī, kur ir daudz viesu. Visi ēd un dzer, bet nerunā ne vārda. Pēc kāda laika visi atkal šķiras. Zirgu puisis pajem no tu-rienes līdz sidraba zirgu.

Otrā vakarā tie brauc atkal uz dzīrēm. «Ēd un dzer, cik gribi,» Misiņbārdis piekodina, «bet tikai nerunā!» Mājā braucot, puisis pajem līdz zelta zirgu. Trešā vakarā viņš tāpat pārved dimanta zirgu.

Neilgi pēc tam atjāj pie ķēniņa pazīstamais zaldāts. «Mans kungs mani sūta,» zaldāts saka, «lai aizvedu viņam jūsu vecāko meitu.»

«Manu vecāko meitu? Kas tad tāds ir tavs kungs, ka viņš man tā var prasīt?»

«Nebūs labi, ķēniņ!» zaldāts biedina, «mans kungs ir varens pūķis, viņš apsplaus visu jūsu zemi ar uguni un visu nodedzinās.»

«Došu jau savu meitu!» ķēniņš atbild izbijies. Zaldāts aizjāj.

Ķēniņš izsludina: «Pusi no manas valsts dabūs tas, kas novedīs manu meitu pie pūķa un viņu atkal atvedīs dzīvu atpakaļ.»

Zirgu puisis apbruņojies, sēžas sidraba zirgā un jāj pie ķēniņa. Šis, turēdams to par kādu svešu princi, ļauj arī tam aizvest savu meitu. Meita sēžas viņam aiz muguras un tā abi aizjāj.

«Dod man to meitu!» sauc pūķis jūrmalā, uguni spļaudams, ka sakarst zirgu puša bruņas. Bet šis tam virsū ar zobenu, žvikš! un pūķis izstiepjas. Puisis izgriež tam mēli un pajem to līdz. Ķēniņam liels prieks par atdabūto meitu; bet varonis nezīn kur nozūd.

Otrā dienā zaldāts prasa atkal otru meitu. Nepazīstamais ir drīzumā klāt un aizved nelaimīgo princesi. Pūķis jūrmalā ar trim galvām viņu jau sagaida un spļauj tā ugunis, ka bruņas top sarkanās. Puisis kā kaķis viņam kaklā —

un visas trīs galvas zemē. Mēles izgriezis, viņš laiž atkal mājā un tad tāpat aiziet savu ceļu.

Trešā dienā zaldāts klāt un prasa tagad jaunāko meitu. Ķēniņam arī jāapsola. Tūliņ atjāj arī varonis, bet šoreiz ar dimanta zirgu. Viņš nu pajem jaunāko princesi savā zirgā un drīzā laikā aizjāj uz nelaimes vietu. Jūrmalā stāv pūķis ar sešām galvām. Atstājis ķēniņa meitu drošā vietā, puisis nolec no zirga. Pūķis nu krākdams, šņākdams brūk viņam virsū, bet puisis iegrūž laimīgi savu šķēpu pūķim vēderā, kas tūliņ grīļojas, mēles šaudīdams. Princis uzlec viņam kaklā, nocērt visas galvas un, izrāvis mēles, jāj uz māju.

Ķēniņš sauc: «Varoni! Jem manu jaunāko meitu, lielākas algas man vairs tev nav.»

«Nē, ķēniņ, to nevaru,» zirgu puisis atbild. «Esmu viņas brālis, tavs padzītais dēls.»

Tēvs nu ir laimīgs bez gala.

Ķēniņš, dabūjis zināt zaldāta blēdību, izsūta kaņavīrus, lai saķertu blēdi. Tas šiem arī izdodas. Kamēr Misiņbārdis svin kāzas ar ķēniņa vecāko meitu, tāmēr zaldātam jāgrauž pūķu mēles cietumā. Pēc kāzām viņu tomēr apžēlo, pavadot ar suņa godu.

73. Trīs vecenītes par vērpējām.

Vienai mātei bijusi meita, bet tik slinka, ka viņa nav vīžojusi no istabas laukā iziet. Gulējusi vien, nekā nav strādājusi. Tad vienu dienu māte izdzinusi viņu laukā un tikai pērusi. Braucis kungs gaļām: kālab meitu tā peņot?

«Jā, cienīgs kungs, viņa par daudz liela strādniece: sēž tikai istabā un strādā, nevīžo ne no istabas laukā iziet — tāda, redziet.»

«Nu ko tad viņa laba strādā?» kungs vaicājis.

«Liela vērpēja, liela vērpēja! — puspodiem, podiem, pusotrapodiem pa nakti — un ko nu vēl pa dienām!»

Labi! Kungs tad nopircis meitu par trīsdesmit kapeikām, iesēdinājis karītē, aizvedis uz muižu un tūliņ pirmā naktī lielai vērpējai devis puspodu linu savērpēt.

Bet — kas ir — šī nemācējusi nemaz vērpt: izlikusies ratiņam dzenamo auklu virsū, izminusies, izstāvējusies — nekas gudrs neizjucis — sākusi raudāt.

Te uz vienu reizi ienāk pa durvīm resna māte ar resniem, resniem pirkstiem, vaicādama: «Meitiņ, kālab tu raudi?»

«Kā man nebūs raudāt? Man pa vienu nakti jāsavērpj puspods linu.»

«Ej tikai gulēt!» resnā māte teikusi, «rītā lini būs savērpsti un karāsies pie sienas; bet kad tava goda diena nāk, tad aicini mani lai. Aizej pie rijām, atver lodziņu un sauc: «Ar resniem pirkstiem — nāc kāzās!»

Rītā agri kungs ienācis un redzējis: meita guļ kā maiss, bet lini savērpsti karājušies pie sienas. Viņš brīnējies un domājis: «Lai nu paguļ, lai — pa nakti izstrādājusies.»

Un vakarā nu iedevis veselu podu linu. Šī nosēdusies un atkal tāpat raudājusi. Te ienākusi viena māte ar resnām lūpām, gaŗu, resnu degunu: kālab raudot?

«Tā un tā!»

Nu, lai tikai liekoties gulēt, viņa savērpšot. «Bet kad būs tava goda diena, tad aicini mani lai. Aizej pie rijām, atver lodziņu un sauc: «Ar resnām lūpām, gaŗo degunu — nāc kāzās!»

Labi! Trešo nakti kungs iedevis pusotra poda linu savērpst. Nu šī vēl vairāk raudājusi. Te ienākusi viena māte ar resnām, resnām gūžām, tik tikko varējusi pa durvīm iesprausties, tik resna. Tā teikusi: «Ej gulēt! No rīta tavi lini būs gatavi; bet kad būs tava goda diena, tad tu mūs lai aicini. Aizej pie rijām, atver lodziņu un sauc: «Ar resniem pirkstiem, resnām lūpām, gaŗo degunu, resnām gūžām — nāciet manās kāzās!»

Trešā rītā kungs atradis, ka lini atkal gatavi, un nu apjēmies meitu precēt, tādēļ, ka viņa tik liela strādniece.

Nu rīkojuši kāzas, un meita aicinājusi viesus; bet trīs tās māmiņas pavisam piemirsusi. Bijusi jau apģērbusies, gribējusi patlaban uz baznīcu braukt, te iešāvies prātā, ka resnās mātes arī jāaicina. Nu noskrējusi pie rijām, atvērusi

lodziņu un saukusi: «Ar resniem pirkstiem, resnām lūpām, resno degunu, resnām gūžām — nāciet manās kāzās!»

Atnākusi uz istabu un kungs vaicājis, kur viņa bijusi. Neesot nekur bijusi.

Uz vienu reizi nāk tās trīs vecenes iekšā. Visi kungi, visi brīnās, kas šīs tādas esot.

Tad tā viena teikusi: «Es jaunās dienās biju liela vērpēja, savērpu puspodiem, podiem, pusotrapodiem linu pa vienu nakti, un ko nu vēl pa dienu, re, tā dabūju tos resnos pirkstus, lieliskām vērpdama.»

Otra teikusi: «Es arī biju liela vērpēja: resnās lūpas dabūju vienmēr vērpdama, vienmēr diegus slapinādama un deguns vērpjot man arvienu tā kratījās, kamēr izkratījās tik gaŗš un resns.»

Trešā teikusi: «Es arī biju liela vērpēja, un vienmēr sēdot dabūju resnas gūžas.»

Tad kungam palicis bail, ka viņa jaunā sieva vērpdama arī nepaliek tik neglīta, kā tās trīs vecenes, tādēļ savā muižā vērpšanu pavisam aizliedzis un visus ratiņus licis sadedzināt. Vēlāk pat gājis pa pagasta mājām apkārt, ratiņus cirzdams un dedzinādams.

74. Pateicīgais mironis.

Vienam ķēniņam bijis viens pats dēls, un tas gribējis ceļot pa pasauli; bet tēvs, viņu žēlodams, nav laidis. Tad dēls sacījis: «Es darīšu sev galu, ja tu nelaidīsi!»

Vispēdīgi ķēniņš arī viņu laidis, iedevis vēl skaistu zirgu un pats vēl jājis pavadīt. Gabalu jājuši, viņi nokusuši un apgulušies vienā krogā. Bet rītā dēls atstājis tēvu turpat krogā un aizjājis viens pats pasaulē. Jājis, jājis — iejājis atkal vienā krogā, iegājis ķēķī uzpīpēt un ieraudzījis skurstenī vienu cilvēku, kas tur bijis pakārts. Iegājis pie krodzinieka un prasījis, kādēļ tas cilvēks tur esot dūmos iekārts.

Šai zemē esot tāds ieradums: ja kāds apgrēkojies par desmit rubļiem un nevarot aizmaksāt, to iekaŗot dūmos.

Bet kad nu otrs aizmaksājot tos desmit rubļus, vai tad varot viņu izpirkt?

Krodzinieks sacījis: jā, tad gan varot.

Nu ķēniņa dēls aizmaksājis tos desmit rubļus, izpircis pakārto vīru, apracis to un jājis atkal projām. Jājis, jājis — atskatījies atpakaļ un ieraudzījis vienu cilvēku skrienam. Tas sacījis: «Es arī iešu, kur tu jāsi.»

Ķēniņa dēls sacījis: «Ak, es jau jāju plašo pasauli apskatīties.»

Tad sacījis tas skrējējs: «Nu, es jau arī varu staigāt pa pasauli.»

«Nāc, nāc — es jau arī negribu noliegt.»

Nu viņi ceļoja abi divi tālāk. Tad ķēniņa dēls viņam pastāstīja: «Nesaki nevienam, ko es tev stāstīšu. Es esmu ķēniņa dēls, un man vairs nav necik naudas. Bet nestāsti to nevienam, citādi man var varbūt kāda nelaime notikt, ka mani ieliek cietumā.»

Ceļa biedrs arī apjēmās nevienam nekā nesacīt. Iegājuši nu abi divi vienā pilsētā — skrējējs taču izplāpājis, ka viņš ķēniņa dēls, un nu šim jāiet pie ķēniņa. Tad viņš sacījis uz skrējēju: «Eh, kā tu izplāpāji! Dievs zin, kā nu man klāsies; ka neieliek vēl mūs abus divus cietumā!»

Tā nu šis arī aiziet pie tās zemes ķēniņa. Ķēniņš vaicā:

«Vai tu esi ķēniņa dēls?»

«Jā!»

Tad tas ķēniņš viņu atlaidis, nav ilgi pie sevis turējis. Tas skrējējs nu esot zinājis, ka še vienā vietā esot nauda zemē. Viņš uzsējis sidraba kaņoti uz galvas un naktī aizgājis uz turieni. Piegājis pie tās vietas, iznācis velns un prasījis: «Ko tu te gribi?»

«Es dzirdēju, ka te nauda esot, man vajaga naudas!» skrējējs sacījis.

«Nu, pazvērē, ka tu man pats palieci. Es gan redzēšu, kā tu labi zvērēsi.»

Tad skrējējs zvērējis, ka šis viņam patiesi padošoties. Bet velns sacījis: «Tas ir viltīgi zvērēts!» Jo kam zvērējot ir sidrabs klāt, tas tikai uz to sidrabu vien zvērē, bet neizsaka īstas patiesības. Un viņš trīs reiz tā zvērējis un visas

reizes nepareizi. Tad velns nosviedis vienu maisu un sacījis: «Ja tev naudas vajaga, tad nosvied to maisu zemē, naudas būs diezgan.»

Tagad abiem ceļotājiem naudas bijis diezgan. Otrā dienā ķēniņš atkal vēstījis to ķēniņa dēlu pie sevim un atkal tāpat runājis. Tad viņš atkal gājis atpakaļ un sacījis uz skrējēju: Pavisam slikti, kā tu izrunāji! Dievs zin, kā mums pašiem vispēdīgi klāsies.»

Otrā naktī skrējējs gājis atkal uz to pašu vietu un uzsējis uz galvas sidraba kaŗoti. Tur viņš nozvērējis velnam atkal vienreiz, otrreiz, trešureiz, un visas reizes nepareizi. Tad velns nosviedis vienu lielu mēteli, sacīdams: «Kad tu kur gribi iet, tad uzvelc to mēteli, tevi nekas neredzēs, ir pats velns nevarēs tevi saredzēt.»

Pajēmis velna doto mēteli, viņš gājis uz māju. Trešā dienā atkal ķēniņa dēlam bija jāiet pie ķēniņa un viņš šo ar tiem pašiem vārdiem atlaidis.

Tad skrējējs gājis vēl trešā naktī uz to pašu vietu ar savu sidraba kaŗoti un visas trīs reizes zvērējis nepareizi. Nu velns nosviedis tam lielu zobenu un sacījis: «Kad tu to zobenu pajemsi rokā, tad, kur vien tu paskatīsies, tur galvas kritīs kā pogas, i pašiem velniem no tā zobena kritīs galvas zemē.»

Ceturtā dienā ķēniņš atkal vēstījis ķēniņa dēlu pie sevis. Bet tad paša ķēniņa meita iedevusi viņam tabakas dozi, sacīdama: «Rītā man atnes atkal šo dozi, jo citādi ķēniņš redzēs, ka man nebūs tās dozes.»

Viņš pajēma dozi un pārnāca priecīgs mājā. Bet nu skrējējs sacīja: «Kam tu jēmi to dozi? Tev viņa var nozūst, kur tad tu viņu dabūsi?»

«Ak, kas man te viņu jems?»

Un tur tai krogā bijušas trīs mazas kastītes: viena lielāka, otra mazāka, un trešā vēl mazāka. Tad viņš ielicis to dozi tai vismazākā kastītē, to atkal vidējā un vidējo vislielākā. Visas trīs kastītes viņš aizslēdzis un sacījis: «Kas tur gan viņu varētu dabūt?»

«Jā, jā, kas to var zināt, kādu cilvēku pasaulē nav!» skrējējs atbildējis.

Kad nu viņi nakti apgulušies, skrējējs redzējis, ka tā ķēniņa meita ar divi zirgi piebraukusi pie tā kroga, iegājusi iekšā, atslēgusi pirmo, otru un trešo kastīti, izjēmusi to dozi un aizbraukusi projām. Bet skrējējs gājis tai pakal un redzējis, ka viņa aizbrauc uz elli. Skrējējs bij apvilcis to mēteli, ko velns tam iedevis pie naudas bedres. Un kad ķēniņa meita iegājusi ellē, tad tā atdevusi to kasti velnam. Bet velni tūliņ saoduši svešu smaku un daži jau sākuši runāt: «Kas te var būt? Te ir ērmīga sveša smaka?»

Tad skrējējs pajēmis rokā to zobenu, ko velns iedevis, un tūliņ velniem kritušas galvas zemē. Bet ķēniņa meita, to redzējama, ātri vien aizbrauca projām. Skrējējs nu pajēmis ķēniņa meitas tabakas dozi, pārgājis atpakaļ uz krogu un apgulies, it kā nekur nebūtu bijis.

Rītā, kad ķēniņa dēls uzcēlies un dozes vairs neatradis, skrējējs sacījis: «Edz, kam tu jēmi? Es jau tev sacīju, ka var izzagt! Kur nu jemsi atdot ķēniņa meitai?»

Tad ķēniņa dēls gribējis no bailēm vai projām bēgt; bet nu skrējējs atdevis tam dozi, zobenu, mēteli un maisu, sacīdams: «Tā es tevi pasaulē glābu, tāpēc, ka tu mani izpirki no skursteņa.»

To sacījis, tas vēl pamācīja, kas ar maisu, zobenu un mēteli darāms, un tad pazudis.

Ķēniņa dēls nu apprecēja skaisto ķēniņa meitu, kas nu arī no velnu varas bija atsvabināta, aizbrauca pie sava tēva un dzīvoja laimīgi.

75. Pieci savādie stiprinieki.

Jaunam puisim nomiruši tēvs un māte un viņš gājis pasaulē darbu un laimi meklēt. Tā iedams, viņš saticis vienu vīru, kas gājis pa ceļu, bet pie kājām viņam bijuši piesieti dzirnavu akmeņi. Puisis brīnēdamies prasījis: «Kam tu tādus smagus akmeņus pie kājām sien?»

«Ja man nebūs smagu akmeņu pie kājām, tad es vairs nevarēšu uz vietas palikt. Mazā brīdī es izskriešu visu pasauli.»

«Iesim labāk kopā laimi meklēt!»

Skrējējs ir ar mieru un nu iet abi divi tālāku. Ejot viņi satiek vīru, kas rauj kokus ar visām saknēm laukā. Puisis prasa: «Ko tu tur dari?»

«Lasu mātei žagarus.»

«Vai nenāksi mums līdz laimi meklēt?»

Koku rāvējs ir ar mieru un nu iet visi trīs tālāk. Ejot satiek atkal vienu vīru, tas pielicis lielu gaļu plinti pie vaiģiem un taisās šaut, bet šie neredz nekāda zvēra, ko šāvējs gribētu šaut. Puisis viņam prasa: «Ko tu tur par velti šaun, ka neredz ne zvēra, ne putna?»

«Es gribu nošaut vienu odu, kas aiz desmit verstēm laizas ap ozolu.»

«Nāc mums labāk līdz laimi meklēt.»

Šāvējs arī iet. Tā ejot viņi redz, ka griežas trīs vējdzirnavas, bet gaisā nejūt nekāda vēja. Pēdīgi viņi ierauga, ka grāvmalā ir atgulies viens vīrs, kas pūš pa vienu nās caurumu, bet otru ir aizbāzis ar lupatiņu. Puisis tam atkal uzprasa: «Ko tu tur dari?»

«Griežu vējdzirnavas.»

«Kādēļ tad esi vienu nāsi aizbāzis?»

«Ja es pūstu ar abām nāsīm, tad dzirnavas izputētu.»

«Tad jau tu varētu iet ar mums kopā laimi meklēt.»

Nu jau iet visi pieci kopā. Tā ejot viņi sastop sesto ceļotāju, kas uzlicis cepuri uz vienas auss. Puisis prasa: «Kāpēc tu neliec cepuri taisni galvā?»

«Kad es uzlikšu cepuri taisni galvā, tad būs tūliņ tāds aukstums, ka zeme sasals.»

«Nu tad nāc tu arī mums līdz!»

Tā nu visi seši nonāk pie vienas ķēniņa pils. Tam ķēniņam bijusi ļoti skaista meita un turklāt arī liela skrējēja. Skaistai princesei bijis daudz precinieku, un viņa nezinājusi, kuŗu jemt, kuŗu nejemt. Pēdīgi apsoliņusies būt tam par sievu, kas viņu noskriešot. Bet neviens precinieks netiek ātrai skrējējai ne līdz. Jaunais puisis, palaizdamies uz savu ceļa biedru palīdzību, arī grib skrieties. Vecāis ķēniņš ir ar mieru un Skrējējs uzjemas skriet jaunā puisa vietā.

Nākošā dienā ķēniņš iedod vienu krūzi savai meitai, otru krūzi skrējējam, un tad liek skriet abiem uz avotu, kas atrodas septiņas verstis no ķēniņa pils. Kuņš nu pirmais atnesīs savā krūzē tā avota ūdeni, tas būs uzvarējis.

Skrējējs noraisa akmeņus no kājām, aizskrien kā zibens uz avotu, iesmeļ ūdeni un skrien atkal atpakaļ. Pusceļā ir liels kupls ozols un pie tā nu skrējējs atsēstas drusku atvēsināties no karstās saules, bet sēdēdams drīz aizmieg. Ķēniņa meita, nu tikai vēl turpu skriedama, ierauga skrējēju aizmigušu, izlej tā krūzi tukšu un aizskrien uz avotu. Atpakaļ skriedama, viņa jau noskrien skrējējam gaņām un priecājas, ka būs uzvarējusi.

Jaunais puisis ar saviem ceļa biedriem brīnās, kur skrējējs tik ilgi kavējas. Šāvējs apskatās un redz, ka skrējējs apakš ozola aizmidzis. Viņš nošauj ozolam vienu zaru, kas uzkrit gulētājam virsū un pamodina to. Redzēdams, ka krūze izlieta, viņš skrien atkal uz avotu, steigšus iesmeļ ūdeni un atskrien atpakaļ uz pili agrāki nekā ķēniņa meita.

Pēc paša ķēniņa solījuma jaunajam puisim nu jādabū ķēniņa meita par sievu. Bet princesei nepatīk tāds vienkāršs zemnieku puisis un viņa negrib iet. Tas ir arī pašam ķēniņam pa prātam un viņš grib dabūt puisi pie malas. Liek sakurināt ļoti karstu pirti un aicina puisi tur pērties. Puisis mana gan ļaunu nodomu, bet negrib ķēniņam pretoties un aiziet uz pirti kopā ar savu aukstuma vīru. Pirti nu sakurina karstu kā cepli un ķēniņš jau domā, ka abi pērājies būs pagalam. Bet aukstuma vīrs uzliek cepuri taisni galvā un pirtī vairs nejūt nekāda karstuma. No rīta puisis vēl sūdzas ķēniņam, ka siltuma bijis par maz.

Tagad ķēniņš grib apmierināt puisi ar labu un piedāvā tam naudu. Viņš grib būt vēl devīgs un apsola tam tik daudz zelta un sidraba naudas, cik viens vīrs var panest. Puisis atbild: «Es jau ar' negribu ķēniņam pretī runāt. Ko ķēniņš sola, būs labi!»

Tad jaunais puisis sapērk pilsētā visus audeklus un sašuj no tiem vienu pašu lielu un stipru maisu. Kad nu sāk tur bērt ķēniņa zelta un sidraba lietas, tad tur saiet visa ķēniņa bagātība iekšā un maiss vēl nav galīgi pilns. Puisis arī

vairāk neprasa un Kokurāvējs jem maisu uz pleciem un iet mierīgi projām.

Ķēniņam paliek žēl savas bagātības un tas nu sasauc visu savu kaŗaspēku, lai tas dzenas stipriniekam pakaļ un nojem viņiem lielo naudas maisu.

Kad kaŗaspēks pienāk pie stipriniekiem, tad Pūtējs pataisa abas nāsis vaļā un sāk pūst. Viss kaŗaspēks nu izšķīst kā putekli.

Ķēniņš ar savu meitu nu nožēlo, ka pārsteigušies, vajadzējis turēt vārdu un izlīgt ar labu. Ķēniņš aizbrauc pats pie stipriniekiem un lūdz jaunajam puisim piedošanas. Puisim ir laba sirds un tas atdod atkal ķēniņam viņa zeltu un sidrabu.

Jaunais puisis tagad apprecēja ķēniņa meitu, bet viņa ceļa biedri dabūja ēst un dzert, cik katram patika.

76. Vienacīte, Divacīte, Trijacīte.

Vienai raganai ir trīs īstas meitas: vienace, divace, trijace un arī viena pameita. Mātes meitas nedara nekā, bet pameitai ik rītus tām jāpienes brokasts pie gultas. Tad tai jāsteidzas vēl ganos, kur nevien lopi ganāmi, bet arī katru dienu vēl jāsavērpj trīs mārciņas linu.

Nespēdama tik daudz darbu padarīt, nabaga bārenīte sāk raudāt. Pienāk laipns vecītis un prasa: «Kam tu, meitiņ, tā raudi?»

«Es nevaru tik daudz linu savērpēt un bīstos no pamātes, ka nevarēšu dzijas atdot.»

«Tas nekas! Iedod tik tos linus savas mātes raibai gosniņai. Tā sagremos linus un pa nāsīm tai nāks gatavas dzijas laukā!»

Meitene tā izdara un visi lini ir īsā brīdī savērpēti. Vakārā bārenīte atdod dzijas pamātei. Bet nu raganai ir skaudība, ka pameita ir tāda mudīga strādniece. Viņa labprāt būtu to bārusi un sunījusi, bet viss darbs ir padarīts. Viņa tomēr nevar saprast, kā pameita varējusi tik daudz linu savērpēt.

Otrā dienā ragana sūta savu vienaci bārenītei līdz uz ganiem, lai tā noskatītos, kā bārenīte vērpj. Ganos abas meitas atsēstas zemē un bārenīte sāk šai galvu ieskāt, dziedādama: «Midzi, midzi, vienactiņa!»

Vienace drīz vien aizmiga, bet bārenīte pa to laiku atdod linus gosniņai un pēc maza brītiņa dabūja gatavas dzijas. Kad vienace pamostas, tad viss darbs jau sen padarīts, un šai nu nav nekā, ko mātei stāstīt.

Trešā dienā pamāte sūta divaci uz ganiem, lai tā izzina, ko pameita dara. Arī tai bārenīte ieskā galvu dziedādama: «Midzi, midzi, vienactiņa, midzi, midzi, otractiņa!»

Divace aizmieg un bārenīte pasteidzas savus linus likt savērpj. Tā nu arī divacei neizdodas noskatīties, kā bārene savērpj dzijas.

Ceturtā dienā ragana sūta trijaci ganos, lai tā labi uzmanītu bāreni. Šī ieskā arī trijacei galvu un dzied: «Midzi, midzi, vienactiņa, midzi, midzi, otractiņa!»

Trijace gan arī aizmieg, bet viņas trešā acs, kas bijusi pakausi, un nebijusi aizmudināta, noskatās, ka bārenītes raibā govs ir šai par palīgu. Ragana to dabū zināt un nopriež ar savām meitām, ka raibā govs tūliņ janokauj. Bārenīte gan raud un vaimanā, bet pamāte liek raibo govi nokaut.

Nevienam neredzot, pienāk atkal tas pats vecītis pie bārenītes un pamāca: «Pameklē pa govs zarnām, tur tu atradīsi vienu zirni. Iedēsti tu to zirni zemē, tad tev klāsies labi!»

No zirņa nu izaug zelta ābele ar skaistiem zelta āboliem. Visi ļaudis brīnās par šo neredzēto ābeli. Arī pats ķēniņa dēls dabū par to dzirdēt un atbrauc apskatīties brīnuma ābeli. Ragana sūta savas meitas pretī, lai tās pasniedz ķēniņa dēlam skaistos ābolus. Kā šās sniedzas pēc āboliem, tā ābeles zari paceļas uz augšu un šās nekā netiek pie āboliem klāt. Pašām par lielu kaunu bija jājem bārenīte palīgā. Tai nu liecās paši ābeles zari pretī un viņa rauj ābolus, cik gribēdama. Ķēniņa dēlam ļoti patīk skaistā sērdienīte, viņš

to iesēdina savā karītē un aizbrauc projām. Arī zelta ābele aizgāja viņiem skanēdama vien līdz.

Tā nu ķēniņa dēls apprecēja skaisto bārenīti un dzīvoja laimīgi; bet ragana ar savām meitām palika mājā un nekā nevarēja izdarīt ar savu gudrību.

77. Uzticamais sulainis.

Vienam valdniekam bija ļoti gudrs un uzticams sulainis. Valdnieks tādēļ viņu ļoti milēja un izturēja kā savu bērnu.

Bet reiz valdniekam uzbruka nikna slimība, kas ilgi to vārdzināja; nevarēja ne nomirt, ne izvesēloties. Vienu dienu slimība palika vēl niknāka. Valdnieks, pie beigām juzdamies, lika iesaukt savu uzticamo sulaini un sacīja: «Še tev pils atslēgas, pasauc manu dēlu un izrādi tam visas pils istabas, visus pils kaktus, tik neved to tai istabā, kas gaŗajā gaŗģa galā.»

To sacījis, valdnieks nolika savu galvu uz pagalvja un nomira.

Pēc bērēm sulainis pajēma atslēgas un izrādīja jaunajam valdniekam visas pakaktes; tik tai istabiņā neveda, kas bija gaŗā gaŗģa galā. Bet jaunais valdnieks sacīja: «Tu biji manam tēvam uzticams. Esi arī man un parādi man to istabu, kas gaŗā gaŗģa galā.»

«Nevaru, tavam tēvam apsolījos, ka nerādīšu, man jā-tura vārds.»

Bet jaunais valdnieks sadusmojies, pajēma atslēgas un pats atslēdza durvis. Gan sulainis iespiedās durvīs, gan cēlās uz pirkstu galiem, lai aizstātos ziņkārīgajam priekšā, bet tikpat nelīdzēja. Jaunais valdnieks pabāza galvu caur sulaiņa padusēm un ieraudzīja istabiņas dibenā ļoti skaistu princeses bildi. Tas tīri paģiba no lieliem priekiem. Viņš apķēra sulaini, sacīdams: «Man nepietiek ar redzēšanu vien. Brauksim pasaulē daiļo princesi meklēt; gribu viņu par savu līgavu dabūt.»

Nu rīkoja kuģi un taisījās lieliskām. Kad viss bija kār-

tībā, tad jaunais valdnieks uzvilka savām valdnieka drēbēm pāri vienkāršu mēteli, lai to nepazītu, un devās ceļā. Bet gabalu braukušiem, gudrais sulainis iesaucās: «Tā neiet! Mums jāgriežas atpakaļ un jāizkaldina no zelta un sidraba dārgas lietas, ar ko daiļo princesi atpirkt.»

Atbrauca atpakaļ. Trīs nedēļas čakli strādāja, kamēr izkaldināja no zelta un sidraba retas, retas lietas: gan visādus putnus, gan zvērus, gan šādus daiktus, gan tādus. Pus kuģi gandrīz ar dārgumiem vien piekļāva. Tagad devās no jauna jūrā. Nu brauca, nu brauca, paši nezinādami, uz kurieni. Izmeklējās vienā jūras malā, izmeklējās otrā, nekur daiļās princeses. Beidzot kādā spožā saules rītā jaunais valdnieks uz jūras pamanīja kaut ko lielā attālumā laistāties. Sulainis tūliņ lika kuģi uz to pusi griezt. Pabrauca labu gabalu uz priekšu, vēl nekas izšķīrāms — tik redz, ka laistās. Pabrauca atkal labu gabalu, vēl nekā — tik redz mirdzam. Pabrauca jo lielāku gabalu, nu sāk izšķirt — jūras malā spoža, spoža zelta pils.

«Te būs daiļā princese!» sulainis iesaucās un rīkojās ātri, ka jo drīzāk sasniegtu malu. Kuģis viegli apstājās pils tuvumā, pili, kā liekas, gan gulēja dienas vidu. Sulainis pajēma pilnu klēpi dārgmantu un devās uz pili, pieteikdams jaunajam valdniekam, lai no kuģa neatkustētos.

Pie pils vārtiem sulainis apstājās; viņš nezināja, vai piekļāvēt, jeb nogaidīt. Beidzot pils vārti atdarījās; viena sieviete ar zelta nēšiem, sidraba spaiņiem izsteidzās caur vārtiem un gāja pie avota ūdeni smelt. Sulainis tīši sagrozīja saulē savas zelta lietas, lai spožums atspoguļotos avotā. Sieviete, spožas ēnas avotā redzēdama, atgriezās un prasīja: «Vai, tautiet, kas tev par spožām lietām!»

«Tas vēl nekas; bet kad tu redzētu, kādas lietas vēl manam kungam!»

«Var gan būt; bet ja tev laba sirds, tad atdod kādas lietas mūsu princesei. Kā viņa par tām priecātos!»

«Dosim, dosim, labprāt dosim; tik pasaki, lai princese pati iznāktu pie lietām.»

Princese iznāca — tik daiļa, tik daiļa. Sulainis aizveda to uz kuģi; bet princese noturēja jauno valdnieku par kuģa

puisi, tādēļ ka tam bija vienkāršs mētelis mugurā. Nu sadeva dārgās lietas daiļajai princesei. Šī priecājās par dārgumiem un palīdzēja tos jūras malā čupā kņaut. Bet sulainis bija citu ko nodomājis. Līdz ko princese beidzamo reizi domāja zemē kāpt, te sulainis ātri palaida kuģi vaļā un aizbrauca ar daiļo princesi jūrā, pamezdam dārgumus princeses tēvam uz jūras krasta.

Princese, to redzēdama, sāka baiļoties, bet tagad jaunais valdnieks novilka mēteli un parādījās valdnieka spožumā, laipni sacīdams: «Ko baiļojies, meitiņ, esmu jauns valdnieks bez līgavas, braucu tev pakaļ. Mums lemts mūžu kopā nodzīvot.»

Pēc dienasvidus princeses tēvs pamanīja, kas noticis. Ātri tas apķērās un pasauca visus pasaules palīgus sev palīgā. Bet jūra plata un dziļa; palīgi tādēļ ar spēku nevarēja palīdzēt, tiem bija jāķeras pie gudrības.

Jaunais valdnieks ar savu līgavu drīzi jau nāca pret mājām; sulainis jau skatījās, vai nevarēs malu saredzēt. Te, kur gadījušies, kur ne — atlaidās divi kraukļi un, nosēzdamies uz kuģa masta, sāka sarunāties. Tas pirmais sacīja: «Redz, kur ved daiļo princesi!»

«Lai ved, lai, viņa sieva tā tomēr nebūs,» otrs atbildēja.

«Kādēļ ta lai nebūtu?»

«Jā, redzi, līdz ko tie malā izkāps, tad atskries slaiks zirgs jaunajam pārim pretim. Valdnieks tūliņ gribēs zirgam mugurā kāpt, bet līdz ko uzkāps — zirgs viesuļa ātrumā aiznesīs jātnieku diezin kur. Tomēr, ja tas tik zinātu, tad gan varētu izlīdzēties. Apakš segliem ir šautra, ja valdnieks ar šautru zirgu nodurtu, tad ļaunums nenotiktu.»

«Kad tevi izčibētu! Būtu jāpateic viņam.»

«To nedari, jo kas to dzird un valdniekam pateic, tam jāpaliek no pirkstu galiem līdz ceļiem par akmeni.»

«Rauj tad viņu vilks! Neteikšu vis.»

Kraukļi domāja, ka viņu valodu neviens nesapratis, bet sulainis, gudrs vīrs būdams, visu noklausījās, visu saprata. Viņš nodomāja savā prātā: «Kam man savam valdniekam jāteic, ko esmu dzirdējis? Labāk darīšu tā: līdz ko zirgs atskries, izraušu šautru un noduršu zirgu.»

Pēc kāda brīža kraukļi atkal sāka sarunāties. Tas viens teica: «Ko var zināt, varbūt, ka jaunais valdnieks pats šautru atrod un zirgu nodur.»

«Vai domā gan, ka tad tas jau glābts? Tam vēl cita liga priekšā. Līdz ko ieies pilī, tad tas ieraudzīs sidraba bļodā zīda kreklu. Šo kreklu viņš tūliņ vēlēsies mugurā vilkt, bet to darot tas sadegs zilās liesmās. Tomēr, ja valdnieks sajēgtos kreklu ugunī iesviest, tad viss būtu labi. Bet ja kāds to valodu būtu dzirdējis, un valdniekam pateiktu, tam jāpaliek līdz sirdij par akmeni.»

«Bet ja valdniekam pašam iesistos prātā kreklu sadedzināt, kā tad?»

«Ir tad tas līgavas nedabūtu. Tam gadītos vēl cits kas ceļā, proti: kāzas svinēdams tas ietu ar līgavu dancot, bet līdz ko pirmo soli spers, tā līgava kritīs un būs pagalam. Bet ja tūliņ iedurtu ar zobenu tai trīs brūces un izsūktu no brūcēm nelāgās asinis, tad līgava atdzīvotos. Tomēr, kas šo valodu būtu dzirdējis un valdniekam pateiktu, tādām tad jāpaliek viscaur par akmeni.»

Kraukļi domāja, ka viņu valodu neviens nesapratis; bet sulainis, gudrs vīrs būdams, visu noklausījās, visu saprata. Viņš nodomāja: «Kam man savam valdniekam jāteic, ko esmu dzirdējis? Labāk darišu tā: kreklu tūliņ iesviedīšu ugunī un līgavai pasteigšos asinis izsūkt.»

Pa to starpu bija sasniegta jūras mala. Kraukļi nozuda. Nu visi kāpa no kuģa zemē. Bet tai pašā acumirkļī ataulekšoja slaiks zirgs. Valdniekam tūliņ patikās tam mugurā kāpt, bet sulainis izrāva no seglu apakšas šautru un nodūra zirgu.

Pārgāja pilī. Priekšistabā bija nolikts sidraba trauks, un traukā stāvēja grezns zīda kreklis. Valdnieks tūliņ gribēja kreklu vilkt mugurā, bet sulainis pakampa kreklu un iesvieda to ugunī.

Pienāca kāzu diena. Valdnieks gāja ar savu līgavu dancot. Bet piepēši līgava pakrita un bija pagalam. To redzēdams, sulainis paķēra zobenu, iedūra trīs brūces līgavas delnā un izsūca nelāgās asinis. Bet sulainis vēl nebija beidzis labi sūkt, te valdniekam uznāca dusmas. Viņš atrāva

sulaini nost un uzblāva: «Skaisto zirgu tu man nodūri, zīda kreklu tu man sadedzināji un nu vēl beidzot gribi manu līgavu nodurt, vai nobendēt. Nost no manis pie karātavām!»

Pie karātavām sulainis lūdzās, lai atvēlot beidzamo reizi ar valdnieku kaut ko parunāt. Valdnieks bija mierā. Nu sulainis jēmās visu izstāstīt, ko no kraukļiem noklausījies un kādēļ viņš tā bija darījis. Patlaban sulainis gribēja beidzamo vārdu teikt, te atvērās pils durvis un līgava, sveika, vesela laukā iznākusi, sauca: «Nekariet to cilvēku!»

Bet bija jau par vēlu: sulainis bija izteicis beidzamo vārdu un tūdaļ palika par akmeni.

Valdnieks žņaudzīja rokas aiz žēluma, bet neko vairs nevarēja darīt. Asaras liedams, tas ienesa savu uzticamo sulaini, par akmeni pārvērstu, pie savas gultas un nolika tur, lai tas tam būtu vienmēr priekš acīm.

Otrā gadā valdnieka sievai piedzima dēls. Viņš pajēma jauno dēlu uz rokām un nesa pie tā akmeņa sacīdams: «Ai, uzticamais sulaini, cik es šodien esmu priecīgs; kaut tu būtu dzīvs un spētu man līdz priecāties!»

Bet tai pašā acumirkļī akmeņa tēls atbildēja: «Iegriezi savam dēlam ar zobenu sirds bedrītē brūci, iztecini trīs asins pilītes un ietecini tās manās nāsīs, tad būs labi.»

Valdnieks tā darīja, un re, akmeņa tēls pārvērtās atkal par senāko sulaini.

78. Ķēniņa meita glāžu kalnā.

Tēvs mirdams aicina savus trīs dēlus pie sevis un saka: «Kad es nomiršu un jūs mani apraksit, tad nāciet pirmās trīs dienas katrs savu nakti manu kapu vaktēt, lai man ne-notiktu nekāds ļaunums.»

Dēli arī apsolās visu izdarīt. Tēvs nomirst, dēli savīkš bēres un aprok tēvu. Vakarā nu vajadzēja iet vienam vaktēt tēva kapu. Bet abi vecākie dēli bija uzkundzējuši jaunāko un turēja to par muļķi. Jaunākajam bija tomēr laba sirds, viņš negribēja ar brāļiem strīdēties un labprāt viņiem pavedās. Pirmam nu būtu jāiet vecākajam, bet tas pasaka jau-

nākajam, lai nu labāk viņš aizejot uz tēva kapu, šim pašam neesot vaļas.

Jaunākais arī aiziet, atsēstas uz tēva kapa un vaktē. Ap pusnakti iznāk mirušais tēvs no kapa un prasa: «Vai te mans vecākais dēls vaktē?»

«Nē, jaunākais!»

«Kādēļ tad vecākais nenāca?»

«Viņam neesot vaļas.»

«Ka tu mani paklausīji, tad es tev dāvinu šo sidraba svilpīti. Kad tu papūtīsi to svilpīti, tad atskries viens sidraba zirgs ar sidraba segliem, un uz tiem segliem būs arī skaistas sidraba drēbes.»

To izstāstījis, tēvs atkal pazuda. Rītā atnāk muļķa brālis mājā, gudrie brāļi nekā neprasa, šis ar' nekā nestāsta. Vakarā būtu jāiet vidējam brālim tēva kapu vaktēt, bet tas ar' paprasa jaunākajam brālim, vai šis nevarētu par viņu sargāt. Jaunākais vaktē atkal, tāpat kā izgājušo nakti. Pusnaktī iznāk tēvs un prasa: «Vai te mans vidējais dēls vaktē?»

«Nē, jaunākais!»

«Kādēļ vidējais nenāca?»

«Viņam neesot vaļas.»

«Šoreiz es tev dāvinu zelta svilpīti, kad tu to pūtīsi, tad atskries zelta zirgs.»

Tēvs atkal pazūd, muļķa brālis rītā atnāk mājā. Vakarā nu jāiet viņam pašam vaktēt, brāļi tagad neliekas ne zinīt. Viņš aiziet, atsēstas uz kapa, pusnaktī iznāk tēvs un prasa: «Vai te mans jaunākais dēls vaktē?»

«Es pats jau esmu.»

«Labi, dēls, ka mani klausīji. Tad še tev vēl trešā dāvana, dimanta svilpīte. Kad to putīsi, tad atnāks dimanta zirgs.»

To sacījis, tēvs pazūd. Muļķa brālis atnāk rītā atkal mājā. Brāļi nekā neprasa, šis nekā nestāsta.

Tās zemes ķēniņš bijis jau ļoti vecs, viņam bijusi viena pati meita un tā bijusi dikti skaista. Skaistai princesei bijis ļoti daudz precinieku, tā ka ne tēvs ne meita nezinājuši, ko jemt, ko nejemt. Tad ķēniņš licis uztaisīt augstu glāžu kalnu, iedevis meitai spožu dimanta gredzenu un uzsēdinājis viņu

tai kalnā. Tad viņš licis izziņot pa visām valstīm: «Kas uzjās šai glāžu kalnā un nomauks manai meitai gredzenu no pirksta, tas dabūs manu meitu par sievu.»

Sabraukuši nu gan daudz ķēniņu dēli, bet neviens nevarējis uzjāt tai glāžu kalnā. Tad sākuši rāpties tai kalnā šādi tādi precinieki, bet tiem ar' neizdevies. Taisījušies arī abi gudrie brāļi uz jāšanu, bet muļķa brālis ar' ieprasījies: «Vai es ar' nevarētu līdzī jāt?»

Brāļi atbildējuši: «Kā tu, muļķis, vari ķēniņa meitai rādīties?»

Kad gudrie aizjājuši, muļķis prasījies mātei uz mežu sēņot. Māte atļāvusi ar'. Muļķis aizgājis gan uz mežu, bet pakāris sēņu groziņu kokā un papūtis savu sidraba stabulīti. Tūliņ atskrējis sidraba zirgs ar skaistām sidraba drēbēm. Viņš steigšus vien pārgērbies, kāpis sidraba zirgam mugurā un aizjājis uz glāžu kalnu. Pajājies līdz pus kalnam, viņš griezies atpakaļ un pazudis. Visi ļaudis brīnījušies, kas tas par bagātu ķēniņa dēlu.

Mežā muļķītis atlaidis savu zirgu, pārgērbies pa vecam, pielasījis steigšus savu grozu ar vecām tārpainām sēnēm un atnācis uz māju. Māte bijusi dusmīga, ka šis tādas nederīgas sēnes mājā nesot. Atjājuši arī gudrie brāļi un stāstījuši, kādu šie bagātu ķēniņa dēlu esot redzējuši.

Otrā dienā brāļi atkal jājuši uz glāžu kalnu un muļķīti atstājuši mājā. Tas izprasījies mātei uz mežu sēņot, dabūjis šoreiz zelta zirgu un uzjājis jau gandrīz līdz galam, bet tad atkal griezies atpakaļ un aizjājis projām. Ļaudis tik nobrīnējušies, ka viņš tik ātri pazudis.

Mežā muļķītis atlaidis zirgu, pārgērbies, salasījis tārpainas sēnes un atnācis mājā, it kā nekas nebūtu noticis. Māte ar' nodomājusi, ka dēls laikam dumjš, ka lasa tādas sēnes. Kad gudrie brāļi atjājuši, tad stāstījuši, ka šodien bijis lepņāks jātnieks un uzjājis gandrīz jau pašā kalna galā.

Arī trešā dienā gudrie brāļi nepaliek mājā un jāj uz glāžu kalnu, bet muļķītim pavēl mājā sēdēt. Māte nu ar vairs negrib laist viņu sēņot. Šis māc tomēr labi mīļi lūgties un māte ar' atlaiž. Šoreiz viņš aizjāj ar dimanta zirgu, pats ar'

ģērbies dimanta drēbēs, uzjāj droši pašā kalna galā, saņem ķēniņa meitas gredzenu, tad aizjāj un pazūd aiz ļaužu bara.

Muļķītis atkal aizjāj uz mežu, atlaiž zirgu, pārģērbjas, pielasa tārpainas sēnes un atnāk mājā. Atjāj arī brāļi un stāsta brīnēdamies, ka lepnaiss ķēniņa dēls tagad uzjājis glāžu kalnā un dabūjis princeses gredzenu.

Ķēniņš nu gaida, ka nāks tas princis, kas nojēmis viņa meitas gredzenu, bet neviens nenāk. Tad ķēniņš saaicina visus savus pavalstniekus pie sevis, lai dabūtu zināt, kas saņēmis to gredzenu. Izmeklē arī abus brāļus, bet gredzena viņiem nav. Pēdīgi aicina arī muļķīti, kas aptinis vienu pirkstu ar lupatu. Atrasis lupatu un nu redz, ka viņa pirkstā stāv ķēniņa meitas gredzens. Vecajam ķēniņam gan nepatīk tāds znots, ko ļaudis turēja par muļķi, bet kad viņš atjāja ar savu dimanta zirgu dimanta drēbēs, tad viņš arī saprata, ka muļķis varbūt ir gudrāks par daudziem gudrajiem.

79. Gudrais zirgs.

Tēvam bijuši trīs dēli. Abi vecākie bijuši prātīgi, bet jaunākais bijis paviegls un šo tāpēc iesaukuši par Muļķīti. Tēvam bijuši kvieši, bet katru nakti viens zadzies pie kviešiem un izkārņījis gubas. Pirmo nakti tēvs licis vecākajam dēlam, lai šis vaktējot gubas. Vecākais dēls vakarā izgājis gan no mājas un sacījis, ka šis iešot uz tīrumu kviešu gubas vaktēt, bet negājis vis vaktēt, aizgājis uz nāburgiem pie savas brūtes. Tēvs gājis no rīta skatīties un atkal redzējis, ka gubas izkārņītas. Šis nu prasījis vecākajam dēlam, vai esot ar ko maņījis, bet vecākais melojis, ka nekā neesot maņījis.

Otru nakti tēvs sūtījis vidējo dēlu kviešu gubas vaktēt, bet šis ar atkal izdarījis tāpat kā vecākais, un nekā nenovaktējis.

Trešo nakti tēvs sūtījis Muļķīti vaktēt. Muļķītis aizgājis ar, ielīdis kviešu gubā un vaktējis. Ap pusnakti pienācis varen skaists sirms zirgs un sācis ēst kviešus. Nu Muļķītis saķēris zirgu pie krēpēm cieti un nelaidis vairs vaļā. Tad

uzlēcis zirgam mugurā, aizjājis uz māju, ielicis zirgu būdā un gājis atkal atpakaļ un vaktējis pa jaunu. Pēc kāda luga atkal atskrējis otrs tāds pats sirmis un sācis ēst kviešus. Muļķītis šo ar saķēris pie krēpēm un atkal aizjājis uz māju un nolīcis pirmam līdzās. Tad Muļķītis atkal nācis atpakaļ un vaktējis pa jaunu. Pēc kāda luga atkal atnācis viens zirgs ar pinkainu gaŗu vilnu un gaŗām ausīm — tāpēc ar' šo iesaukuši par Gaŗausīti — un sācis atkal ēst kviešus. Nu Muļķītis atkal saķēris Gaŗausīti pie krēpēm, aizjājis uz māju un nolīcis abiem sirmjiem līdzās.

Muļķītis baŗojis savus trīs zirgus un nevienam pašam ar' nestāstījis, ka šim ir tādi zirgi. Bet abi vecākie brāļi tomēr izokšķērējuši, ka Muļķītim ir trīs zirgi. Nu šie abi nosprieduši, ka zirgi jānozogot, jāaizvedot uz tirgu un jāpārdodot. Abi vecākie brāļi ar' tā izdarījuši. Šie nozaguši Muļķītim abus sirmjus un aizjājuši.

Kad no rīta Muļķītis piecēlies un gājis zirgus baŗot, tad tik uzgājis, ka abu sirmju vairs nav un būdā stāv tik vairs Gaŗausītis. Nu Muļķītis bijis ļoti bēdīgs un nezinājis vairs no lielām bēdām, ko iesākt. Bet Gaŗausītis sācis mierināt Muļķīti un sacījis, lai šis kāpjot vien šim mugurā, gan jau panākšot abus zagļus. Nu Muļķītis kāpis arī Gaŗausītim mugurā un aizjājis. Kā tad, drīz vien Muļķītis panācis abus brāļus ar šā sirmjiem un gribējis jemt viņiem savus sirmjus nost, bet brāļi pēdīgi Muļķīti pierunājuši, sak' ko viņš ar diviem zirgiem darīšot, labāki vedīšot uz tirgu un pārdošot, gan jau viņam pietikšot ar Gaŗausīti vien. Pēdīgi nu Muļķītis pielaidies ar un visi trīs jājuši uz tirgu.

Visi trīs iejājuši svešā pilsētā, kur toreiz tirgus bijis. Bet tai pilsētā bijis tāds likums, ka nevienam nav brīv ne pārdošot, ne pirkt, kamēr pats ķēniņš nebijis sev ko nopircis vai pārdevis. Drīz vien arī ķēniņš nācis uz tirgu un uzskatījis Muļķīša sirmjus. Bet kā nu Muļķītis atdevis ķēniņam abus sirmjus, tā šie neganti spēruši un koduši un neviens pats ar' vairs nedrīkstējis šiem tuvumā iet. Nu ķēniņš saucis Muļķīti, lai viņš savaldot zirgus. Kā Muļķītis sajēmis pavadas, tā abi sirmji vairs ne ausu nepakustinājuši. Nu ķēniņš neatlaidies, lai Muļķītis nākot šim līdz par staļļa puisī. Bet Muļķī-

tis sacījis, ka viņš viens neiešot, ja Gaŗausīti ar jēmot līdz, tad gan. Nu labi! ķēniņš vēlējis, lai jēmot Gaŗausīti ar' līdz un nu visi gājuši uz ķēniņa pili.

Muļķītim ķēniņa dienastā klājies labi, darbs viņam kauļus nelauzis un Gaŗausītis šim iedevis vienu uguns spalvu un kā Muļķītis izvilcis spalvu no kabatas, tā visa istaba tūliņ spīdējusi kā saule. Bet citi staļļa puīši noskatījušies, kāda Muļķītim uguns spalva, un apmelojuši Muļķīti ķēniņam, ka šis zinot, kur pats uguns putns esot, un ka Muļķītis varot dabūt ugunsputnu arī rokā. Nu ķēniņš saucis Muļķīti pie sevis un sacījis viņam, lai dabūjot pašu uguns putnu rokā un ja ne, tad šim galva būšot nost. Nu Muļķītis ļoti nobēdājies. Viņš jau nemaz nezinājis, kur tāds ugunsputns ir un kā to var rokā dabūt. Muļķītis aizgājis uz stalli pie Gaŗausīša un stāstījis šim, kas nu esot par lietu. Gaŗausītis nu stāstījis, kā lai Muļķītis darot un kur šis putnu dabūšot. Lai nu Muļķītis ejot pie ķēniņa un prasot viņam tik un tik daudz auzu un vīru. Muļķītis gājis pie ķēniņa un prasījis tik daudz auzu, cik Gaŗausītis viņam vēlējis, un licis visas tās auzas aizvest uz augstu kalnu un nobārstīt. Tā nu Muļķītis pats vaktējies, kā mēr sanāk visunevisādīgi putni un visupēdīgi ugunsputns ar' atnācis auzas knābāt. Muļķītis šim piemanījies klāt un noķēris. Nu Muļķītis bijis ļoti laimīgs un stiepis ugunsputnu pie ķēniņa. Ķēniņš sajēmis ugunsputnu un vienu lugu Muļķītim bijis miers.

Bet drīz vien atkal citi staļļa puīši apmelojuši Muļķīti, ka viņš varot pašu Saules meitu atvest. Nu ķēniņš saucis atkal Muļķīti pie sevis un vēlējis viņam, lai atvedot Saules meitu; ja ne, tad šim būšot galva nost. Nu Muļķītis ļoti nobēdājies, gājis uz stalli pie Gaŗausīša un stāstījis tam, kas nu atkal esot par lietu. Tagad Gaŗausītis to izmācījis, kā lai darot, tad varēšot dabūt Saules meitu rokā. Muļķītis kāpis Gaŗausītim mugurā un šis šo pārnesis pār jūru uz vienu tādu salu, kur trīs vakarus no vietas Saules meita nākusi pār jūru uz savu telti. Nu Gaŗausītis piekodinājis Muļķītim, lai tik viņš neapguļoties. Kad Saules meita nākšot, tad ļoti skaisti dziedāšot un šim tad tūliņ miegs nākšot. Muļķītis ielīdis Saules meitas telti un gaidījis, ka šī nāks.

Bet pirmo reiz Muļķītis apgūlies un nemaz neredzējis Saules meitas, ka šī atnākusi un aizgājusi. Otru reiz Muļķītim atkal tāpat izdevies. Bet trešo reiz nu Muļķītis sajēmies un vairs negulējis. Kā nu Saules meita nākusi dziedādama pār jūru un gribējusi nākt savā teltī iekšā, tā Muļķītis šo noķēris pie bizes un nelaidis vairs vaļā. Nu Muļķītis ar Saules meitu uzsēdies Gaŗausītim mugurā un šis atkal šos abus divus pārnesis pār jūru pie ķēniņa.

Ķēniņš bijis ļoti laimīgs un dikti iemīlējis Saules meitu; bet šī atkal nevarējusi ķēniņu ne par ko ieraudzīt, jo tas bijis vecs un neglīts. Meita sacījusi, ka viņa nevarot pie šā iet, jo šai vajagot to gredzenu, kas esot šai palikuši jūrā, pie vienas saliņas. Ķēniņš atkal saucis to pašu Muļķīti pie sevis un vēlējis atnest Saules meitas gredzenus. Ja Muļķītis neda-būšot Saules meitas gredzenus, tā viņam galva nost! Muļķītis par to varen nobēdājies un gājis pie Gaŗausīša pēc padoma. Gaŗausītis nu sacījis tā: pie jūras salas esot viena notiesāta valzivs, jo tā esot vienu kuģi norijusi. Šī jau esot sen notie-sāta un pati ar mežu apaugusi. Tā valzivs zinot, kur tie gre-dzeni esot. Nu Muļķītis sameklējis valzivi un šī izgādājusi gredzenus un viens asaris tos atnesis. Nu Muļķītis atdevis gredzenus ķēniņam, bet Saules meita arvien vēl negājusi pie ķēniņa un sacījusi, ka viņa pie šā tikmēr neies, kamēr šis būs palicis jauns un smuks. Nu ķēniņš atkal sūtījis ziņu Muļķītim, lai nākot pie šā. Kad Muļķītis aizgājis pie ķēniņa, tad ķēniņš šim sacījis, ka lai gādānot šim jaunuma un smu-kuma zāles.

Nu Muļķītim bijušas atkal nedienas. Viņš gājis pie Gaŗausīša pēc padoma. Gaŗausītis nu izmācījis Muļķīti, kā lai darot. Muļķītis gājis atpakaļ pie ķēniņa un sacījis, kas esot darāms, kā varot jauns un smuks palikt. Nu ķēniņš ļāvis, lai Muļķītis rīkojas, kā zina, un Muļķītis tūliņ licis novārīt veselu katlu vāroša ūdens un otru katlu piena. Kad nu tas bijis novārīts, tad Muļķītis sacījis, lai ķēniņš papriekš lecot ūdens katlā un tad piena katlā. Bet ķēniņam bijis vai nu bai-les lekt, vai ar viņš neuzticējies Muļķītim un tas vēlējis, lai Muļķītis lecot pirmais. Nu Muļķītis cieši vien skatījies uz Gaŗausīti un lēcis vārošā ūdens katlā. Viņš nu iznācis sveiks

un vesels no vārošā ūdens un tad lēcis atkal piena katlā. Kā nu iznācis no piena katla, tā bijis dikti smuks un daudz jaunāks ar palicis. Nu ķēniņš manījis, ka Muļķītis pareizi sacījis, un vairs ne vārda nesacījis, tūliņ pļāvies ūdens katlā iekšā. Bet kā ieplāvies, tā ar uzreiz bijis beigts. Tā Muļķītis un Saules meita tikuši no nejaukā ķēniņa vaļā.

Saules meita iemīlējusi Muļķīti un šie abi nodzēruši kāzas un dzīvojuši laimīgi par tās zemes ķēniņiem.

80. Kaķis palīdz puisim.

Sen-senajos laikos dzīvoja trīs brāļi: divi gudri un trešais muļķis. Muļķis gulēja uz krāsns un nekā nestrādāja, bet glaudīja tikai kaķi. Tēvs viņu stumdīja uz visām pusēm, bet nekā nevarēja izdarīt. Reti tikai kad muļķītis dabūja ēst. Kad tēvs palika pavisam vājš, tad viņš novēlēja saviem abiem dēliem visu mantu. Pusi zemes atvēlēja vienam dēlam, pusi otram, bet muļķītim nekā neatstāja. Kaķis nu pastāsta muļķītim, ka tēvs neesot viņam nekā atstājis.

Muļķītis iet pie tēva un vaicā: «Tēt, kādēļ man nekā ne-novēlēji?»

Tēvs atbild: «Dēls, es jau tev atstāju raibo kaķi.»

Dēls saka: «Paldies arī par to!»

Pēc tam drīz nomirst tēvs. Sataisīja labas bēres, piedarīja alu, piecepa mīkstus siltus plāceņus un tad laimīgi pavadīja tēvu uz kapiem.

Pēc bērēm brāļi apprecējās un sāka dalīt mantu. Abi uzcēla jaunas mājas, bet veco atstāja muļķītim. Tā viņš guļ uz krāsns neēdis, labi ka kaķis atnes kādu pelīti ko ēst. Dažreiz arī brāļi ko atmeta. Vienu reizi kaķis sāka runāt ar muļķīti: «Tev vajag precēties.»

Bet muļķītis atbild: «Kas pie manis nāks?»

Kaķis saka: «Paša ķēniņa meita var nākt pie tevis. Tikai tā ir nelaime, ka mums nav ar ko kāzas vīkšt.»

Vienu reizi kaķis sadomāja iet medībās pie sava ķēniņa. Ķēniņa pagrabā ir daudz gaļas — pats paēd un atnes arī savam draugam. Kaķis pēdīgi sadomāja braukt precībās pie

ķēniņa meitas. Pats būs par precinieku, bet viņa draugs muļķītis par brūtgānu. Atkal nelaime, ka nav zirga ko aizjūgt. Tad kaķis iet viens pats bez muļķīša. Salīcis pamazām skrien riksišos. Ceļā satiek vilkus skrienam. Vilki vaicāja kaķim: «Brālīt, kur skriesi?»

Kaķis atbild: «Skriešu gaļas ēst ķēniņa dārzā.»

«Varbūt mūs arī jemsi līdz?»

«Kāpēc ne? Ja gribat, tad nāciet man pakal.»

Kaķis nu iet pa priekšu, vilki viņam līdza. Pieskrējuši pie dārza, vilki prasa: «Kur šeit varēs ielīst?»

Kaķis paskrien tālāk un parāda caurumu. Vilki viens pēc otra drīzi ielīda dārzā. Kad viņi visi salīda, kaķis aiztaisīja caurumu cieti. Tad viņš aizgāja uz ķēniņa pili un dauzījās pie vārtiem. Sulainis vaicāja: «Kas te pa naktīm dauzās?»

Kaķis atbild: «Es.»

«Kas tu tāds esi!»

«Esmu precinieks un man vajaga parunāt ar ķēniņu.»

Sulainis aizgāja pie ķēniņa prasīt, vai var laist precinieku iekšā. Ķēniņš atbildēja sulainim, lai laižot vien. Tā kaķis iegāja iekšā un sasveicinājās ar ķēniņu. Senu-senajos laikos zvēri un putni esot runājuši, tāpat arī kaķis varējis runāt kā cilvēks. Kaķis saka ķēniņam: «Mans kungs iedeva dāvanu atnest. «Es atnesu lielu pulku vilku, kuņus tagad salaidu jūsu dārzā.»

Ķēniņš paskatījās, ka bija taisnība, ka liels pulks vilku dārzā gaudoja. Ķēniņš nu arī no savas puses iedeva dažādas dāvanas, lai aiznesot brūtgānam. Tad kaķis ātri vien aizsteidzās mājā. Iegājis viņš stāsta: «Nu man liekas, ka vajadzētu gan kam iznākt, jo ķēniņš lika tev dāvanas atnest. Tas jau par velti nav.»

Par kādu laiciņu kaķis saka: «Vajaga man vēl aizskriet un norunāt galīgi.»

Kaķis iesāka, jau gaismiņai austot, skriet, ceļā satiek lāčus, kas vaicā kaķim: «Kaķīt, brāl, kur tu skriesi?»

Kaķis atbild: «Pie ķēniņa gaļas ēst.»

«Vai viņam ir daudz gaļas?»

Kaķis atbild: «Briesmīgi daudz, pus dārza pielikts.»

«Vai pajemsi mūs līdzā?»

«Kādēļ ne? Nāciet vien!» atbild kaķis.

Nu tā arī viņi skrien, kaķis papriekšu, lāči no pakaļas. Pieskrien pie ķēniņa dārza un tad caur sētmalas caurumu salien iekšā. Kā tikai lāči salien, kaķis aiztaisa sētmalas caurumu cieti. Lāču pulks nu lēkāja pa dārzu, bet nevar nekur tikt ārā. Kaķis aizskrien pie ķēniņa un daudzās pie durvīm. Sulainis prasa: «Kas te daudzās?»

«Precinieks!» atbild kaķis.

Tad to sulainis tūliņ ielaida iekšā. Nu kaķis runāja ar ķēniņu, vai laidīšot savu meitu pie vīra. Kaķis stāsta, ka viņa kungs atsūtījis dāvanu, lielu pulku lāču, «un es tos salaidu jūsu dārzā, lai pastaigājas!»

Ķēniņš iziet un atrod, ka tas viss ir pareizi. Ķēniņš paliek ļoti priecīgs, ka viņam būs tāds labs znots, kas var pat zvērus savaldīt. Ko tad viņš vēl ar cilvēkiem nevarēs darīt? Tagad kaķim bija visā vara rokā.

Nu kaķis skrien uz savu māju un stāsta saimniekam, ka jau viss ir izdarīts. Muļķītis apēd doto dāvanu un atkal nav vairs ne kumosa ko ēst.

Kaķis tagad jau skrien norunāt, kad taisīt kāzas. Skriedams viņš satiek pulka lapsu. Lapsas vaicā: «Kur tu, kūmiņ, skriesi?»

Kaķis atbild: «Gaļas ēst pie ķēniņa.»

«Vai tur ir daudz gaļas?»

«Ļoti daudz, pilns pagrabs un vēl dārzs piekrauts ar visādu gaļu,» atsaka kaķis.

«Varbūt mūs pajemsi līdzā?» saka lapsas.

«Nāciet vien man pakaļ!»

Kaķis iet papriekšu, lapsas no pakaļas. Pieskrien pie ķēniņa sētmalas. Kaķis papriekšu ielien caur sētmalu, tad visas lapsas saskrien pakaļ. Kā tik lapsas saskrēja, tā kaķis atpakaļ un aiztaisa caurumu cieti. Pats aizskrien pie ķēniņa un daudzās pie durvīm.

«Kas te?» vaicā sulainis.

«Precinieks, precinieks!» atbild kaķis.

Sulainis ielaiž kaķi istabā. Tad kaķis sāka runāt ar ķēniņu: «Mans kungs atsūtīja jums lapsu pulku. Vai jūs nēnoteiktu jau kāzu dienu?»

Ķēniņš iet apskatīt lapsas un paliek ļoti priecīgs par tik lielu pulku skaistu lapsu. Tad viņš noteic, ka pēc piecām dienām būs kāzas.

Kaķis nobrauc mājā un pastāsta, ka pēc piecām dienām būšot kāzas. Drīz vien pienāca laiks, kad jau bija jābrauc uz kāzām. Bet brūtganam nav nekā ko vilkt mugurā. Pēdīgi dabū vecu kreklu un bikses, bet nav zirga, ar ko braukt kāzās. Aiziet pie brāļiem un prasa, lai iedod zirgus. Viņi tikai smeļ, ka muļķītis gribot precēties. Viens brālis nu arī iedeva ratus un otrs vāju zirgu.

Tā kaķis sēstas ar muļķīti ratos un brauc kāzās. Piebrauc pie tilta, kur tecēja liela upe. Kaķis nu aptur zirgu un saka muļķītim: «Kāp ārā, un grūdīsim zirgu upē.»

Muļķītis arī paklausīja un izkāpa no ratiem. Tad viņi iebrūda zirgu ar visiem ratiem upē. Kaķis stāsta muļķītim: «Es tagad iešu pie ķēniņa, un tu te paliec gaidīt zirgu. Pirmajā zirgā tu vēl nebrauc, tikai pamet ar roku, lai brauc projām. Otru reizi kad atbrauc, tu arī nesēdi ratos, tik pamet ar roku, lai brauc atpakaļ. Bet kad jau ar trešo zirgu atbrauc, tad sēsties un brauc projām.»

Kaķis nogājis pie ķēniņa, stāsta, ka viņiem notikusi liela nelaime: «Mēs kā tik uzbraucām uz tilta, tā zirgs uzreiz satrūkās un ieskrēja upē. Brūtgāns gan lūkoja izvilkt zirgu, bet nekā nevarēja izdarīt, tad palika tur sēdot.»

Ķēniņš lika sulainim, lai jūdz zirgus un brauc pakaļ. Kad kučērs piebrauca pie brūtgāna, tad viņš lūdza to sēsties ratos, bet viņš nesēdās, pameta tik ar roku, lai brauc projām. Kučērs atbrauc mājā un stāsta ķēniņam, ka brūtgāns negrib braukt. Tad ķēniņš lika sajūgt labākus zirgus. Kučērs visu izpildīja, ātri vien aizbrauca uz tiltu un lūdza, lai sēstas iekšā; bet brūtgāns pameta tik ar roku lai braucot projām. Tā viņš otru reizi aizbrauc mājā. Tad ķēniņš vaicā kaķim: «Kādēļ tavs kungs nesēstas manos ratos?»

Kaķis atbild: «Tādēļ ka tavi rati ir neskaisti un zirgi ar nav tādi, kādi viņam bija.»

Ķēniņš lika aizjūgt vislabākos zirgus un zelta karīti. Kučērs, visu ātri padarījis, nobrauca pie brūtgāna. Tad brūtgāns apvilka dārgas drēbes, ko ķēniņš bija sūtījis, un sēdās karītē. Pie ķēniņa pils stāvēja daudz kaņavīru, lai to sajemtū ar godu. Tad viņu ieveda labākā istabā, kur tas iepazinās ar savu brūti. Pēc kāda laika brauca jau baznīcā laulāties. Kāzās bija daudz bagātu kungu, un visi priecājās, ēda un dzēra. Ātri vien pagāja kāzas, un visi jau sāka taisīties braukt uz brūtgāna māju, lai tur paciemotos. Brūtgāns nemaz nebēdājās, lai gan zināja, ka viņam nav nekādas pils, kur kāzas taisīt. Bet kaķis zināja vienu velna muižu un domāja, ka tur varēs kāzas izrīkot. Tad visi viesi vaicāja kaķim: «Kāds uzvārds ir brūtgānam?»

Kaķis atbild: «Kaķu tēviņš.»

Nu visi taisās braukt projām. Kaķis iesēstas atsevišķā zirgā un brauc papriekšu, ceļu rādīdams. Kaķis, braukdams gar cūku ganiem, vaicā: «Kā gani jūs esat?»

Tie atbild: «Mēs esam velna gani.»

«Tā nestāstiet! Pakaļ brauc Pērkons. Kā teiksīt, ka esat velna gani, tad jūs nospers, bet ja sacīsīt, ka esat kaķa tēva gani, tad nekas nebūs.»

Kaķis, to izteicis, brauc atkal tālāk. Tad piebrauc kāzinieki un vaicā: «Kā gani jūs esat?»

Gani atbild: «Mēs esam kaķa tēva gani.»

Kāzinieki visi pabrīnījās par lieliem cūku bariem. Kaķis jau bija pie otra ganu pulka piebraucis, kur ganījās aitas. Tad kaķis vaicā: «Kā gani jūs esat?»

Tie atbild: «Mēs esam velna gani.»

«Tā jūs nerunājiet! Paklausieties tik, kur brauc Pērkons. Kad tā sacīsīt, tad viņš jūs nospers. Labāk sakait, ka esat kaķa tēva gani.»

Viņš aizbrauc tālāk, bet kāzinieki arī jau klāt pie aitu gana un vaicā: «Nu, bērniņi, pasakait, kā gani jūs esat?»

Tie atbild: «Mēs esam kaķa tēva gani.»

Kāzinieki vēl vairāk brīnas par lielo daudzumu aitu. Kaķis satiek zirgu ganus un vaicā: «Bērni, pasakait man taisnību, kā gani jūs esat?»

Bērni atbild: «Mēs esam velna gani.»

«Vai, kas tā nelabi runās?» Redziet, kur brauc Pērkons, viņš jūs par tādu runu var saspārdīt deviņos gabalos. Labāk sakait, ka esat kaķa tēva gani.»

Tā viņš aizbrauc tālāk. Kāzinieki piebrauc atkal pie tiem ganiem un vaicā: «Nu, bērni, kā gani jūs esat?»

Bērni atbild: «Mēs esam kaķa tēva gani.»

Tagad kāziniekiem liels brīnums, ka viņam tik daudz zirgu un visi tik labi. Pats ķēniņš tagad nodomāja, kādēļ znots nesēdās tādos zirgos, kas tika sūtīti viņam pirmo reizi pretī. Kaķis iebrauc muižā un redz, ka velniem arī ir kāzas — ēd, dzeļ, un pīpē. Viņš saka velniem: «Vai jūs neredzat, ka nāk liels Pērkons taisni jums virsū, un jūs vēl kāzojaties.»

Velni sāka lūgt kaķi, lai viņš viņus saspiež dzelzs katlā, lai Pērkons neatrastu. Kaķis viņus arī saspiež un ar kāšiem samet, lai neviens neizspruktu. Bet velna sulaiņiem piesaka, lai galdus notīra un saliek visādus ēdienus.

Kā tik kāzinieki sabrauc, tā kaķis bija pretī. Visi sēstas pie galda, ēd un dzeļ. Pat ķēniņam nebija dārgāki ēdieni un dzērieni.

Tanī laikā, kamēr viņi ēda, izcēlās briesmīgi liels mākonis ar pērkonu un sāka spārdīt tanī katlā, kur gulēja velni. Pērkons saspārdīja visu katlu un tai pašā reizē arī visus velnus. Muļķītis ar ķēniņa meitu nu palika velna muižā un vēl tagad tur dzīvo viņa bērni.

81. Bulbula putns.

Vienam ķēniņam bija trīs dēli: divi gudri un trešais, jaunākais, negudrs. Tam pašam ķēniņam bija arī ļoti skaists dārzs, un dārza vidū ābele ar zelta āboliem. Bet nu katru nakti pazūd viens zelta ābols un neviens nevar novaktēt, kas īsti tos ābolus nozog. Ķēniņš par to ir ļoti dusmīgs, un liek nu pats saviem dēliem vaktēt.

Pirmo nakti iet vecākais dēls zagli ķert, bet taisni ap pusnakti aizmieg, un kad pamostas, viens ābols jau atkal ir pazudis. Gluži tāpat izdodas arī vidējam dēlam. Kad nu trešo nakti taisās negudrais brālis uz ābeles sargāšanu, tad

gudrie brāļi sāk to izsmiet. Kad jau viņi paši nevarējuši zagli novaktēt, vai tad nu gan šis tur ko izdarišot?

Jaunākais brālis par to neliekas ne zinot, un vakarā iet tik uz dārzu pie ābeles. Bet lai pa nakti neaizmigtu, viņš uzsēstas uz ērkšķiem. Ap pusnakti viņam miegs kā smiltis krīt acīs, bet ērkšķi tā duļ, ka nekā nevar snaust. Te arī ābelē uz reizi parādās tāds kā gaišums, un jaunākais brālis redz, ka viens putns ar zelta spalvām grib noraut ābolu. Viņš nu tūliņ grib putnu noķert, bet izrauj tam tikai vienu spalvu, un pats putns aizlaižas projām.

Rītā negudrais dēls stāsta tēvam, ka viņš esot zagli novaktējis un rāda izrauto zelta spalvu. Ķēniņš nu visādā ziņā grib dabūt zelta putnu rokā, un vecākais dēls jau tūliņ ir pirmais meklētājs. No jaunākā brāļa viņš dabū zināt, uz kuriem putns aizlaidies, un uz to pusi arī viņš dodas ceļā. Pēc kāda laika viņš nonāk tālā ķēniņa zemē, kur tas putns dzīvo. Viņš iet pie paša ķēniņa un prasa, kur tas zelta putns atrodams. Ķēniņš to mīļi saņem un lūko atrunāt no putna meklēšanas: «Daudzi ir gājuši putnu meklēt, bet neviens vēl nav atgriezies atpakaļ.»

Ķēniņa dēls atbild: «Kad tik es zināšu, kur viņš ir, tad es dabūšu to arī rokā.»

Tad nu ķēniņš izstāsta: «Putns dzīvo šepat pie pils birzē. Pa dienu viņš aizlaižas projām, bet vakaros atkal atlaižas šurpu un guļ zelta būrītī, kas stāv kādā kokā meža biezokņa vidū. Kas grib putnu dabūt, tam jānovelk zelta gredzens no putna naga.»

Putnu meklētājs aiziet uz birzi, izmeklē tur visas malas un beidzot atrod zelta būrītī vienā kokā. Paslēpies kādā krūmiņā, viņš nu gaida putnu pārnākam. Visa birzs ir klusa: ne vējš pūš, ne putni dzied. Saulei norietot, putns atlaižas, ar brīnišķīgu balsi dziedādams, un nometas uz sava būrīša. Tad viņš apskatās visapkārt un saka bēdīgā balsī: «Visi var gulēt, es vien ne! «Vai neviens man nesacīs: bulbul, atdusies?»

Vecākais brālis ir ļoti priecīgs, ka putns tūliņ apgulsies, un viņu varēs viegli noķert, steigšus vien atbild: «Bulbul, atdusies.»

Bulbula putns paskatās uz runātāju, paplivina ar spārniem, un tas tūliņ pārvēršas par bērzu.

Kad ilgāku laiku no vecākā brāļa nav nekādu ziņu, tad izjāj vidējais meklēt pazudušo brāli un zelta putnu, bet arī tas tāpat pazūd bulbula putna birzī. Nu grib ceļot arī jaunākais brālis, bet vecais ķēniņš viņu nelaiž: «Kad gudrie brāļi nekā nav izdarījuši, tad tu arī nekā nepanāksi. Un kad man visi dēli būs miruši, ko tad es darīšu vecuma dienās?» Bet jaunākais dēls tikmēr neliek tēvam miera, kamēr tas viņu tomēr atlaiž.

Nu nonāk arī jaunākais brālis bulbula putna birzī, noslēpjas pie paša būrīša biezā krūmā un gaida. Atkal visa birze ir klusa: ne vējš pūš, ne putni dzied; tikai saulei norietot, atskan putna brīnišķīgā balss un tūliņ arī viņš nosēstas uz sava būrīša. Putns apskatās uzmanīgi visapkārt un saka žēlā balsī: «Visi var gulēt, es vien nē! Vai neviens man nesacīs: bulbul, atdusies?»

Jaunākais brālis paliek klusu un nesaka ne vārda. Otrreiz bulbula putns saka tos pašus vārdus vēl bēdīgākā balsī, bet jaunākais brālis atkal nekā neatbild. Tad vēl putns it kā raudādams novaid: «Vai neviens nesacīs: bulbul, atdusies?»

Putna meklētājam paliek žēl un viņš taisās jau atbildēt; bet bulbula putns, atbildes nenogaidījis, jau ielien savā būrī, un ķēniņa dēls domā, ka labāk nu vairs netaisīt nekādu troksni. Būrītī bulbul drīz vien aiztaisa acis un aizmieg. Jaunākais brālis nu saķer būrīti, steigšus noņem putnam zelta gredzenu un aiztaisa būrīša durvis. Putns gan kliez un spārdās, bet laukā vairs netiek.

Bulbul drīz apmierinās un prasa: «Ko tu vēlies?»

Ķēniņa dēls saka: «Es gribu zināt, kas noticis ar mani un brāļiem.»

Putns atbild: «Tavi brāļi ir šepat tie divi bērzi.»

«Un kas ir tie citi bērzi?»

«Tie visi ir apburti cilvēki.»

«Kā viņus var dzīvus padarīt?»

«Jem smiltis no tās gubas un uzber tās bērziem, tad viņi tiks atkal par cilvēkiem.»

Nu jaunākais brālis uzbeŗ smiltis uz diviem tuvākiem bērziem, un tie pārvēršas par viņa vecākiem brāļiem. Tad visi trīs beŗ smiltis uz citiem bērziem, kas arī visi tiek par cilvēkiem. Tie atkal palīdz atdzīvināt pārējos bērzus, kamēr visa birzs pārvēršas par lielu ļaužu baru.

Visi izglābtie ir ļoti priecīgi un nezin, kā savam glābējam pateikties. Arī pats svešās zemes ķēniņš uzslavē jaunākā brāļa dūšu un apsola tam savu skaisto meitu. Abi jaunie ir viens otram pa prātam un priecājās ne mazāk kā vecākie brāļi un citi izglābtie. Pēc trim dienām katrs griežas atpakaļ uz savu māju, un līdz ar trim brāļiem aizceļo arī skaistā ķēniņa meita.

Uz māju ceļojot, vecākiem brāļiem ceļas skaudība uz savu jaunāko brāli, ko tie allaž turējuši par muļķi. Nonākot pie vienas dziļas upes, tie iemet šo tur un noslēcina. Viņi paši grib izlikties par bulbula putna atradējiem un piekodina ķēniņa meitai, lai tā nekā nestāstītu. Tā nu arī viņi stāsta tēvam, ka viņi esot saķēruši bulbula putnu un svešā ķēniņa meita esot apsolīta vecākajam dēlam. Kur palicis jaunākais brālis, to viņi nezinot. Tēvs arī priecājas, ka divi dēli ir sveiki un veseli, un domā, ka jaunākais būšot kur ceļā galu dabūjis. Bulbuls ir ļoti bēdīgs, ne vairs dzied, ne runā. Tā pāiet kāds laiks un vecākais dēls jau vīkšas uz kāzām ar svešā ķēniņa meitu.

Jaunākais brālis tomēr nav upē noslēcis. Viņam palicis pirkstā bulbula gredzens, kas viņam palīdzēja tikt krastmalā un atdzīvoties. Viņu atraduši godīgi ļaudis, kas viņu kopusi, kamēr atspirgst. Izveseļojies viņš sācis iet uz māju un nonācis tur taisni vecākā brāļa kāzu dienā. Bulbula putns, to redzēdams, tūliņ palicis priecīgs un sācis dziedāt un ķēniņa meita nu izstāstījusi visu noziegumu.

Tā nu jaunākais brālis apprecējis pats savu līgavu un vecais ķēniņš iecēlis to savā vietā par valdnieku. Bet vecākie brāļi krituši tādā kaunā un apsmieklā, ka citu sodu jaunais ķēniņš tiem vairs nav uzlēcis.

82. Zvejnieks un viņa sieva.

Vienreiz dzīvoja viens nabags zvejnieks ar ļoti negantu sievu. Viņiem tikai bija maza būdiņa.

Reiz zvejnieks aizgāja zvejot un izzvejoja zelta zivi, bet zivs lūdzās, lai viņu palaižot, viņa darīšot visu, ko tik vien vēloties, lai tik uzsaucot: «Zelta zivtiņa, palīdzi man!»

Vīrs pārgājis mājā bez nevienas zivs, sieva gribējusi viņu no mājas vai projām dzīt, bet viņš nu sācis stāstīt, ko piedzīvojis. Sieva atcirtusi: «Tad tūliņ ej uz jūrmalu un saki, ka es gribu būt par saimnieci.»

Viņš arī nogājis uz jūrmalu un saucis: «Zelta zivtiņa, palīdzi man!»

Tūliņ izpeldējusi malā tā pati zivtiņa un jautājusi: «Ko vēlies?»

«Mana negantā sieva grib tikt par saimnieci.»

«To tu dabūsi, ej tik mājā.»

Vīriņš jau pa gabalu redzējis, ka ir liela saimnieka māja un ka kalpones kopj lopus un saimniece viņām dod darbu. Viņš vēl nebija iegājis iekšā, kad jau saimniece bija pretī un sacīja: «Taisies, kā tiec uz jūrmalu un gādā, ka es valdu par pili.»

Vecītis apdomājās, aizgāja uz jūrmalu un sauca: «Zelta zivtiņa, palīdzi man!»

Izpeldēja tā pati zivtiņa un vaicāja: «Ko vēlies, vīriņ?»

«Mana negantā sieva grib tikt par pils valdnieci.»

«Ej tik mājā,» sacīja zivtiņa, «to tu dabūsi.»

Vīriņš jau no tālienes redzēja greznu pili, tur sulaiņi skraidīja no vienas vietas uz otru, un viņa sieva mirdzēja vienā zeltā. Vīriņš nebija vēl ne iekšā iegājis, ka pils valdniece jau skrien viņam pretim un saka: «Gādā, ka es valdu par pilsētu.»

Vīriņš negribēja vairs iet, jo bija gluži nokusis, bet viņa sieva lika sulaiņiem viņu pērt. Vīriņš aizvilkās uz jūrmalu, kur bij sacēlusies vētra, un sauca: «Zelta zivtiņa, palīdzi man!»

Bet zivtiņa neiznāca. Tad viņš sauca vēlreiz un zivtiņa iznāca un prasīja, ko vēloties.

«Mana negantā sieva grib valdīt par pilsētu.»

Zivtiņa sacīja: «Ej mājā, to tu dabūsi.»

Vīriņš pārgāja mājā un viņa sieva sēdēja jau uz troņa un valdīja par pilsētu. Bet sieva vēl nebija mierā un sacīja: «Gādā, ka es valdu par debesi un zemi.»

Vīriņš gan negribēja iet, bet sieva viņu piespieda. Nogājis pie jūras, viņš sauca tos pašus vārdus, bet zivtiņa nenāca, jo uz jūras bija stipra vētra. Viņš sauca vēl reiz, tikpat vēl nenāca. Trešo reizi zivtiņa tomēr iznāca un prasīja: «Ko vēlaties, vīrs?»

«Negantā sieva grib valdīt par debesi un zemi!»

Zivtiņa atbildēja: «Jūs, ļaudis, esat par daudz mantkāriģi. Tāpēc lai notiek viss tāpat, kā agrāk bijis!» To teikusi, zivtiņa pazuda.

Vīrs pārgāja mājā un viņa sieva atkal sēdēja vecās, mazās būdiņas priekšā.

83. Čūskas gredzens.

Reiz dzīvoja viens zvejnieks, kam bija viens dēls. Vienreiz zvejnieks iegājis jūrā, izvedis zivis, un devis tās dēlam un teicis, lai nesot zivis uz pilsētu pārdot, par naudu lai nopērkot maizi.

Dēls nonesis gan zivis uz pilsētu un pārdevis, bet dabūto naudu nesis tik mājā. Ceļā puika saticis vienu vīru, kas nesis kaķi. Puika apstājies un prasījis vīram, kur viņš nesīšot tik smuku kaķīti. Vīrs atteicis: «Nesu slīcināt.»

Puika teicis, lai pārdodot viņam to kaķīti. Vīrs prasījis, cik viņam esot naudas. Zēns atbildējis, ka viņam esot pieci rubļi. Vīrs atdevis puikam kaķi, un puika atdevis viņam naudu. Tad puika gājis mājā un palaidis tur kaķi vaļā.

Kad zvejnieks redzējis, ka dēls pārnācis bez maizes, bijis ļoti dusmīgs, iegājis atkal jūrā un izzvejojis zivis un devis dēlam nest uz pilsētu pārdot, bet lai nu nopērkot maizi. Puika gan nonesis zivis un pārdevis, bet par naudu nepircis vis maizi un gājis tikai mājā. Ceļā atkal saticis vienu vīru, kas nesis suni. Puika apstājies un prasījis vīram, kur viņš

nesīšot tādu smuku sunīti, lai pārdodot viņam. Vīrs atteicis, ka nesīšot suni slīcināt. Puika lūdzis, lai dodot viņam suni. Vīrs prasījis, cik viņam esot naudas. Puika atbildējis, ka viņam esot desmit rubļu. Vīrs teicis, lai tad jemot suni. Puika nu pajēmis suni un vīrs naudu. Tā nu pārgājis atkal mājā pie zvejnieka bez maizes. Zvejnieks bijis tik dusmīgs, ka gribējis puiku nosist, ka divas reizes jau nesis zivis, un vēl neesot pārnesis ne maizi, ne naudu.

Tā zvejnieks iegājis atkal jūrā un jau trešo reizi iznesis zivis un devis puikam, lai nesot uz pilsētu pārdot, un ja vēl nepārnesīšot maizi, tad sitišot nost bez žēlastības. Tā puika gājis uz pilsētu, nogājis un pārdevis atkal zivis. Zēns pārdevis zivis, bet nenopircis atkal maizi. Puika gājis mājā un ceļā saticis vienu vīru, kas nesis čūsku spīlēs. Zēns apstāzies un sacījis: «Kur tu nesīsi tādu smuku čūsku?»

Vīrs teicis, ka nesīšot sist nost. Puika teicis, lai pārdodot labāk viņam. Vīrs prasījis, cik viņam naudas esot. Puika atbildējis, ka piecpadsmit rubļu. Vīrs sacījis, lai tad jemot čūsku; puika pajēmis čūsku un vīrs naudu. Puika gājis mājā, bet ceļā viņam bijis bailes, ka čūsku kāds neierauga, izjēmis čūsku no spīlēm un palicis padusē aiz svārkiem. Ceļā čūska izšāvusi galvu no svārkiem un teikusi puikam: «Nenes mani mājā, nes mani mežā pie čūsku alas, kur mūsu ķēniņš dzīvo.»

Puika bijis ar mieru. Tad čūska teikusi tālāk: «Kad tu ieiesi alā, tad visas čūskas šņāks un kritīs tev virsū, bet es izraušu galvu un apsaukšu visas citas. Bet kad tu ieiesi alā un kad čūskas būs palikušas mierā, tad ej pie ķēniņa. Viņš izskatās liels un ar lielu kroni galvā. Kad tu pieej pie ķēniņa, tad prasi tam zelta gredzenu. Tas ir tāds gredzens, ka to trīs reizes pagriež un prasa, ko vēlas, vai ēdienus, vai dzērienus, tad viss tūliņ būs. Kad ķēniņš nedod, tad ej tik pa durvīm laukā un citas mantas nejem. Gan tad viņš sauks tevi atpakaļ un dos to gredzenu.»

Kad puika piegājis pie alas, viņam bijis gan bailes iet iekšā, bet čūska skubinājusi, lai tik ejot iekšā, un viņš arī iegājis. Visas čūskas nu ienākušas un gribējušas krist šim virsū, bet atnestā čūska izrāvusies laukā un apsaukusi citas

čūskas, kas tūliņ palikušās mierīgas. Puika piegājis pie čūsku ķēniņa un prasījis zelta gredzenu, bet tas negribējis gredzenu dot, sacīdams, ka viņam tik trīs gredzeni esot, un solījis puikam citas mantas dot. Tad puika apgriezies un gājis uz durvju pusi, bet ķēniņš saucis puiku atpakaļ un iedevis tam gredzenu. Puika pateicies ķēniņam, izgājis ārā un devies taisni uz jūrmalu, kur bijusi viņa tēva māja. Pārgājis mājā, vecais zvejnieks prasījis, vai šim nu esot maize. Puika atbildējis, ka maizes gan neesot, bet esot kaut kas daudz labāks par maizi. Zvejnieks teicis, lai rādot, kas tas tāds esot, un dēls parādījis gredzenu. Tēvs prasījis, kam tad tas gredzens derot. Puika apgriezis gredzenu trīs reizes, un teicis, lai rodoties vislabākie ēdieni un dzērieni. Tā uz reizi viņu galdiņš pārvērties par lielu galdu, uz kuŗa stāvējuši vislabākie ēdieni un dzērieni. Nu tēvs ar dēlu ēduši dziedādami.

Puika dabūjis zināt, ka ķēniņš esot izziņojis: kas varēsot padarīt trīs lietas, tas dabūšot viņa meitu par sievu. Tā dēls arī aiziet pie ķēniņa un prasa, lai dodot arī viņam tos uzdevumus, kas esot izsludināti. Ķēniņa meita negribējusi zvejnieka dēlu un teikusi ķēniņam, ka viņai tas nepatīkot, lai labāk nedodot šim to uzdevumu. Ķēniņš teicis, ka tāds puikēlis jau tikpat nekā nepadarīšot, un viņš šim likšot labus grūtus uzdevumus priekšā. Pirmais uzdevums bijis, lai viņš uztaisot pa nakti tiltu pār upi, ka viņi no rīta varot nobraukt baznīcā. Puika nogājis pie upes, pagriezis gredzenu trīs reizes un teicis, lai rodoties zelta tilts. Tā uz reizi radies tāds tilts, kas mēness gaismā spīdējis kā tīrais zelts. Tā no rīta, ķēniņš braucis baznīcā pa zelta tiltu brīnīdamies, kā tāds nieka puika tādu tiltu varējis uztaisīt.

Tad ķēniņš teicis otru uzdevumu, lai aiz tilta izaudzinātu ābeles pilnos ziedos. Puika pagriezis trīs reizes gredzenu un teicis, lai rodoties aiz tilta ābeles pilnos ziedos. Kā ķēniņš braucis no tilta zemē, viņam priekšā stāvējušas ābeles pilnos ziedos.

Nu ķēniņš devis trešo uzdevumu. Ka viņš braukšot no baznīcas mājā, ka ābeles jau būtu pilnas ar āboliem. Puika apgriezis atkal gredzenu trīs reizes un teicis, lai ābelēm jau būtu gatavi āboli. Tā ābeles uz reizi bijušas pilnas ar ābo-

liem, ka varējuši jau ēst. Kad baznīcā bijuši dievvārdi beigti, ķēniņš braucis mājā, un ābeles bijušas jau pilnas ar gataviem āboliem. Ķēniņš braucis no baznīcas mājā, ābolus ēzdams.

Kad zvejnieka dēls visus darbus padarījis, ķēniņam bijusi nu jādod šim meita. Meita gan negribējusi tādu nieka puiku, bet ka ķēniņš bijis solījis, tad bijis vārds jāpilda. Kad nu zvejnieka dēlam piederēja ķēniņa meita, viņš tai izstāstīja visu, ka viņam esot tāds gredzens, kas visu darot, un arī izrādījis, kā ar viņu jārikojas. Vienā rītā, kad ķēniņa meitas vīrs nolīcis gredzenu un gājis mazgāties, meita pajēmusi viņa gredzenu un vēlējusies, ka viņas vīrs būtu cietumā un tādā vietā, kur viņš nevarot ne sēdēt, ne gulēt. Nu zvejnieka dēlam nākuši palīgā viņa kaķis ar suni, kuŗus viņš bijis izpircis no nāves. Vienreiz suns un kaķis iegājuši pie ķēniņa meitas galda, norāvuši ēdienu un nonesuši zvejnieka dēlam, lai būtu ko ēst. Reiz ķēniņa meita gulējusi, bet to gredzenu, ko nozagusi zvejnieka dēlam, turējusi uz lūpām. Tā kaķis ar suni klāt, kaķis uzlēcis uz ķēniņa meitas gultas un pārvīlīcis viņai asti pār muti. Ķēniņa meita uz reizi splāvusi un izsplāvusi gredzenu no mutes.

Tā kaķis paķēris gredzenu mutē un nu skrējuši abi ar suni pie zvejnieka dēla. Ceļā viņiem bijusi upe un kaķim ar suni jālaižoties upē peldus. Kā kaķis jau gandrīz pāri upei bijis, tā viņam izkritis gredzens no mutes. Suns ar kaķi pārpeldējuši nu gan pāri upei, bet nezinājuši, ko nu darīt bez gredzena. Tā viņi ieraudzījuši, ka divi zvejnieki vilkuši tīklu malā. Kad zvejnieki izvilkuši tīklu, kaķis ar suni lēkājuši apkārt un ēduši tās mazās zivtiņas, kuŗas zvejnieki viņiem atmetuši. Uzreiz kaķis redzējis, ka no tīkla izkrītot spožs gredzens. Viņš tūliņ gredzenam virsū un abi divi projām. Kaķis uzkāpis cietumā augšā un ielaidis gredzenu zvejnieka dēlam, kas to tūliņ sajēmis, apgriezis trīs reizes apkārt un teicis, kaut viņš tiktu no cietuma laukā un tiktu atkal ķēniņa pilī, bet ķēniņa meita lai nu būtu viņa vietā cietumā. Tā uzreiz zvejnieka dēls atradies pilī, bet ķēniņa meita viņa vietā cietumā. Tā nu zvejnieka dēls ticis pilī par valdnieku, bet ķēniņa meita palikusi cietumā.

84. Brīnuma lampa.

Agrāk vienā mājā dzīvojis tēvs un viņa brālis. Tēva brālis bijis buris. Kad tēvs nomiris, tad viņa vienīgais dēls vēl bijis puika. Viņš dzīvojis pie tēva brāļa, bura.

Buris puiku visādi nerrojis. Puikam nebijis nekur ko iet un tas joprojām dzīvojis pie bura.

Puika bijis jau septiņpadsmit gadu vecs, kad to buris sūtījis uz velna pagrabu. Pagrabā esot maza lampiņa, lai viņš to atnesot. Buris iedevis puikam savādu gredzenu un teicis: «Kad tev tas gredzens būs pirkstā, tad tevi neviens neaiztik.»

Puika uzmaucis pirkstā bura doto gredzenu un gājis uz velna pagrabu. Buris palīdzējis novelt akmeni, kas bijis uz pagraba ieejas, un pa trepēm nokāpis pagrabā.

Puika iegājis lielā pagrabā. Tur nebijis neviena dzīva cilvēka. Pagrabā degusi maza lampiņa. Puika pagājies tālāk. Tur bijuši gaŗi galdi, piekŗauti ar gardiem āboliem un ogām. Puika sācis ābolus un ogas ēst. Kad bijis paēdis, tad gājis pie lampiņas, nopūtis uguni, iebāzis lampiņu ķešā un kāpis pa trepēm augšā. Pie akmeņa buris puiku gaidījis un teicis: «Dod man lampiņu.»

Puika nedevis. Viņš nodomājis, ka lampiņai vajagot būt lielam spēkam, citādi tak burim viņas nevajadzētu. Buris noskaities un aizgrūdis akmeni izejai priekšā un puika palicis velna pagrabā viens un gluži tumsā. Puika apsēdies uz trepēm un no gaŗa laika sācis berzēt bura doto gredzenu. Uzreiz tumsā, puikam pavisam tuvu, kas prasījis: «Ko kungs vēlas?»

Puika brīnījies, ka viņu saucot par kungu. Viņš runātājam prasījis, kas viņš ir. Runātājs stāstījis, ka viņš esot gars un kalpojot gredzenam.

«Vai tu mani vari iznest no pagraba?» prasījis puika.

«Jā, varu gan!» gars atbildējis un iznesis puiku no pagraba.

Pēc tam puika licis garam sevi aiznest simtu jūdzes no bura mājas. Gars puiku aiznesis. Puikam gribējies ēst —

gars atnesis ēdienu. Puikam vajadzējis naudas, arī to gars apgādājis.

Puika dzīvojis svešā zemē un tam nekā netrūcis. Ne-tālu no puikas būdiņas bijusi skaista ķēniņa pils un ķēniņam bijusi ļoti skaista meita.

Puika bijis jau divdesmit gadu vecs un tādēļ viņu tagad sauksim par puisi. Puisis iemīlējies skaistā ķēniņa meitā. Viņš stundām ilgi sēdējis uz upes krasta, pretim ķēniņa pilij un domājis par skaisto ķēniņa meitu. Reiz puisis no gara laika izvilcis no ķešas lampiņu, ko tas no velna pagraba iz-nesis, un sācis to spodrināt. Tiklīdz puisis sācis lampiņu izberzēt, kad uzreiz saskrējuši divi simti garu un prasījuši «Ko kungs vēlas?»

Puisis brīnījies. Viņš jautājis tiem, kur viņi te gadīju-šies. Gari atbildējuši, ka viņi esot lampiņas kalpi un pa-klausot viņas īpašnieka pavēles.

«Nu labi,» teicis puisis. «Vai jūs varat man uzbūvēt greznu pili te, pretim ķēniņa pilij?»

«Jā, varam.»

«Kad viņa būs gatava?»

«Kad gribēsīt.»

«Nu, vai pa mēnesi varēsi uzcelt?»

«Jā, jā, viegli vien. Mēs jums uzcelsim greznu pili, ka jūs esat tik labs. Mūsu agrākais pavēlnieks bija nikns un nejauks. Pie viņa mums gāja slikti. Bet jums, tik labam, mēs visu darīsim,» atbildējuši gari.

Pēc mēneša pils bijusi gatava. Puisis pārgājis pilī dzī-vot. Viņš nodzīvojis pilī laimīgi ilgāku laiku. Ķēniņš to aicinājis uz savu pili un ķēniņa meita viņu iemīlējusi. Viņi nosvinējuši lepnas kāzas un dzīvojuši laimīgi. Puisis uzlicis lampiņu uz krāsns augšas, tur viņa stāvējusi, jo ne-bijusi vairs vajadzīga.

Vecais buris sācis puisi meklēt. Pēc vairākiem gadiem viņš uzzinājis, kur puisis dzīvo. Buris iztaisījis dažādas skai-stas lampas un novaktējis, ka puisis aiziet uz medībām. Tad buris iegājis pilī, piedāvājis ķēniņa meitai lampas un teicis: «Kuŗš grib jaunu lampu, tam man jādod vietā veca lampa.»

Ķēniņa meitai patikusi viena lampa un viņa to pajēmusi. Tad viņa iedomājusies, ka uz krāsns ir veca lampiņa, kas nekad netiek lietāta. Viņa sameklējusi veco lampiņu un atdevusi to burim pret jauno lampu. Tā buris ar viltību ticis pie velna pagraba lampiņas.

Tūliņ nākamā naktī buris licis gariem aiznest pili ar ķēniņa meitu uz tuksnesi. Gari vienā naktī to izdarījuši. Kad puisis atgriezies no medībām, tad vairs neatradis ne pils, ne savas sievas, ķēniņa meitas. Visi cilvēki sākuši runāt, ka pili velni aiznesuši, vai arī tā nogrimusi zemē. Puisis klusējis. Viņš zinājis, ka tas ir buŗa darbs. Viņš sācis berzēt gredzenu, kas tam pirkstā bijis. Tūliņ atskrējis gars un prasījis: «Ko kungs vēlās?»

«Vai tu mani nevari aiznest uz to vietu, kur tagad stāv mana pils?»

«Jā, varu,» atbildējis gars.

Gars nesis puisi trīs dienas un nakts, kamēr ticis pie tās vietas, kur bijusi pils. Tad gars puisi pārgērbis par nabagu un pavadījis to līdz durvīm. Pie durvīm stāvējis par sargu viens no tiem divi simti gariem, kas kalpojuši lampiņai. Viņš negribējis puisi pilī laist. Bet gars, kas kalpojis gredzenam, teicis uz to garu, kas lampiņai kalpojis, lai laiž iekšā, jo nabags esot šo labais pavēlnieks. Tad gars tūliņ arī puisi ielaidis pilī.

Puisis uzmeklējis ķēniņa meitu un devies tai pazīstams. Viņi norunājuši tā. Tagad ķēniņa meita ies pie buŗa un sāks ar to vīnu dzert. Bet buŗa glāzē viņa ieliks miega zāles. Kad buris apgulsies, tad no viņa jādabūn atpakaļ velna pagraba lampiņa. Kad viss bijis norunāts, tad puisis atkal izgājis no pils un apslēpies viņas tuvumā.

Ķēniņa meita aizgājusi pie buŗa un sākusi ar to vīnu dzert. Buŗa glāzē viņa iebērusi miega zāles. Buris dzēris un palicis arvienu nespēcīgāks. Beidzot viņš pakritis zem galda un krācis kā negudrs.

Ķēniņa meita padevusi puisam ziņu un tas iesteidzies pilī. Viņi sākuši meklēt velna pagraba lampiņu. Lampiņas nevarējuši nekur atrast. Tā bijusi buram uz krūtīm uzsieta. Viņi to beidzot uzgājuši un noplēsuši. Bet buris pa miegam

dzirdējis un saucis garus, lai tie saplosa puisi ar ķēniņa meitu. Bet bijis jau par vēlu. Lampaņa bijusi atkal puisa rokās. Neviens gars vairs neklausījis bura pavēles. Puisis licis gariem saķert buri un to saplosīt. Gari to labprāt darijuši, jo buris pret tiem bijis traki nejauks.

Tad puisis licis gariem, lai tie aiznes pili atpakaļ uz veco vietu. Gari pili aiznesuši pa piecām dienām.

Kad cilvēki atkal ieraudzījuši pazudušo pili, tad brīnījušies par puisa gudrību, ka tas to varējis atkal no zemes izcelt.

Drīz vien vecais ķēniņš saslimis un nomiris. Viņš savu pili un valsti nu atdevis meitas vīram. Nu puisis ticis par ķēniņu. Viņš valdot par zemi un pili un mīlējot skaisto ķēniņieni tikpat karsti, kā agrāk.

85. Raganas šķiltavas.

Viens zaldāts nācis no sava dienesta uz māju. Viņš bijis nodienējis ķeizaram divdesmit pieci gadi. Viņš nācis uz māju bēdīgs un domīgs, jo naudas un mantas tam nekādas nebijis. Radu un draugu tam arī dzimtenē nebijis. Ja kāds ar agrāk bijis, tad tas droši vien bija viņu aizmirsis. Jo zaldāts tuvāku ticis dzimtenei, jo smagāka sirds tam palikusi.

Zaldāts iegājis mežā, kur tam nākusi pretim veca vecene un sākusi ar to runāties. Vecene prasījusi zaldātam, vai šis negribot tai pakalpot, viņa tam labi samaksāšot. Pēc tam vēl vecene prasījusi zaldātam, vai viņam bailes neesot. Nē, zaldātam nekad ne no kā bailes nav bijis un viņš lielīgi skandinājis savu zobenu pret ceļmalas akmeņiem.

Zaldāts ar veceni iegriezušies pa meža ceļu. Viņi nonākuši pie augsta kalna, kur audzis milzīgs ozols. Vecene apstājusies pie ozola, iedevusi zaldātam virvi, noraisījusi savu priekšautu un arī to viņam iedevusi, sacīdama: «Tagad kāp ozolā, piesien virvi pie ozola galotnes un ielaidies pa viņu ozola caurumā. Tu nonāksi apakšzemes pagrabā. Tur, aiz pirmām durvīm būs liela lāde un lādē būs vecu laiku šķiltavas. Ja pirmā lādē nebūs šķiltavu, tad meklē otrā un trešā

lādē. Tu man tās šķiltavas atnes. Katrā istabā gulēs uz lādes vāka viens suns. Tas gan izliksies ļoti nikns, bet nebaidies, nocel to uz šī priekšauta, tad suns tev nekā nedarīs.»

Zaldāts uzkāpis ozolā, tad pa virvi nolaidies apakšzemes pagrabā un iegājis pirmā istabā. Istabā bijusi liela lāde, uz lādes vāka gulējis suns. Kad zaldāts gājis lādei klāt, suns sācis rūkt un zobus rādīt. Bet zaldāts noklājis priekšautu zemē, uzcēlis uz viņa suni un pacēlis smago lādes vāku. Lāde bijusi pilna ar kapara naudu. Zaldāts bēris naudu kabatās un palicis priecīgāks, sak: «Nu būs nauda, ko iztikt.»

Bet šķiltavu viņš neatradis. Zaldāts uzcēlis suni atpakaļ uz lādes vāka un gājis tālāk otrā istabā. Otrā istabā bijusi atkal liela lāde un uz viņas vāka gulējis liels suns, kam acis bijušas tik lielas, kā telēķi. Lielais suns bijis daudz niknāks. Bet zaldāts nebaidījies. Noklājis priekšautu un uzcēlis uz tā lielo suni. Suns bijis tik smags, ka zaldāts to tikko varējis pacelt. Kad zaldāts pacēlis smago lādes vāku, tad ieraudzījis, ka lāde ir pilna ar sidraba naudu. Zaldāts bēris naudu, kur vien varēdams.

Bet šķiltavu viņš neatradis. Viņš uzcēlis suni atkal uz lādes vāka un iegājis trešā istabā. Arī tur bijusi liela lāde un uz lādes vāka gulējis ļoti liels suns un acis tam bijušas tik lielas, kā dzirnavu akmeņi. Suns bijis bezgala nikns, bet zaldāts nebaidījies. Ar lielām mokām zaldātam beidzot izdevies suni no lādes vāka novilkt — pacelt to nav varējis — un uztupināt uz priekšauta. Kad zaldāts pacēlis lādes vāku, tad pašā virsū bijušas meklētās šķiltavas un apakš tām zelta nauda. Zaldāts noglabājis šķiltavas labā vietā un sācis bērt kabatās un kur vien maz varējis zelta naudu. Kad nekur vairs nebijis naudai vietas, tad zaldāts gājis no pagraba ārā.

Pa virvi viņš uzvilcīes ozola galotnē, apsēdies uz ozola zara un sācis pārdomāt, ko lai iesāk, vai lai naudu un šķiltavas atdod vecenei, vai ne. Vecene viņu visu laiku pie ozola gaidījusi. Beidzot zaldāts nospriedis veceni nogalināt. Zaldāts nokāpis no ozola un ar zobenu nocirtis vecenei galvu.

Zaldāts aizgājis savā dzimtenes pilsētā un sācis tur dzīvot. Naudas viņam bijis papildnam. Zaldāts sācis palaidnīgi uzdzīvot un drīz vien naudu notērējis. Kādā vakarā viņš nācis no

kroga un apmaldījies. Viņš bijis jau gluži nabags, naudas tam vairs nebijis. Zaldāts maldījies pa tumšām ielām. Viņš bijis tā apmulsis, ka nezinājis, uz kuŗu pusi griezties. Beidzot viņš iedomājies, ka viņam tak vēl ir šķiltavas, ko tas iznesis no apakšzemes pagraba. Viņš šķīlis uguni un skatījis ceļu uz māju. Kad zaldāts trešo reizi šķīlis, uzreiz visi trīs suņi no apakšzemes pagraba bijuši klāt un prasījuši: «Kā vajaga?»

Zaldāts licis suņiem no apakšzemes pagraba atnest visas trīs naudas lādes un nolikt savā mājā. Suņi to izdarījuši. Nu atkal sācis zaldāts dzīvot vēl bagātāki un izšķērdīgāki, kā agrāk. Viņš iepazinies ar visādiem kungiem un augstmaņiem. Pat ar ķēniņa meitu viņš bijis pazīstams. Ķēniņa meita iemīlējusi zaldātu un nākusi bieži vien pie viņa. Bet ķēniņš drīz vien novērojis meitas gaitas un licis zaldātu iemest cietumā. Zaldāts gulējis cietumā un šķīlis ar savām šķiltavām. Melnie suņi atskrējuši un zaldāts tiem licis atnest ķēniņa meitu. Katru nakti suņi atnesuši uz cietumu ķēniņa meitu un rītā aiznesuši to atpakaļ uz pili. Viņi abi bijuši laimīgi. Bet ķēniņš pamanījis, ka viņa meita bieži vien pa naktīm pazūd no pils. Viņš sācis to vaktēt, bet nevarējis novaktēt. Tad ķēniņš izdomājis viltību, uzsējis savas meitas mazam sunītim uz muguras putraimu kulīti un atstājis tai galu vaļā. Ķēniņš zinājis, ka viņa meita bez sava sunīša nekur negājusi. Un kā tad? No rīta ķēniņš aizgājis pa izbirušo putraimu vagu uz cietumu. Nu viņš zinājis, uz kurieni meita pa naktīm iet.

Ķēniņš licis aizvest zaldātu uz savu pili, noņēmis tam visu, ko vien pie viņa atradis — arī šķiltavas — un licis zaldātu ieslodzīt pils tornī un stingri apvaktēt. Ķēniņš sasaucis augsto tiesu un nospriedis zaldātam nāvi.

Zaldātu otrā dienā jau veduši pie karātavām, bet viņš bijis gluži mierīgs. Nakti priekš soda dienas, ķēniņa meita nozagusi savam tēvam zaldātam nojemtās šķiltavas un atdevusi tās zaldātam. Zaldātu aizveduši pie karātavām un bende tam jau uzmaucis cilpu kaklā. Ķēniņš jautājis zaldātam, kāda viņa pēdējā vēlēšanās. Zaldāts lūdzis, lai atļauj tam uzpīpēt, un ķēniņš atļāvis arī. Zaldāts izvilcis no kabatas pīpi un šķiltavas. Kad nu viņš trešo reiz šķīlis, visi trīs suņi

bijusi klāt un prasījusi zaldātam, kā vajagot. Zaldāts licis suņiem sevi atsvabināt un viņa vietā pie karātavām aizvest pašu ķēniņu. Tas bijis tik redzējiens — zaldāts bijis brīvībā un viņa vietā pie karātavām stāvējis ķēniņš. Zaldāts beidzot licis ķēniņu atsvabināt. Arī to suņi izdarījuši.

Ķēniņš nu arī atdevis zaldātam savu meitu par sievu un pēc ķēniņa nāves zaldāts valdījis par viņa pili un zemi, un dzīvojis laimīgi.

86. Galdiņ klājies.

Reiz dzīvojuši trīs brāļi. Divi bijuši gudri, trešais muļķis. Pavisam dumjš jau gan viņš nebijis, brāļi to par tādu tik iesaukuši, negribēdami tam dot mirušā tēva mantojumu. Gudrie brāļi sējuši labību. Arī muļķis, domādams sekot gudro brāļu priekšzīmei, gribējis to darīt, bet gudrie brāļi uz saviem laukiem muļķim nav ļāvuši labību sēt. Tad muļķis pajēmis maisu labības uz pleciem un gājis uz mežu, tur viņš arī savu tiesu iesējis. Kā nu rudzi cik necik būtu paaugušies, tā irbes tos izkārpījušas. Nu muļķis gājis savus rudzus pa naktīm sargāt. Reiz tas noķēris kādu irbi un gribējis jau nest uz māju, priecādamies, ka nu būs gards kumoss. Bet irbīte gauži lūgusies, lai laiž viņu vaļā. Muļķim bijusi laba sirds, bet bijis arī žēl skaistā rudzu lauka. Tāpēc viņš sacījis: «Ko tu man dosi par to, ka palaidīšu?»

Irbīte iedevusi muļķim galdautiņu un sacījusi: «Ka tu gribi ēst, tad tik pasaki: Galdautiņ, klājies! Tad tev būs ēdienu un dzērienu pa pilnam. Kad būsi paēdis, pasaki: Galdautiņ, satinies!»

Ar to muļķis bijis mierā. Viņš palaidis irbi vaļā un gājis uz māju. Ceļā viņš iegājis pie pirtnieces. Viņš iedevis galdautiņu pirtniecei paturēt, bet pats gājis pirtī pērties. Pirtī iedams, viņš pirtniecei pieteicis, lai tik nesaka: «Galdautiņ, klājies.»

Bet pirtniece tādēļ tīšām iesaukusies: «Galdautiņ, klājies.» Tūlīt bijis ēdienu un dzērienu pa pilnam. Bet pirt-

niece bijusi liela gudriniece. Viņa muļķa galdautiņu samainījusi ar citu līdzīgu.

Mājā pārgājis, muļķis gribējis palielīties ar savu dāvanu un teicis: «Galdautiņ, klājies!»

Bet galdautiņš neklājies vis. Nu muļķis nopratis, ka īstais galdauts pirtniecei.

Otrā naktī muļķis atkal noķēris irbīti. Tā viņam šoreiz iedevusi oglīti un teikusi: «Ja tev, puisīt, kur jāiet, tad tik pasaki: Atmin kājiņu, atmin kājiņu. Tūlīt pie tevis pieskries melns kumeliņš un aiznesīs tevi, kur vien vēlēšies.»

Muļķis pateicies par dāvanu un pieteicis, lai irbīte vairs viņa daļā nenāk. Tad viņš svilpodams gājis uz māju. Ceļā tas atkal iegriezies pie pirtnieces. Pērties iedams, tas iedevis pirtniecei oglīti paturēt un pieteicis, lai nesaka: atmin kājiņu. Bet pirtniece tišām teikusi: «Atmin kājiņu!»

Te pie tās pieskrējis zviēgdams melns kumeliņš. Nu pirtniece apmainījusi muļķīša oglīti ar citu. Mājās pārgājis, muļķītis gribējis palielīties ar savu dāvanu un teicis: «Atmin kājiņu.» — Bet kumeliņš kā nenācis, tā nenācis. Nu viņš nopratis, ka arī oglīti pajēmusi pirtniece.

Trešo nakti muļķītis noķēris irbīti trešo reizi. Šoreiz tā viņam iedevusi kulīti un teikusi: «Ja tev kāds pāri dara, tad tik saki: rundziņ, sities.»

Bet pirtniece arī šoreiz nav klausījusi teikumam, iesaukusies: «Rundziņ, sities!»

Tā rundziņa izlēkusi no kulītes un tā devusi, tā devusi pirtniecei pa muguru, ka šī kliegdamā, brēkdama ieskrējusi pie muļķīša lūgties, lai savalda rundziņu. Bet muļķītis nebijis vis tāds muļķis. Viņš licis pirtniecei vispirms atdot galdautiņu un oglīti. Tad viņš svilpodams gāja ar atdabūtām mantām uz mājām un nu dzīvojis laimīgi.

87. Burvju dzirnaviņas.

Reiz tēvs sūtījis dēlu uz dzirnavām, lai nopirkot no meldeņa miltus. Dēls pajēmis lielu podu, nopirka miltus un nesa miltu podu un galvas mājā. Bet piepēši sacēlās vējš un

izpūta visus miltus. Kad nu uz māju aizgāja, tēvs sāka to bārt: par ko esot tā miltus nesis? Un pēdīgi sacīja: «Ej nu un atprasi tos no vēja, jeb citādi tu ēst vairs nedabūsi.»

Puika uzgāja uz kalna, kur bija lielāks vējš, un tad atprasīja savus miltus. Vējš tam iedeva tādas dzirnaviņas, ar kuņām varēja malt, ko gribēja, nekā tur neieberot. Dēls nu izmala no tām miltus, naudu un visādus ēdienus.

Par brīnuma dzirnaviņām runāja visā apgabalā un arī turienes lielskungs dabūja par tām dzirdēt un prasīja, lai puika dzirnaviņas uz kādu laiku viņam aizdotu. Puika neliedza, jo drīz atkal atdošot. Bet izgaidījās vienu nedēļu pēc otras — lielkungam ne prātā vairs atdot tik labas dzirnaviņas. Zēns reiz, otrreiz prasīja, bet, kad lielskungs neatdeva, tad viņš pajēma gaili, kāpa mugurā un jāja uz lielkungu.

Jāja, jāja — ceļā satika lapsu, vilku un upi; tie visi gaili paslēpās. Muižā nojājis, tas atprasīja no lielkunga savas dzirnaviņas. Lielskungs par puiku saskaitās un iegrūda to ar visu gaili pa nakti pie zosīm. Nu puika izsauca no gaiļa lapsu; tā visas zosis nokoda un citu pēc citas apēda.

Lielskungs sadusmojās vēl vairāk par puiku un iegrūda ar visu gaili aitu kūtī. Nu puika izsauca no gaiļa vilku. Tas visas aitas nokoda.

Pēdīgi lielskungs nezināja, ko ar puiku darīt, lika abus ar gaili stipri kurinātā krāsnī sadedzināt. Nu puika izsauca no gaiļa upi; tā nodzēsa uguni un ūdens tad vārīdamies plūda pa lielkunga istabu. Plūda, plūda — pieplūda istaba pilna, bija jau lielkungam līdz kaklam.

Tad lielskungs sāka kliegt: lai apžēlojoties, lai atdodot zēnam dzirnaviņas, lai nenoslīcina viņu. Zēns apturēja upi, pajēma dzirnaviņas, kāpa gailim mugurā un jāja uz māju dziedādams.

88. Brīnuma augļi.

Reiz gāja zaldāts un divi virsnieki uz ķēniņa pili, ceļš nebijis īss, viņiem bija ilgi jāceļo un tā viņi nonāca pie liela meža, kuņā viņiem bija jāpaliek trīs nakts.

Pirmo nakti virsnieki apgulās un zaldāts palika augšā par sargu. Uz rīta pusi sacēlās liela vētra un nāca viņam klāt. Zaldāts pārbijies sauca: «Ja esi cilvēks, tad runā; ja esi ēns, tad šaušu.»

Šis atbildēja: «Nešauj, samaksāšu.»

Zaldāts arī nešāva, aizgāja uz runātāja pusi un piegāja pie viena vecīša, kas viņam iedeva mēteli. Zaldāts prasīja: «Kur lai dodu šo mēteli? Es jau pats savu nevaru panest.»

Vecītis viņam atbildēja: «Kad šo mēteli uzvilksi, tevi neviens neredzēs.»

Gaismai austot zaldāts un virsnieki atkal gāja tālāk. Pienāca nakts, viņiem atkal bija jāpārguļ mežā. Virsnieki apgulās un zaldātam bija jāšargā. Uz rīta pusi nāca atkal vētra, bet lielāka kā pirmā. Zaldāts atkal uzsauca: «Ja esi cilvēks, runā; ja esi ēns, šaušu!»

Tas pats vecītis viņam atbildēja: «Nešauj, es tev samaksāšu.»

Zaldāts piegāja pie vecīša, kas viņam iedeva vienu kulīti. Viņš atkal prasīja: «Ko lai es iesāku ar to?»

«Kad tev naudas vajaga, tad tik papurini to kulīti, tūlī viņā būs nauda,» tā vecītis atbildēja.

Gaisma ausa, viņi cēlās un gāja tālāk savu ceļu. Arī nākošo nakti viņiem bija jāguļ mežā. Uz rīta pusi atnāca atkal vētra. Zaldāts uzsauca: «Ja esi cilvēks, runā; ja esi ēns, šaušu!»

Vecītis solīja atkal maksu un iedeva viņam kūjiņu, tad zaldāts arī nešāva. Viņš nu prasīja vecītim: «Ko lai ar tādu kūju iesāku?»

«Tava plinte nav tik daudz vērts, kā šī kūjiņa, ar ko tu vari veselu kaŗaspēku pārvarēt,» atbildēja vecītis.

Pienāca diena un viņi gāja atkal savu ceļu. Viņi nonāca pie viena ķēniņa pils, bet iekšā tos nelaida, jo ķēniņam pašlaik bija dzīres. Zaldāts, apvilcis vecīša doto mēteli, iegāja pilī un, neviena nemanīts, ēda un dzēra pie bagātīgi klātiem galdiem, līdz piedzērās un pakrita pie zemes. Viņam krītot, mētelišs pavērās un kļuva redzama viena zaldāta kāja. Ķēniņa meita to ieraudzīja un brīnījās par kāju bez cilvēka.

Sanāca ļaudis, tie nezinot norāva zaldātam mēteli un tas tapa redzams. Viņu nu gribēja ielikt cietumā, bet zaldāts lūdās:

«Nelieciet mani cietumā, es varu jums daudz laba darīt: palīdzēšu zemi vairot un visu ķēniņu kaŗaspēkus pārvarēt.»

Ķēniņš arī viņu apžēloja un palaida vaļā, tikai ķēniņa meita pajēma zaldāta mēteli un kulīti.

Ķēniņš, gribēdams redzēt zaldāta spēku, sasauca visu savu kaŗaspēku un lika ar to zaldātam cīnīties. Zaldāts ar savu kūjiņu arī iznāca kaŗaspēkam pretī. Bet kolīdz kaŗaspēks ieraudzīja viņu ar kūjiņu uz viņiem nākam, tas tūliņ sāka bēgt. Ķēniņa meita, to redzēdama, apvilka zaldāta mēteli, neredzot pienāca pie viņa un nojēma tam kūjiņu. Zaldāts, nevarēdams vairs pretī turēties, aizbēga uz mežu. Pa mežu klaiņojot, viņam ļoti iegribējās ēst. Te viņš ieraudzīja vienu ābeli pilnu āboliem, norāva vienu ābolu un sāka ēst, bet uzreiz sāka arī just, ka galva paliek arvien smagāka un smagāka. Ar katru apēsto ābolu galva kļuva smagāka. Pēc ceturtā ābola viņš sataustīja uz galvas ragus. Zaldāts gāja tālāk un nonāca pie mazas ābelītes, kurā bija mazi, sārta āboliņi. Viņš tos ēda, un galva kļuva atkal vieglāka un pēc trešā ābola gluži vesela. Vēlāk vairāk tos ēdot, viņš palika ļoti skaists. Viņš nopina divus groziņus: vienā ielika lielos ābolus, otrā mazākos. Zaldāts atgriezās pilī un nosēdās pie akas. Ķēniņa meitas kalpone, nākot uz aku, ieraudzīja un vaicāja: «Ko tu pie akas te sēdi, un ko dari ar tiem āboliem?»

Viņš tai atbildēja: «Nāku no tālienes, gribu te atpūsties. Vai nevēlies ābolus pirkt? Tie man ir pārdodami.»

Meita arī pirka ābolus, bet no tiem mazajiem, un tos apēdusi kļuva ļoti skaista. Kalpone nogāja pie ķēniņa meitas, bet tā nemaz nevarēja savu kalponi pazīt, tik skaista viņa bija palikusi.

Ķēniņa meita viņai uzkliedza: «Kā tu uzdrošies nākt pilī bez atļaujas?»

Meita atbildēja: «Es jau esmu jūsu kalpone.»

Ķēniņa meita prasīja, no kā tā tik skaista palikusi. Kalpone atbildēja: «Tur pie akas sēd kāds vīrs ar gardiem āboliem, vieni ir lieli, otri mazāki. Es pirku un ēdu no tiem ma-

zākiem āboliem un tā pārvērtos. Kas ēd no tiem lielākiem āboliem, paliek laikam vēl skaistāks.»

Ķēniņa meita gribēja palikt skaistāka, sūtīja kalponi pie tā vīra ar āboliem, teikdama: «Ej un nopērc man tos lielākos ābolus!»

Kalpone arī nopirka kādus lielākus ābolus. Vīrs viņu vēl pamācīja: «Šie āboli jāēd īsi priekš gulēt iešanas.»

Kalpone, ābolus atnesusi, pastāstīja ķēniņa meitai, kad tie ir ēdami.

Ķēniņa meita, nevarēdama sagaidīt vakara, gāja jau dienā gulēt un gultā sāka tūliņ ēst ābolus. Bet, ak šīs briesmas! Tikko ābolus apēda, viņai izauga briesmīgi ragi un no skaistuma ne vēsts. Ķēniņš par to ļoti noskaitās un gribēja vainīgo ābolu pārdevēju likt cietumā, bet to nevarēja vairs atrast.

Dažādi ārsti tika atvesti pie ķēniņa meitas, bet neviens nevarēja viņai palīdzēt. Tad tas zaldāts, pārgērbies citās drēbēs, lai viņu nepazītu, gāja pie ķēniņa un teica: «Es varu tavu meitu izārstēt.»

Ķēniņš to arī pielaida pie savas meitas un zaldāts nu to izārstēja ar saviem mazajiem āboliem. Kad ķēniņš gribēja tam samaksāt, vīrs teica: «Atdod man to kulīti, mēteli un kūju, ko tu vienam zaldātam esi nojēmis! Citas maksas man nevajaga.»

Ķēniņš bija tik priecīgs par savas meitas izārstēšanu, ka arī atdeva visas prasītās lietas.

Zaldāts bija nu visu savu mūžu laimīgs, jo naudas viņam nekad nepietrūka.

89. Burvju putns.

Vecos laikos dzīvoja nabaga skrodelis ar savu sievu un divi dēliem. Nevarēdams ar savu amatu tik daudz nopelnīt, cik vajaga, viņš gāja arī mežā slotas siet.

Kādu rītu agri mežā aizgājis, tas ierauga smuku putniņu. Viņš sāk to ķert, tā pāiet visa diena, bet nevar noķert un pārnāk vakarā mājā bez slotām. Sieva to rāj un saka: «Ko nu ēdis?»

Viņš atbild: «Es ķēru to putniņu.» Viņa teic: «Ēd, ko tu esi ķēris.»

Otru dienu viņš atkal ķēra putniņu, un viņam izgāja tāpat kā pirmā dienā, sieva jau gandrīz sāks šo pērt.

Trešā dienā viņš noķer to putniņu, mājās pārnācis, ieliek to mazā būdiņā un dod tam ēst. No rīta viņš pieiet pie putniņa būdiņas, ierauga vienu zelta oliņu, to viņš nu aiznes pilsētā un pārdod par 200 rubļiem. Tad nopērk maizi un atlikumu paglabā.

Otrā rītā atrada atkal vienu zelta oliņu, ko tāpat pārdeva pilsētā par 200 rubļiem. Tāpat arī trešā rītā bija zelta oliņa, ko par 200 rubļiem pārdeva.

Ceturtā rītā viņš pajēma to putniņu līdz uz pilsētu, un labi apskatījies, ieraudzīja uz tā šādu rakstu: «Kas tā putniņa galvu apēd, tas top par ķēniņu, bet kas rumpi apēd, tam ikrītus būs liels naudas maks pagalvī.»

Nu tas kopmanis gribēja, lai izdod viņam putniņu, bet viņš nepārdeva ne par kādu naudu. Mājā pārnācis, viņš lika to putniņu nokaut un labu maltīti uztaisīt. Kamēr vecie bija izgājuši, tikmēr puikas bija to putnu slepeni apēduši. Nu viņi dabūja lielu pērienu, aizbēga uz mežu un palika tur par nakti gulēt. No rīta kāds meža sargs uzgāja abus puikas, pajēma tos pie sevim un uzaudzināja. Kad abi bija lieli uzauģuši, tie iedomājās pa pasauli ceļot.

Vecākais aizceļoja uz svešām zemēm, kur tas apprecēja kādu princesi un palika par ķēniņu.

Otrs gan neceļoja, bet aizgāja pilsētā dzīvot. Tur viņam ikrītus atradās liels naudas maks gultas pagalvī ar zeltu un sidrabu. Tā nu bagāts palicis, tas turēja lielas dzīres, deva visiem ļaudīm vislabāko ēst un dzert.

Tās zemes princese, to dzirdējusi, prasīja savām raganām: «Kas tas ir par tādu vīru?»

Raganas viņai atbild: «Tas ir kāds vīrs, kam ikrītus atrodas pagalvī liels maks ar zelta un sidraba naudu.»

Princese vaicāja: «Kā tas nākas?»

Viņas atbild: «Tas ir apēdis vienu putniņu.»

Princese prasa: «Kā lai es to varētu dabūt?»

Raganas atbild: «Jums vajag ar viņu iepazīties, likt viņu pie sevis saukt, tad iedot viņam vemjamas zāles, lai viņš izvemj to putnu ārā. Nomazgājiet to un apēdiet, tad jums tāpat būs daudz naudas kā viņam.»

Princese nu arī izdarīja, kā ragana mācīja. Bagātais brālis izvēma to putnu un princese, to apēdusi, pašu izgrūda pa durvīm ārā.

Projām iedams, brālis ierauga trīs vīrus strīdamies. Klāt piegājis viņš prasa: «Kas jums šie ir par strīdu?»

Tie saka: «Mēs atradām vienu mēteli un vienu pāri glāžu kurpju; tās lietas dalīdami, mēs strīdamies.»

Viņš prasīja, lai viņam tās izdodot par trim rubļiem. Tie arī izdeva. Viņš nu iet ar to mēteli atkal tanī pašā pilsētā atpakaļ. Tas mēteli bija tāds, ka ar to varēja caur visām atslēgām iet. Tas iegāja princeses naudas kambarī, izjēma daudz zelta un sidraba naudas, un deva tāpat atkal visiem ļaudīm ēst un dzert par velti. Princese to dzirdējusi, prasa savām raganām: «Kas tas tāds par cilvēku?»

Tās teic: «Tas ir tas pats cilvēks, kas jau senāk te bija. Viņam ir viens mēteli, kad tas to apvelk, tad viņš var iet caur visām atslēgām.»

Princese prasīja: «Kā viņam to var atņemt?»

Raganas pamācīja: «Lieciet viņu atsaukt pie sevis, pajemiet viņa mēteli un aizvediet viņu pašu uz tādu salu, kur neviens nevar klāt tikt.»

Tā princese viņam nojēma to mēteli, pārklāja par jūru un pārnāca mājā, bet viņš palika tur tai salā un dzīvo vēl šodien tur.

90. Zaķu gans.

Reiz tēvam bija trīs dēli: divi gudri, bet trešais muļķis. Tēvs sūtīja dēlus mežā malku cirst. Gudrie brāļi ienāda muļķīti, un kādu dienu viņi norunāja atstāt muļķīti vienu mežā, lai redzētu, vai viņš vakarā zinās pārnākt mājā. Bet muļķītis drīzi vien atnāca atpakaļ.

Otrā dienā pie tēva ieradās viens bagāts kungs un salīga

muļķīti par lielu algu zaķus ganīt, kas vakarā visi mājā jāpārdzenot. Vakara pārnāca mājā gudrie brāļi un sāka muļķīti izsmiet, teikdami, ka šis nemaz nevarēsot zaķus ar skaitu noganīt. Muļķīti viņi arī nemaz ganos nelaida, bet gāja jaunākais gudrais brālis.

Nākošās dienas rītā kungs izskaitīja zaķus, un gudrais dēls tos dzina uz birzi. Vakars pienāca ātri, bet no zaķiem nebija vairs ne vēsts. Gudrais nu nāca bez zaķiem mājā. Pa ceļu ejot, viņš satika vienu vecenīti, kas lūgusi: «Palīdzi man šoreiz, man ļoti sāp viens zobs, izrauj man to!»

«Liec mani mierā, man nav vaļas kulties ar taviem zobiem,» viņš dusmīgi atcirta.

Pie kunga nogājis, viņš teica, ka visi zaķi ir nozuduši. Kungam nu pašam vajadzēja zaķus uzmeklēt.

Nu gāja otrs gudrais dēls par to pašu algu kungam zaķus ganīt. Kungs ar skaitu viņam nodeva zaķus. Gudrais dēls aizdzina tos birzē, bet nu zaķi aizskrējuši katrs uz savu pusi. Pienāca vakars, bet zaķi nerādījās. Mājā nākdams, viņš satika vecenīti, kas lūdza izraut slimo zobu, bet gudrais dēls dusmīgi atteica, ka viņam nav laika ar viņas zobiem kulties. Pārnācis mājā bez zaķiem, viņš teica kungam, ka zaķus noganīt esot par daudz grūti, viņš nevarot tādu darbu izpildīt. Kungam atkal pašam vajadzēja savus zaķus meklēt.

Nākošā dienā nu muļķis grib iet zaķus ganīt, bet tēvs ar gudrajiem dēliem negrib to laist, teikdami: «Gudrie nevarēja zaķus noganīt, kā tad tu, muļķi, domā tik grūtu darbu izdarīt? Tu vēl apmaldīsies, dabūsim vēl pašu meklēt.»

Bet muļķītis pastāv uz savu un grib tomēr iet zaķus ganīt. Beidzot tēvs arī atlaiž viņu, lai iet. Kungs izskaitīja zaķus un lika tos muļķītim dzīt uz birzi. Zaķus turp dzenot, viņš satika vecenīti, kas lūdzās: «Mīļo dēliņ, palīdz man šoreiz, man ļoti sāp viens zobs, izrauj to!»

Muļķītis arī pajēma zobu un izrāva. Tad vecenīte teica: «Tā kā tu man paklausīju, es tev došu šo stabulīti; ja tu uzpūtīsi rupjo galu, tad visi tavi zaķi skries katrs uz savu pusi, ja pūtīsi smalko galu, tad viņi visi atskries pie tevis atpakaļ. Ja tev šī stabulīte kādreiz pazūd, tad tik pasaki:

«stabulīte, pacelies!» tad tā atkal būs tāvā kabatā. Šo stabuli nevienam nerādi!» vecene vēl piekodināja.

Muļķītis papūta rupjo galu, un visi zaķi skrēja katrs uz savu pusi. Pienāca vakars, viņš pajēma stabulīti un pūta smalko galu, visi zaķi skrēja atpakaļ, ka čabēja vien. Muļķītis bija tik priecīgs, ka dziedādams dzina zaķus uz kunga pili. Visi brīnījās, ka muļķis varējis zaķus noganīt, lai gan viņa gudriem brāļiem tas neizdevās.

Otrā rītā kungs atkal izskaitīja zaķus un muļķītis tos aizdzina uz mežu. Pienāca pusdiens, muļķītis papūta uz stabules smalkā gala, jo gribēja redzēt, vai nāks visi zaķi pie viņa kā vakar, vai ne. Zaķi nu nāca, ka brikšķēja un brakšēja. Viņš uzpūta atkal rupjo galu, lai zaķi ietu mežā un ēstu. Vakarā muļķītis uzpūta stabules smalko galu un dzina visus zaķus mājā. Mājā pārnācis, viņš katru reizi stabulīti noglabāja, kā to vecenīte bija piekodinājusi. Gudrie brāļi gribēja noskatīties, kā viņš var zaķus noganīt. Kad muļķītis dzina zaķus uz mežu, viņa brāļi līduši viņam nopakaļus pa krūmiem. Muļķis tos pamanīja un sāka viņus izsmiet, ka viņi nevienam vakaru nav pārdzinuši zaķus mājā, bet viņam gan zaķi labi ēdot un nekur neskrienot prom. Gudrie brāļi lūdza, lai šiem pastāstot, kā viņš zaķus varot noganīt. Muļķītis nekā viņiem nestāstīja, un tie aizgāja tikpat gudri, kā bija atnākuši. Viņš tagad bija jau sakrājis daudz naudas, bet ar brāļiem nekādās darīšanās neielaidās un cītīgi glabāja savu stabulīti.

Vienu dienu kungs sūtīja savu meitu, lai viņa noskatās, kā muļķis var noganīt zaķus. Meita tēvam vakarā pastāstīja, ka muļķītim ir tāda savāda stabulīte, ar ko viņš ir sasaucis un aizdzinis zaķus. Kungs nu prasīja pašam ganam, kā tas varot zaķus noganīt, bet arī tam viņš neizstāstīja.

Kādu rītu viņš nevarēja atrast stabuli, jo vakarā nebija labi noglabājis. Viņš arī bija aizmirsis vecenītes vārdus, ar kuņiem stabuli varēja dabūt. Muļķītis ilgi to meklēja un pēdīgi atradis to kunga kumodē. Nu viņš atkal gāja ganos un vakarā visus zaķus pārdzina mājā. Kungs gribēja, lai muļķis viņam stabuli pārdod, bet tas nav ar mieru. Kādā citā vakarā kungs viņam solīja, dot savu meitu un daudz man-

tas. Kungs arvien prasīja, lai viņam pārdodot stabulīti. Beidzot muļķītis kungam pārdeva par pieciem sidraba rubļiem. Kungs tad teica: «Zaķus ganīt tev es vairs nelikšu, tu dabūsi manu meitu par sievu.»

Tagad muļķītis bija bagātā kunga znots un lepnās pils jaunais saimnieks. Gudrie brāļi vēl vairāk neieredzēja savu brāli viņa lielās laimes dēļ.

Pēc kādiem gadiem vecais kungs nomira un muļķītis dzīvoja par kungu ar savu jauno saimnieci.

91. Jauneklis ar spārnem.

Priekš daudz tūkstošu gadiem dzīvoja viens mācītājs. Šim mācītājam bija viens dēls. Tai laikā vēl nepazina kungus un pa jūru braukāja vienīgi ar laivām. Tā kā ar laivām nekur tālu nevarēja aizbraukt, bet mācītāja dēla prāts nesās uz ceļošanu, tad viņš sameklēja spalvas un no tām iztaisīja spārnus. Šie spārni bija ļoti lieli, noskrūvējami un salokāmi, tā kā viņus varēja pabāzt zem mēteļa.

Kad spārni bija gatavi, tad viņš tos pieskrūvēja un aizlaidās pār jūru. Lai gan laisties bija grūti, tomēr viņš sasniedza otru krastu. Tur viņš noskrūvēja spārnus un gāja uz priekšu, jo sev apkārt viņš nekā vairāk neredzēja kā kadiķus un elkšņus.

Tā viņš gāja ilgu laiku un beidzot ieraudzīja lielas pļavas un drīz pēc tam viņš atrada arī māju. Mācītāja dēls iegāja iekšā un prasīja saimniekam kādu darbu. Saimnieks viņam teica, ka cita nekāda darba nevar dot kā tikai lopus ganīt. Mācītāja dēls bija ar mieru un tā gāja ganos. Vakarā, kad viņš pārnāca no ganiem, viņš prasīja saimniekam, vai tālu no šejienes kāda pilsēta. Tad saimnieks viņam atbildēja, ka netālu no šejienes esot galvas pilsēta un tur dzīvojot ķēniņš un viņam esot ļoti skaista meita, un ķēniņš šo meitu glabājot pils augstākā tornī, lai pie tās neviens netiktu un viņu neredzētu.

Kad nākošā vakarā mācītāja dēls pārdzina lopus mājā, tad viņš pieskrūvēja spārnus un aizlaidās uz pilsētu. Tur viņš

uzlaidās uz pils torņa loga. Kalpones viņu ieraudzīja un parādīja princesei. Princese domāja, ka tas ir putns, un pavēlēja laist to iekšā, bet kad ielaida, tad ieraudzīja, ka tas ir jauneklis. Princese nu bija ļoti priecīga: mīloja to ar gardiem ēdieniem, bucojās ar viņu un dažādi līksmojās. Princese gribēja to arī pa nakti paturēt, bet viņš atbildēja, ka to viņš nevarot darīt, jo rītā jāejot ganos. Tā mācītāja dēls aizlaidās atkal projām.

No rīta kalpi stāstīja ķēniņam, ka šonakt pie princeses esot bijis briesmīgs troksnis. Ķēniņš par to lietu aprunājās ar princeses kalponēm. Bet tās atbild, ka nekas neesot bijis. Tad viņš lika izmeklēt visas malas, bet ka nekā neatrada, tad apmierinājās.

Otrā dienā notika tas pats. Bet trešā dienā princesei izdevās mācītāja dēlu pierunāt, un viņš palika pa nakti. Viņi nozvērējās, ka, ja miršot, tad miršot abi divi kopā. No rīta atkal ķēniņš izmeklēja visas malas, un šoreiz viņš arī atrada mācītāja dēlu. Viņš nu ļoti saskaitās un ielika princesi vienā — mācītāja dēlu otrā cietumā.

Soda dienā uz pilsētas laukuma tika uzceltas karātavas un tur salasījās ļoti daudz ļaužu. Tad mācītāja dēls lūdzās ķēniņam, lai viņš beidzamo reizi ļauj nobučot princesi. Ķēniņš bija ar mieru. Bet mācītāja dēls jau cietumā bija pieskrūvējis sev spārnus. Kad nu viņu laida beidzamo reizi nobūcoties ar princesi, viņš pajēma to padusē un aizlaidās. Kad ķēniņš un ļaudis to redzēja, tad tie rokas vien noplātīja.

Mācītāja dēls ar princesi laidās pār jūru, bet viņam sāka zust spēki. Mācītāja dēls ieraudzīja malu un sajēma pēdējos spēkus, bet tomēr spēka pietrūka un viņi abi iekrita ūdenī, bet tā kā tur bij sekls, tad viņi laimīgi izbrida malā. Mācītāja dēls gāja uz savām tēva mājām, bet princesi atstāja ārpusē, krūmos. Dēls, iegājis mājā, prasa tēvam atļauju precēties. Tēvs bija ar mieru. Un tā mācītāja dēls apprecējās ar skaisto princesi un no viņiem ir cēlušies visi skaistākie cilvēki.

92. Brīnumu mālderis.

Vienam tēvam bija viens dēls. Tāpēc ka tēvs bija nabags, tam vajadzēja to jau it maziņu nodot pie saimnieka par aitu ganu. Bet šis nevarēja savas aitas noganīt, ik dienas tam pazuda viena aita, par ko saimnieks to katru reiz gauži pēra. Vienreiz saimnieks noteica, ja vēl pazaudēsot kādu aitu, tad to tā sitīšot, ka tik maz dzīvs palikšot. Bet otrā dienā pēc tam viņam bija pazudušas trīs aitas uz reizu. Gans nu gāja tās brēkdams meklēt. Te uz reiz piestājas vecs vīriņš un jautā zēnu: «Kādēļ tu raudi un esi gauži noskumis?»

Puika nu visu izstāstīja, kas viņam arvienu noticis. Vecītis apmierinādam iedeva puikam stabulīti, kuŗu pūšot tāpat skanēja, it kā desmit mūzikanti spēlētu. Pēc tam vecītis pazuda, kas bija pats Dievs.

Pa mežu maldīdamies, tas izgāja jūrmalā, tur uzkāpis uz kādu augstu klinti, tas sāka stabulēt. Otrā rītā viņš redz lielu kuģi par jūŗu peldam, un tas brauc taisni uz to vietu malā, kur zēns stabulē. Kaptenis to jem uz savu kuģi un aizved uz to pilsētu, kur viņam jābrauc. Šinī pilsētā puika spēlēja ar savu stabuli un drīzi viņš tapa par labāko mūzikantu izslavēts. Pēcāk tās zemes ķēniņam ir kāzas, un tas nu meklē vislabākos mūzikantus, mūsu puika arī pieder pie tiem, un salīgst par 50 rubļiem. Starp tiem spēlmaņiem puika vislabāki spēlē, tā ka viņa jaukāš mūzikas skaņas izspiež ķēniņam asaras no acīm.

Ķēniņam bija liels jauks dārzs ar visādiem zvēriem, kur stāvēja daudz vergu, kad ķēniņš pa vaļas brīžiem atvēlēja zvērus apskatīt. Tai dārzā bija arī viena smuka zaļa būdiņa, kuŗai klāt piegājis, puika ierauga tur smuku princesi gauži raudam. Viņam sirds iežēlojās par to, bet nu laiks bija atkal spēlēt, tāpēc šis steidzās pie sava darba. Ķēniņš ļoti brīnījās par viņa spēlēšanu. Kad kāzas beidzās, ķēniņš aizmaksāja mūzikantiem, bet puika maksu nejēma, lūgdams par algu to smuko princesi. Ķēniņš atbild: «Labi, es likšu divi kuģus uz jūŗas braukt. Ja tas viens kuģis, kur es būšu, tavu otru kuģi ar princesi noķers, tad jūs abi būsit man par vergiem.»

Ķēniņa kuģis bija smags, bet puikas kuģis viegls peldē-

šanā. Puika, nekā nezinādams par kompasu, brauc tik, lai var izmukt, un tāpēc nomaldās. Otrā rītā viņi ierauga lielu pilsētu, un grib tur klāt piebraukt, bet tas grūti nākas. Tās pils ķēniņa sulainis brauc pretī ar laivu, gribēdams palīdzēt, un pazīst to princesi par sava ķēniņa meitu. Tai laivā bija koka blūķis un zobens. Sulainis nu prasa mūzikan-tam: «Vai tu gribi, lai tev kaklu nocērt, jeb jūrā iemet?»

Šis teica, lai labāk uz kāda dēļa piesien un jūrā iemet. Tā arī notika. Puika, uz dēļa peldēdams, bija izmests vienā salā. Par zīmi tam bija princese iedevusi savu mutslauci, kur bija viņas vārds ierakstīts.

Puikam salā piestājās vecs vīriņš un iedeva tam vienu lādīti, kur bija visādas skaistas krāsas iekšā. Kad ar to kastīti piesita pie sienas, tad kādu krāsu vien tur vēlējās, tāda tur arī tūlīt bija. Vecītis iedeva tam arī vienu nūju, kad ar to uzsita uz ūdens, tad varēja iet pa ūdens virsu. Tā nu puika aizgāja atkal uz to pašu pilsētu, kur bija viņa princese, un dabūja dzirdēt, ka tai būšot kāzas ar ķēniņa sulaini, kas viņu esot izglābis.

Bet ķēniņš gribēja papriekšu savas istabas izmālēt un meklēja mālderī. Puika izdevās par mālderī un salīga par 200 rubļiem. Viņš nu pieņem vēl trīs zeļļus klāt un tie tik dzīvo vien. Kad puika dabūja zināt, ka ķēniņš drīz nāks skatīties, vai viss gatavs, tad tas gāja ar saviem biedriem un krāsu lādīti un izmālēja pirmā istabā to pilsētu, kur tam ķēniņam kāzās spēlēja. Otrā istabā viņš izmālē, ka viņš to kuģi liek taisīt un brauc ar to princesi par jūru. Trešā istabā viņš izmālē, ka viņš ar to princesi piebrauc viņas tēva pilsētai, un ka tas sulainis viņu izsviež no laivas jūrā. Un tā katrā istabā bija citādas bildes. Kad nu visas istabas bija izmālētas, tad tas ķēniņš atbrauca ar princesi pārskatīt to darbu. Ķēniņam gauži patika tās istabas, bet princese visu apskatījusi un ieraudzījusi mālderī parakstu, gauži nosarka, bet ķēniņš tomēr nekā nemanīja, par ko viņa tā nosarkusi.

Kāzu dienā arī mālderis tapa lūgts pie galda, ēdot viņš izvilka to mutslauci, ko princese tam bija devusi. Princese, to apskatījusi, sacīja uz viesiem: «Man pazuda atslēga un

es liku nokalt jaunu. Bet nu es atradu atkal veco atslēgu. Kuŗu nu lai es paturu?»

Tad iesaucās princeses brūtgāns, ka tā vecā atslēga gan būtu labāka.

Princese atbildēja: «Tu esi sev nāvi parakstījis.» Un nu viņa visu izstāstīja ķēniņam. Ķēniņš lika iebāzt to sulaini ar naglām izsistā mucā un laist to mucu no augsta kalna zemē. Bet avju gans dabūja to princesi par sievu un dzīvo vēl šodien it laimīgi, ja nav miruši.

93. Trīs vēja mezglī.

Reiz vienam tēvam bija ļoti slinks dēls. Caurām dienām viņš cita nekā nedarīja, kā tikai braukāja pa grāvi vai upi, iesēdies kausā vai pirts ķipī, vai arī uzsēdies uz zāles kušķa. Tēvs un māte par to uz dēlu bieži dusmojās un to arī pēra, bet nekas nelīdzēja. Māte reiz teica tēvam, ka jāpagādā kāds kuģinieks, kas iemācītu puiku braukt pa jūŗu, lai tad viņš braukā un pelna maizi, jo pēršana tā kā tā nelīdzot. Viņi nu arī atrada tādu kuģinieku un tas pajēma puiku mācībā. Tēvs pagādāja kuģīti un puika ar savu skolotāju devās jūŗā. Kad bija jau jūŗā iebraukuši, puika prasīja: «Ko iesākšu, kad vētra sacelsies? Es jau nemāku kuģi vadīt.»

Tad kuģinieks izjēma no kabatas vienu dzijiņu ar trim mezglīem un teica: «Kad tu pirmo mezglu atraisīsi, tad būs tāds vējš, ka visa jūŗa uz krastu gāzīsies; kad atraisīsi otru mezglu, tad viss atkal paliks rāms; bet kad atraisīsi trešo mezglu, tev būs labs ceļa vējš.»

Vienu dienu viņi ar savu kuģi iebrauca otstā, kuŗā stāvēja daudz kuģu un gaidīja uz ceļa vēju. Jaunais kuģinieks, pa krasta malu staigājot, satika princi, kas bija ļoti noskumis un arvien grūti nopūtās. Viņš nu prasīja princim, kādēļ šis esot tāds bēdīgs.

«Es esmu saderinājies ar viena ķēniņa meitu,» atbildēja princis, «un uz rītu ir noliktas mūsu kāzas, bet arvien vēl nav ceļa vēja, es netikšu pie savas līgavas, un viņa apprecēs citu.»

Kuģinieks viņu apmierināja un solīja savā kuģī aizvest princi pie viņa līgavas. Princis bija ļoti laimīgs un apsolīja viņam dot pusi no savas valsts, ja viņš laikā tiks pie savas līgavas.

Viņi abi sēdās kuģī un kuģinieks atraisīja trešo mezglu, sacēlās tūliņ ceļa vējš un tie devās ceļā. Jau vakarā ķēniņa dēls bija pie savas līgavas. Kad kuģinieks brauca prom, princis iedeva viņam vēstuli, lai to nododot viņa tēvam, vecajam ķēniņam. Kuģiniekam atbraucot, pie šī ķēniņa bija lielas viesības, jo bija sabraukuši daudzi ķēniņu dēli lūkoties skai-stajā ķēniņa meitā. Šie ķēniņa dēli dzēra un priecājās cauru nakti, līdz beidzot visi pili apgulās. Bet no rīta, kad cēlās, pamanīja, ka ķēniņa meita ir nozagta. Visi bija ļoti bēdīgi, bet jo vairāk pats ķēniņš.

Kuģinieks tad sacīja: «Nebēdā, ķēniņ, gan mēs viņu atradīsim, sēdies tik manā kuģī un brauksim viņu meklēt.»

Trešo mezglu atraisījuši, viņi aizbrauca ar ceļa vēju un drīzā laikā nonāca līdz vienai salai, kur bija apslēpta ķēniņa meita. Lai dabūtu ķēniņa meitu, viņš atraisīja pirmo mezglu, iepriekš savu kuģi noenkurojot. Sacēlās milzīga vētra un jūras ūdeņi bruka salai virsū un sāka to postīt. Visi ļaudis nu bēga uz kuģi, bet kuģinieks nevienu nelaida virsū. Uzjēma tikai ķēniņa meitu un aizbrauca. Ķēniņš bija ļoti laimīgs, ka atguvis savu meitu. Atbraucis mājā, viņš atdeva kuģiniekam savu valsti un savu meitu par sievu.

94. Žīds ērkšķu krūmā.

Puika ganījis lielceļa malā saimnieka zosis. Ganīdams viņš atradis zemē tādu svilpīti, ko papūšot visiem bijis gribot negribot jādanco. Gaŗām braucis viens žīds ar podnieka traukiem vezumā. Redzēdams zosu ganu vienu pašu, žīds saka: «Atdod man vienu zosi!»

Gans atbild: «Tās jau ir saimnieka zosis, kā es varu dot?»

«Kad tu negribi dot, tad es pajemšu pats.»

To teicis, žīds kāpj no vezuma un sāk ķert vistreknāko zosi. Zoss bēgdama ieskrien vienā ērkšķu krūmā. Kā nu žīds grib jemt zosi rokās, tā gans sāk pūst savu svilpīti. Bet nu žīdam ir gribot negribot jādanco. Ērkšķi saplēš viņam drēbes un sāk arī jau skrambāt ādu. Žīds vairs nevar izturēt un sāk lūgt ganu, lai vairs nepūš to svilpīti. Ganam arī ir žēlīga sirds, viņš bāž svilpīti kabatā un žīds atkal uzsēstas uz sava vezuma. Bet nu šis sāk kliegt un zosu ganu lamāt. To dzirdēdams, puika izjem atkal savu svilpīti un sāk pūst. Žīds nu pieceļas uz sava vezuma, sāk atkal dancot un samīn pats savus traukus. Nu šis dod ganam savu naudas maku un lūdz, lai šis vairs nepūšot to svilpīti. Puika ir priecīgs par naudu un nepūš arī vairs.

Žīds nu gan aizbrauc projām, bet viņam ir ļoti žēl savas naudas un saplēsto trauku. Viņš brauc tūliņ uz tiesu un apsūdz puiku, ka tas viņam ar varu esot nojēmis naudu un saplēsis traukus. Puika gan liedzas, bet tiesa tic vairāk žīdam un nospriež puiku pakārt. Tad puika lūdzas, lai viņam ļaujot vēl pēdējo reizi papūst savu svilpīti. Kā nu puika pūš, tā visiem tiesnešiem, sargiem un žīdam ir jādanco. Žīds redz, ka pats vainīgs būdams, ir atkal kritis nelaimē, un atzīstas, ka ir melojis. Tiesneši tagad attaisno ganu un atdod tam arī žīda dāvāto naudu, bet melīgajam žīdam nospriež pērienu.

95. Šķavi.

Nabaga meldeņa zellis meklējis darbu. Viņš iegājis vienās dzirnavās un lūdzies, lai viņu pieņem par strādnieku. Bet melderis nedevis viņam darba un zellis aizgājis. Viņš apsēdies uz upes krasta un raudājis par savu bēdīgo likteni. Kad meldeņa zellis pacēlis galvu, tad ieraudzījis, ka viņpus upes nolaižas skaista jaunava zilā kleitā. Jaunava prasījusi: «Kādēļ tu raudi?»

Meldeņa zellis stāstījis par savu grūto dzīvi. Tad skaistā jaunava, kas bijusi Laima, teikusi: «Brien pār upi uz mani!» «Es noslīkšu,» atbildējis meldeņa zellis.

«Nē, neslīksi.»

Meldeņa zellis iebridis upē. Lai gan viņa bijusi dziļa, tomēr ūdens sniedzies meldeņa zellim tikai līdz ceļgaliem. Meldeņa zellis pārbridis un piegājis pie Laimas.

«Es tev došu laimi,» teikusi Laima. «Pacel kāju un zem papēža tu atradīsi savu laimi.»

Meldeņa zellis pacēlis kāju un zem papēža atradis mazu gludu akmentiņu.

«Tur ir tikai mazs akmentiņš,» teicis meldeņa zellis un rādījis Laimai atrasto akmentiņu.

«Tā ir tava laime,» teikusi Laima.

Meldeņa zellis brīnījies. Tad Laima turpinājusi: «Tagad tu ej atpakaļ uz dzirnavām, ierušini to akmentiņu pavadā pelnos un lūdz melderim naktsmāju. Viņš tev naktsmāju gan negribēs dot, bet ej tik iekšā un saki: «Paldies!» Kad tu gribi ēst, tad sēdies pie galda, ja tevi dzen nost, tad neej un saki: «Paldies!» Kad tevi lamā, tad saki: «Paldies!» No rīta meldeņa meita ies pie pavarda un gribēs uguni uzpūst. Toreiz vēl nav spičku bijis un uguni glabājuši pavadā pelnos ieraustu. Viņa nevarēs uguni uzpūst, jo sāks stipri šķaudīt. Tāpat būs ar māti un tēvu. Kad tu gribēsi, lai viņi nešķauda, tad izjem, nevienam neredzot, akmentiņu no pelniem. Bet to tu dari tikai tad, kad melderis apsola savu meitu tev par sievu un pusi no dzirnavām. Tagad ej un dari tā, kā es tev sacīju.»

Nu Laima pazudusi. Meldeņa zellis gājis atpakaļ uz dzirnavām. Viņš iegājis dzirnavās un lūdzis naktsmāju, jo bijis ar jau vakars. Melderis gan negribējis dot, bet meldeņa zellis pateicis: «Paldies» un gājis tik istabā iekšā. Kad viņš palicis istabā viens, tad žigli ierausis akmentiņu pelnos. Drīz vien meldeņa sieva uzlikusi vakariņas galdā. Meldeņa zellis sēdies pie galda un sācis ēst. Kad to ieraudzījusi meldeņa sieva, tad sākusī kliegt: «Uja, bezkauņa, vai tiksī no galda nost.»

«Paldies!» teicis meldeņa zellis un ēdis tik tālāk.

Ieskrējis melderis un gribējis meldeņa zelli izsviest no istabas. Tas negājis un uz visu atbildējis: «Paldies!»

Kad meldeņa zellis paēdis, tad viņš licies meldeņa meitas gultā un gulējis nost. Nu bijuši vēl lielāki kumēdiņi. Bet meldeņa zellis nelicies traucēties un uz lāstiem un lamām atbildējis tikai ar paldies.

Otrā rītā pirmā uzcēlusies meldeņa meita un piegājusi pie pavarda uguni uzpūst. Bet tiklīdz iepūtusi pavardā, ka sākusī vienā laidā šķaudīt. Gājusi meldeņa sieva — tas pats! Gājis pats melderis — arī tas pats. Visi trīs šķaudījuši.

«Nu nav labi,» teicis melderis. «Jāiet pēc mācītāja un šķesteņa, lai tie nosvētī.»

Melderis šķavodams aizgājis pēc mācītāja un šķesteņa. Atnācis mācītājs ar šķesteri un sākuši svētīt, bet svētība tomēr nepalīdzējusi. Aizbraukuši pēc daktera, bet arī tas nevarējis palīdzēt. Visi tāpat šķaudījuši.

«Re', kur dumjš dakteris,» teicis meldeņa zellis.

«Nu, vai šis varot apturēt?» tā melderis.

«Ja tu man dosi savu meitu par sievu un pusi no dzirnavām, tad es apturēšu,» atbildējis meldeņa zellis.

Gan melderis negribējis, bet beidzot bijis ar mieru. Viņi norunājuši pēc nedēļas kāzas. Meldeņa zellis, nevienam neredzot, izjēmis no pavarda akmentiņu un tūliņ visi apstājuši šķavot.

Kad svētdiena pienākusi, tad melderis par meitas kāzām ne domāt nedomājis. Kad meldeņa zellis atgādinājis norunu, tad melderis noskaities un sācis lamāties. Meldeņa zellis atbildējis: «Paldies!» un ierušinājis akmentiņu atkal pavardā.

Otrā rītā sākusies atkal šķavošana. Tad melderis teicis: «Apturi un čuhi, es turēšu — čuhi, — norunu — čuhi!»

Meldeņa zellis atkal izdarījis, kā Laima teikusi, un neviens vairs nešķavojis. Pēc nedēļas bijušas viņa un meldeņa meitas kāzas.

Laima atkal parādījusies meldeņa zellim un prasījusi: «Nu, vai tu sajēmi savu laimi?»

Jā, meldeņa zellis bija laimīgs. Tad Laima teikusi: «Pateic Dievam un Laimai!» un atkal pazudusi.

Meldeņa zellis tagad esot pats melderis, jo viņa sievas tēvs esot jau miris. Viņš dzīvojot laimīgi, ja vien no vecuma jau arī neesot nomiris.

96. Divi ceļotāji.

Vienam tēvam bija divi dēli, bet tas tēvs bija vecs, tāpēc viņš deva saviem dēliem to padomu doties pasaulē un dzīvot draudzīgi kopā. Viņi izceļoja un gāja tiešām vien pa mežiem, purviem un kalniem, kamēr abiem sāka gauži ēst gribēties. Tur viņi sastapa vecu vīriņu, kas uz viņiem teica: «Lūdziet no manim, ko jūs gribat, to visu es jums varu dot.»

Viens lūdza laimi un otrs tikai ēst. Tad tur tai vietā atradās mazs mazs galdiņš ar ēdieniem un dzērieniem, un tas brālis, kas ēst bija lūdzis, ēda, bet otrs arī lūdzis: «Mīlais brālīt, dod man ar ēst!»

Pirmais brālis atbildēja: «Ļauj man tev vienu aci izdurt, tad es tev došu vienreiz paēst.»

Brālis arī ļāva to vienu aci izdurt un tad abi divi ēda. Kad bija paēduši, tie gāja atkal tālāk, kamēr abi gribēja ēst. Tad atkal atradās mazs galdiņš un tas brālis, kas ēšanu bija lūdzis, ēda, bet otram nekā nedeava. Otram lūdzot, šis atkal atbildēja: «Ļauj man to otru aci izdurt, tad es tev došu vienreiz paēst.»

Viņš lūdzās: «Vēlē man papriekšu paēst, tad es tev ļaušu to aci izdurt.»

Kad viņš paēda, tad brālis izdūra viņam arī otru aci un aizgāja pats projām, bet aklais brālis palika zemē guļot. Labu laiku gulējis, viņš uzcēlās un grābstīdamies gāja uz priekšu, kamēr uzgāja tik resnu koku, kam nevarēja samērīt ne resnumu ne gaļumu. Pa tā koka zariem viņš nu kāpa augšā tikpat kā pa trepēm. Augšā uzlīdis, tas aizmiga, bet pa tam bija tur sanākuši visādi zvēri, no kuņu trokšņa viņš atkal atmodās. Viņš nu dzirdēja zvērus sarunājamies. Viens no zvēriem izsauca: «Kādus sapņus var pastāstīt?»

Viens sacīja: «Rītu būs tāda rasa, kas ar to rasu acis aptraipa, tas var tapt redzīgs, lai viņš vai septiņi gadi ir bijis akls.» Kāds cits teica: «Še netālu ir muiža, kur nav ūdens.» Cits zvērs tam uzsauca: «Viņi ir visi mulķi. Tur ir tikdaudz ūdens, ka ar laivu var braukt. Tur vienā akā ūdens āderei ir žurkas galva priekšā, kad to izvelk, tad ir tikdaudz ūdens, ka pats vilcējs tikko var izmukt. Vēl uz lauka ir akmens,

kad to ar zirgiem samin un tai vietā divi pēdas dziļi rok, tad būs tikdaudz ūdens pa lauku, ka pili var nopludināt.»

Kad zvēri katrs savu sapni izstāstīja, tie aizgāja projām. Aklais brālis nu nokāpa no koka un grābstījās gar zemi, vai nav rasa. Līdz bija rasa manāma, tas tūliņ traipīja savas acis. Traipījot tas manīja, ka viņam acis, tikpat kā mazam kaķēnam plaukst, tā ka par mazu laiciņu varēja skaidri redzēt. Turpat tuvumā bija muiža redzama, kur tas nogāja. Tur nebija nekāda ūdens, par ko kungs solīja tam daudz naudas, kas varētu ūdeni uzrakt. Laimīgais brālis atbildēja: «Te ir tikdaudz ūdens, ka ar laivu var braukt.»

Tad viņš aizgāja pie tās akas un izjēma žurkas galvu no akas āderes. Tūlīt skrēja tik daudz ūdens, ka tikko pats varēja izmukt. Līdz aka bija pilna, tad ūdens vairs netecēja. Nu viņu sajēma un gribēja cietumā likt, tāpēc ka esot teicis: «Te ir tik daudz ūdens, ka ar laivu var braukt,» un tomēr aka tik līdz malām pilna.

Tad tas teica: «Dodiet man zirgu un cilvēku spēku, tad būs ūdens diezgan.»

Kungs deva tam zaldātus un zirgus, ar tiem viņš gāja uz lauku pie kāda akmeņa, sadauzīja to un divi pēdas ieraka zemē. Tūlīt nāca tik daudz ūdens, ka ar laivu varēja braukt. Par to kungs viņu bagāti apdāvināja, un deva daudz naudas un divi mājas.

Laimīgais brālis nu atdeva otram brālim vienu māju, un pats paturēja otru, bet brālis nejēma vis māju, un gāja tikai laimi meklēt. Uzlīdis mežā tai pašā kokā, kur bija brālis bijis, viņš gaidīja nakti, kad sanāks zvēri ap to koku sarunāties. Viņš dzirdēja, ka viens zvērs teica: «Šai mežā ir kāds spiegs. Tam kungam nemaz nebija ūdens, un tagad ir tik daudz, ka ar laivu var braukt.»

Cits zvērs teica: «Lauva, lec un skaties, vai te augšā nav tas spiegs!»

Lauva teica: «Es nevaru,» un teica uz lāci: «Lec tu, lāci!»

Lācis atteica: «Es nevaru,» un teica zaķim: «Lec tu.»

Zaķis lecot ieraudzīja tik tā cilvēka kājas vien un tāpēc blāva: «Rau kur kājas, rau kur kājas!»

Tad visi zvēri uzlēca kokā un saplosīja to cilvēku drusku druskās. Bet otrs brālis dzīvoja izticis un it laimīgi savā mājā ar savu sievu, bērniem un saimi.

97. Stiprais Ansis.

Reiz dzīvojis viens kalējs un tam nebijis neviena bērna. Kalējs cita nekā nevēlējies, kā tikai dēlu. Kad vienā rītā kalējs iegājis smēdē, tad uz laktas sēdējis puika. Kalējs puiku pajēmis pie sevis un audzinājis sev par dēlu.

Puika izaudzis par traki stipru puisi un palīdzējis kalējam smēdē. Tas bijis tik stiprs, ka biezāko stieni sev aptinis ap pirkstu. Ko vecais kalējs pa nedēļu pastrādājis, to viņa dēls nepilnā dienā veicis. Bet kalēja dēls bijis liels ēdējs. Tas noķīpājis uz reizi divi kukuļi maizes un izstrēbis nesienus putras. Drīz vien vecajam kalējam aprūcis darba un maizes. Reiz vecais kalējs teicis uz dēlu: «Ēj uz ķēniņa pili un prasi ķēniņam, lai viņš tev dod darbu un maizi. Man tev nav vairs ne darba, ne maizes ko dot.»

Kalēja dēls gājis uz ķēniņa pili. Pašlaik septiņi sulaiņi veduši no ķēniņa kūts uz kaušanu ļoti lielu vērši. Vērsis bijis tik stiprs, ka nēsājis visus septiņus ķēniņa sulaiņus kā pūšļus un tie nekā nevarējuši vērša valdīt. Kalēja dēls gājis gaļām un smējies, sak', septiņi dunduri nevarot nieka knisli noturēt. Arī pats ķēniņš gadījies tuvumā un tas dzirdējis kalēja dēla vārdus. Viņš pasaucis kalēja dēlu un sacījis tā: «Vai tu vari vērši viens pats pievārēt?»

Kalēja dēls apjēmies vērši pievārēt. Viņš piegājis vērsim klāt un iesitis tam ar knipi pa pieri. Vērsis nokritis zemē un bijis uz vietas pagalam.

Visi nu acis vien ieplētuši. Tad ķēniņš sacījis uz kalēja dēlu: «Vai tu esi ar mieru nākt pie manis un izpildīt trīs uzdevumus?»

Jā, kalēja dēls bijis ar mieru un viņi norunājuši tā: kurš nevarēs izpildīt, tam jādabū no otra plīķis.

Pirmais uzdevums bijis tāds: kalēja dēlam jābrauc uz vilku un lāču mežu pēc piecas asis gaļa un asi resna ozola

baļķa. Un ķēniņš iedevis kalēja dēlam vecu, vecu zirgu, kas tikko spējis kājas pavazāt.

Kalēja dēls aizbraucis uz mežu. Noskatījies sev derīgu ozolu un sācis to cirst. Kad ozols bijis nocirsts un baļķis nodarināts, tad kalēja dēls gājis pēc zirga. Bet zirgu bijuši noplēsuši divi lāči un nu ap to mielojušies. Kalēja dēls noskaidro, pakampis katru lāči pie savas rokas un aizrāvis pie ragavām. Nu viņš abus lāčus iejūdzis ragavās un uzvēlis baļķi. Tad viņš iebraucis pils pagalmā, ka nosmirdējies vien.

Iznācis ķēniņš un apskatījis ozola baļķi. Viss bijis tā, kā viņš vēlējis, un ķēniņš nevarējis nekādas vainas atrast.

Otrs uzdevums bijis tāds: kalēja dēlam jāiet uz Velna ezeru un jānoķer velns, kas cilvēkus ēdot.

Kalēja dēls aizgājis uz Velna ezeru. Viņš iebridis ezerā un gaidījis velnu. Tiklīdz velns pamanījis, ka cilvēks ir ezerā iebridis, viņš skrējis no dibena augšā un taisījis sev gardu kumosu saķert. Bet tiklīdz velns pabāzis čupru no ūdens, ka kalēja dēls to saķēris aiz čupras un pacēlis gaisā. Gan velns spārdījies un kārpījies, bet vaļā vairs neticis.

Kalēja dēls aiznesis velnu uz ķēniņa pili un parādījis ķēniņam. Ķēniņš nu palicis pavisam nelaimīgs. Viņam bijis bailes no kalēja dēla pliķa, kas ķēniņam pienāktos, ja kalēja dēls visus trīs uzdevumus izpildītu. Nu ķēniņš gudrojis trešo un pēdīgo uzdevumu. Beidzot viņš to izgudrojis un tas bijis tāds: Jāatved no otra ķēniņa valsts trīs mucas zelta.

Kalēja dēls aizsūtījis otras valsts ķēniņam ziņu, lai atved trīs mucas zelta. Bet otras valsts ķēniņš nelicies ne zinis. Kuŗš ta nu ar labu dos trīs mucas zelta? Ka tā, tad kalēja dēls taisījis braukt pats pakaļ. Viņš aizgājis uz mežu un nocirtis divus baļķus, no tiem viņš iztaisījis lielu ori un palicis tai dzelzs ratus. Tad kalēja dēls prasījis ķēniņam, lai dod piecpadsmit birkavu linu un trīs mucas darvas. Ķēniņš iedevis kalēja dēlam linus un darvu. Nu kalēja dēls sācis vīt milzīgu pātagu un mērcējis to darvā. Kad pātaga bijusi novīta, tad kalēja dēls nocirtis ķēniņa dārzā visgarāko un visresnāko ābeli un pielicis to pātagai par kātu. Tad kalēja dēls sajūdzis abus lāčus orei priekšā, uzsēdinājis velnu par kučēru un pats nosēdies pakaļā.

Kad kalēja dēls iebraucis otra ķēniņa valstī, tad tās valsts ķēniņš sūtījis kalēja dēlam pretim veselu kaņapulku. Kaņapulks nelaidis kalēja dēlu tālāk. Velns jau bikstījis kalēja dēlam pie sāniem, lai tas cērt ar pātagu, bet kalēja dēls vēl necirtis. Viņš sacījis, lai laiž viņu pie ķēniņa. Kad nu kaņapulks nelaidis kalēja dēlu cauri, tad tas atvēzājies un cirtis ar savu milzīgo pātagu. Viss kaņaspēks izputējies un bijis pagalam. Kalēja dēls braucis tālāk. Ķēniņš izsūtījis otru kaņaspēku kalēja dēlam pretim, bet arī to viņš izputinājis un piebraucis pie ķēniņa pils. Kad nu vēl ķēniņš nerādījies un nedevis pieprasīto zeltu, tad kalēja dēls cirtis ar pātagu pa pili un nositis tai vienu galu. Nu ķēniņš nobijies un nācis ārā. Viņš iedevis kalēja dēlam trīs mucas zelta un tas braucis atpakaļ.

Pa to laiku, kamēr kalēja dēls braucis pēc zelta uz otra ķēniņa valstī, ķēniņš licis sev iztaisīt dzelzs krāsni. Viņam bijis bailes no kalēja pliķa par ausi.

Kalēja dēls iebraucis ķēniņa pagalmā ar trīs mucām zelta. Arī trešo uzdevumu kalēja dēls bijis izpildījis un nu ķēniņam bijis jāsaņem pliķis no kalēja dēla.

Ķēniņš ielīdis savā dzelzs krāsnī un teicis, ka nu esot sagatavojies pliķi saņemt. Kalēja dēls piegājis pie dzelzs krāsns un cirtis pliķi. Dzelzs krāsns ar visu sienu izskrējusi pagalmā. Par laimi ķēniņš palicis dzīvs, viņš tik krietni sadauzījies.

Nu ķēniņš vairs neturējis kalēja dēlu pa jokam un devis tam savu meitu par sievu. Viņi nu dzīvojot laimīgi vēl šo baltu dienu, ja vien jau no liela vecuma neesot nomiruši.

98. Lielie stiprinieki.

Vienā pagastā reiz dzīvojis ļoti stiprs vīrs. Visā apgabalā nebijis neviena cilvēka, kas ar šo stiprinieku spēka ziņā būtu varējis mērīties. Tādēļ viņš bijis ļoti lepns par savu spēku un palicis lielīgs. Pēdīgi viņš sadomājis iet pasaulē un uzmeklēt otru līdzīgu stiprinieku, lai varētu ar to cīnīties. Vecāki vīri gan lūkojuši viņu atrunāt no tādām domām, bet viņš neklausījis.

Tā šis stiprinieks sācis staigāt pa pasauli. Reiz viņš apmaldījies mežā un tur uznākusi jau nakts. Bet tumsā viņam tomēr izdevies saskatīt kur tālumā uguns gaismu un viņš nu steidzies turpu. Tā viņš piegājis pie vienas mājiņas, kur atradis vienu veceni sēdam, kuŗai gaŗi zobi kā kuiļa ilkņi bijuši izspiedušies no mutēs ārā. Vecene viņam jautājusi, kas šis tāds esot un ko vēloties.

«Vai es nevarētu dabūt pie jums naktsmāju, jo esmu mežā apmaldījies?» viņš atbildējis. «Es esmu stiprinieks un meklēju sev kādu pretinieku, ar ko varētu cīnīties.»

«Manu vīru un dēlu arī daudzina par lieliem stipriniekiem, bet viņu nav tagad mājā. Kad tie nakti pārnāks mājā, tad jau rītu varēsīt izmēģināt savus spēkus.»

«Esmu priecīgs, ka esmu reiz atradis pretinieku, bet vēl neticu, vai viņi būs man līdzīgi.»

«Nelielies vēl par agru, kamēr neesi manus stipriniekus redzējis!»

Vecene atnesusi ciemiņam vakariņās milzīgu klaipu maizes un toveri putras, un tas arī krietni vien ēdis, jo pa mežu maldīdamies, bijis ļoti izsalcis.

«Kas tas par stiprinieku, kas tik maz ēd?» vecene sacījusi, ēdienu nokravādama.

Pēc vakariņām vecene uztaisījusi ciemiņam vienā kaktā cisas un aizgājusi arī pati gulēt. Nakti stiprinieks pamodies no savāda trokšņa, jo visa māja nodimdējusi no stiprinieku soļiem aiz durvīm. Pārnācis vecenes vīrs ar dēlu un stiprinieks sabijies vien, redzēdams tādus spēka vīrus. Viņš izlicies par aizmigušu un tik krācis. Vakariņās tēvs ar dēlu katrs noēdis milzīgu klaipu maizes un toveri putras.

«Kas tas tāds, kas tur kaktā gul?» vecais jautājis vecenei.

«Tas ir kāds mežā apmaldījies cilvēks, kas še lūdza naktsmāju. Viņš esot stiprinieks un meklējot sev pretinieku, ar ko spēkoties.»

«Kāds lielīgs nelga!» vecais izsaucies. «Kad es viņu uzaicināšu spēkoties, tad nositīšu ar vienu pirkstu. Nogulsiem mēs abi durvju priekšā, lai viņš pa nakti nevarētu aizbēgt.»

Stiprinieks nezinājis no bailēm, ko darīt. Kad abi savādieki aizmiguši un sākuši jau krākt, tad šis piecēlies, atvēris klusām logu un aizbēdzis. Labu gabalu nogājis, rīta gaismā viņš jau dzirdējis, ka zeme dimd un tēvs ar dēlu dzenas šim pakaļ. Priekšā viņš ieraudzījis par laimi vienu milzi, kas nesis uz pleca divdesmit baļķu. Viņš pieskrējis tam klāt un savās izbailēs lūdzies, lai paglābjot viņu no tiem ļaunajiem vīriem, kas šim dzenoties pakaļ. Milzis paķēris stiprinieku ar pirkstiem un iebāzis sev bikšu kabatā. Pieskrējuši arī abi ļaunie cilvēki un prasījuši bēgli rokā, bet milzis to izjēmis no kabatas, uzlicis sev uz galvas un sacījis: «Tepat viņš ir, nāciet tik un pajemiet!»

Kā nu abi vīri ķērušies milzim klāt, tā šis tos sadauzījis ar vienu baļķi lēvaros, ka tikai putekļu mutulis pacēlies.

Tad milzis nocēlis stiprinieku no galvas un sacījis: «Tu stāstīji, ka meklējot pasaulē tādu stiprinieku, kas tev būtu līdzīgs. Vai tev nu patiktu ar mani spēkoties?»

99. Ķēniņa dēls pareģis.

Vienam ķēniņam piedzimst dēls, bet nav neviena krusttēva. Beidzot ķēniņš saka: «Kas rītu manai pilij pirmais gaŗām ies, tas būs mana dēla krusttēvs.»

No rīta itin agri iet nabags pirmais gar pili un ķēniņš viņu uzlūdz par krusttēvu. Pēc kristībām nabags saka: «Man nav nekā krustdēlam ko dāvināt, tādēļ novēlēšu viņam labu laimi: viss, ko mans krustdēls vēlās, lai piepildās.»

Kad jaunais princis jau paaudzis, tad kādu dienu viņa kopēja to izved dārzā padzīvoties. Kamēr princis padzīvojas, kopēja atkal paguļ; bet tā bija prinča nelaime, šī paguļa. Kāds kupris tai brīdī nokauj cāli, apslacina ar cāļa asinīm prinča drēbes, noģērbj viņu pliku un pašu nozog, jo viņš zinājis, kāda laime princim no krusttēva novēlēta. Kopēja atmožas, paķeŗ drēbītes un vaimanā, ka nejauks zvērs princi apēdis. Ķēniņš sadusmojas nevien uz kopēju, bet arī uz ķēniņieni, ka tādu vaļu kopējai atvēlējusi. Kopēju tas dūsmās liek dārzā dzīvu aprakt un ķēniņieni jūrā dzelzs tornī ieslēgt. Kupris nu apģērbj princi svešās drēbēs un iz-

audzina lielu. Reiz tas pajem princi un iet ar savu sievu pa gaŗu, gaŗu ceļu. Ceļš lēti nebeidzas un tādēļ kupris princim prasa: «Kas mums te uz ceļa priekšā nāks?»

«Te nāks priekšā liela naudas kule. Ar naudu nopirksim pili un dzīvosim vareni.»

Tā arī notiek. Kupris nu dzīvo bez bēdām un iet katru dienu medīt. Bet uz medībām ejot, tas katrreiz prasa princim: «Nu, dēliņ, kā man šodien laimēsies?»

«Tēt, nevienam tā neies, jums tik laimēsies; jūs nošausit par visiem vairāk.»

Kādu dienu, kamēr kupris uz medībām, kupŗa sieva izstāsta princim, kā ar viņu toreiz noticis. (Kupris sievu ļoti nelabi turējis.) Princis, to zināt dabūjis, otrā rītā kuprim saka: «Tēt, šodien jums mežā nemaz nelaimēsies; citi nošaus daudz putnu, bet jūs neviena.»

Kupris sadusmojas uz princi. Viņš pavēl sievai viņu nokaut un uz pusdienu izvārīt. Sievai prinča ļoti žēl. Viņa izstāsta kupŗa pavēli, bet princis pasmejas un pamāca sievu kupŗa melno suni nokaut, lai pusdienā izvārītu. Viņš atkal būšot palīst pagultē. Sieva tā izdara. Kad kupris suņa gaļu jau ēd, tad princis izlien no pagultes un uzsauc: «Se pagultē! paliec tu nu par suni!»

Kupris tūdaļ paliek par melnu plušķi. Otrā dienā princis iet tēvu apmeklēt un plušķis tam tek līdz. Tēvs sēž pie loga un ļoti nobēdājies; viņš princi nepazīst.

«Kāpēc tādi bēdīgi?»

«Jā, atpakaļ gados nikni zvēri manu dēlu saplosījuši un par to bēdājos.»

«Tēt, nebēdājieties, es esmu jūsu dēls. Redziet, šis plušķis mani nozaga; bet viņa paša sieva man visu izstāstījusi. Plušķi, paliec par kupri!»

To teicot, plušķis paliek par kupri. Ķēniņš nu izlaiž savu ķēniņieni no dzelzs torņa un ieliek tanī kupri. Kupris tur nu smaka, kamēr nosmaka; bet vecāki ar dēlu dzīvo no jauna ļoti laimīgi. Arī kupŗa sievai iet labi, jo tā dzīvo savā pilī, kā dzīvojusi.

100. Četri brīnuma amatnieki.

Vienam tēvam bija četri dēli. Kad tie bija izauguši un izskoloti, tad viņš visus četrus sūtīja amatu mācīties. Kad tie labu gabalu bija kopā gājuši, tad gadījās krustceļš priekšā, kur auga liels ozols. Visi četri brāļi iedūra savus nažus tai ozolā un norunāja katrs savu ceļu iet; kuŗa nazis, pēc gada laika atpakaļ nākot, būs norūsējis, to tie citi brāļi ies meklēt.

Pēc gada laika visi ir klāt, katrs ir izmācījis savu amatu. Viens par zagli, otrs par gaisaķīķerētāju, trešais par mednieku un ceturtais par skrodeli. Katrs pajēma savu nazi un gāja uz māju.

Tēvs nu gribēja redzēt, ko viņa dēli ir iemācījušies. Pie mājas vītola bija putna lizds ar trīs olām. Tēvs gaisaķīķerētājam to lika uzķīķerēt, zaglim nozagt un aiznest uz lauku, medniekam sašaut, skrodelim sašūt un aiznest tai pašā vietā. Brāļi arī visu tā izdarīja, kā tēvs bija licis.

Tad gadījās, ka vienam ķēniņam bija viena meita nozagta, ko bija aiznesis liels ērglis. Tas ķēniņš solīja to meitu tam par sievu dot, kas viņu uziet. Gaisaķīķerētājs ķīķerēja ilgu laiku, kamēr uzķīķerēja, ka tas ērglis ir tālu aiz jūras, un tur guļ lielā kokā, un tā meita ir viņa mutē. Visi četri brāļi steidzas braukt ar kuģi pār jūru uz turieni. Kad viņi bija klāt piebraukuši, tad zaglis gāja un izzaga tam ērglim to meitu no mutes un aiznesa uz kuģi. Nu tie steidzās braukt, lai ērglis atmodies nepanāktu. Gaisaķīķerētājs redzēja, ka ērglis drīz panākšot. Necik ilgi ērglis bija klāt un, uzlaizdamies nospēra vienu kuģa stūri, bet skrodelis to sašuva un mednieks nošāva ērgli un tas iekrita jūrā. Tie nu steidzās ar to kuģi braukt uz mājām. Kad viņi pārbrauca, tad tulīt noveda ķēniņam to meitu, par ko viņš ļoti priecājās. Ķēniņš nu sacīja, ka vienam viņš dotu savu meitu par sievu, bet kad nu četri ir to atraduši, kam tad dot, un kam nedot. Tāpēc viņš katram deva zemes gabalu, kur tie labi dzīvoja.

101. Trīs brīnuma dakteŗi.

Reiz viens kungs izskolojis trīs nabaga puikas par gudriem dakteŗiem. Kad nu šie atnākuši pie kunga pateikties par izskološanu, tad kungs prasījis katram, ko šis varot. Nu pirmais sacījis tā: «Es varu cilvēkam ielikt cūkas sirdi.»

Otrs atkal sacījis tā: «Es varu cilvēkam kaŗa acis ielikt.»

Bet trešais sacījis tā: «Es varu otram zagļa roku pielikt.»

«Nu labi!» sacījis kungs, «kad tā, lai tad rādot, ko šie katrs varot.»

Nu kungs sarīkojis visu, kā vajaga, un sacījis, ka triju dienu laikā visam vajagot būt gatavam. Ka nu pagājušas trīs dienas, ta kungs atkal visus trīs saucis pie sevis un šie veduši otru trīs līdzā. Nu kungs nolīcis vienā kaktā vecu sapelējušu maizi un tas, kam tā cūkas sirds bijusi ielikta, tūlīt sācis ostīties un sacījis: «Kā vien es vecu maizi redzu, tā man tūlīt gribis ēst.»

Tad nu kungs aiztaisījis visus logus, lai istabā paliek tumsa, un palaidis žurku vaļā. Tūlīt tas, kam kaŗa acis bijušas, sacījis: «Es tumsā labāki redzu!» un vienā rāvienā nokēris žurku.

Nu kungs nolīcis naudas maku un tas trešais, kam tā zagļa roka bijusi pielikta, tūlīt grasījies tuvāku un sacījis: «Es visu no otra gribu jemt.»

Nu kungs redzējis gan, ka šie var, ko solījuši, visus bagātīgi apdāvinājis un atlaidis ar godu.

102. Vīrs pārvēršas par putnu un zivi.

Vienam prāmnīkam bijuši trīs dēli: divi gudri, viens muļķis. Tēvs katru gadu iejēmis daudz naudas no braucējiem un vienādi solījies taisīt tiltu pār upi, bet neuztaisījis. Tā nu viņam pienācis mirstamais laiks, bet viņš ilgi mocījies un nevarējis nomirt. Tad viņš sasaucis savus dēlus un sacījis: «Dabūjiet amatniekus, kas uztaisītu manu apsolīto tiltu! Nauda ir paslēpta klētī apcirknī un ar to viņiem aizmaksājiet!»

Kad tilts bijis uztaisīts, tad tēvs miris, bet mirdams vēl piesacījis dēliem, lai tie trīs naktis tiltu sargājot. Tur nākšot viens vecītis un prasīšot, ko šie labāk gribot: vai naudu, vai laimi. Lai šie prasot labāk laimi.

Pirmo nakti bijis jāiet vecākajam dēlam tiltu sargāt, bet tas nav gribējis iet un sūtījis muļķa brāli, piekodinādams, lai bez naudas mājā nenākot; ja šis nākšot bez naudas, tad izdzīšot no mājas. Muļķis arī aizgājis un sargājis tiltu. Pie viņa piegājis viens vecītis un prasījis: «Ko tu labāk jemsi: vai naudu, vai laimi?»

Muļķis atteicis: «Jemšu labāk naudu.»

Vecītis viņam iedevis daudz naudas un šis visu naudu aiznesis vecākajam brālim.

Otrā naktī bijis jāiet vidējam brālim sargāt tiltu, bet tas arī nav gājis, sūtījis atkal muļķi un piesacījis: «Kā tu bez naudas mājā nenāc! Ja tev nebūs naudas, tad tevi nosītīsim.»

Muļķis arī aizgājis un sargājis tāpat, kā pirmo nakti. Pienācis atkal tas pats vecītis un sacījis: «Ko labāk gribi: naudu, vai laimi?»

Muļķis atteicis: «Jemšu labāk naudu.»

Vecītis viņam arī iedevis naudu un muļķis to aiznesis vidējam brālim.

Trešo nakti bijis jāiet muļķim pašam tiltu sargāt. Šis nu arī aizgājis un dzīvojis pie tilta. Pienācis pie viņa vecītis un atkal prasījis: «Ko tu labāk jemsi: naudu, vai laimi?»

Muļķis apdomājies un sacījis: «Labāk jemšu laimi.»

Tad vecītis prasījis: «Par ko tu vēlētos palikt?»

Viņš atbildējis: «Es vēlētos, ka varētu pārvērsties par balodi, līdaku un zaķi.»

To viņš sacījis, pats sevī domādams: «Ko man būs darīt? Uz māju es nevaru iet, jo brāļi mani neierauga.»

Vecītis arī apsolijs, ka viņš varēšot to visu izdarīt. Muļķis nu palicis par zaķi, sācis skriet pa laukiem, vakarā pieskrējis pie viena kroga un palicis atkal par cilvēku. Viņš iegājis krogā un prasījis krodzniekam darbu. Krodznieks sacījis: «Pārguli pa nakti, tad rītā varbūt došu darbu.»

Muļķis uzlīdis uz krāsnsaugšas un apgulies. Pusnaktī krodziniekam atbraucis negaidīts viesis, kas bijis pats zemes ķēniņš. Ķēniņš prasījis krodziniekam: «Vai tu nevarētu iet manā vietā karot?»

Krodzinieks atbildējis: «Es gan nevaru iet, jo man paliek sieva ar maziem bērniem mājā. Bet vakarā šē atnāca viens skaists jauns cilvēks un prasīja darbu. Varbūt, ka tas gribētu jums pakalpot.»

Ķēniņš prasījis tālāk: «Kur viņš ir, tas smukais cilvēks?»

Krodzinieks pieceļ jauno puisi un ievēd to iekšā. Ķēniņš tam prasa: «Vai tu nevarētu nākt man līdza uz karu?»

Puisis atbild: «Varu gan iet līdza.»

Ķēniņš iedevis puisim savas kara drēbes un nu aizbraukuši uz karalauku. Tur ķēniņš atcerējies, ka aizmīrsis mājā tēva zobenu. Tēvs mīrdams bija viņam atstājis savu zobenu un sacījis: «Mīļais dēls! Ja tev ir jāiet karā, tad jem arvien šo zobenu līdz, jo tad tu visur uzvarēsi.»

Ķēniņš nu prasījis savam staļļa puisim: «Vai tev nav tāda ātra zirga, ar ko pēc divi dienām varētu atvēst manu zobenu?»

Staļļa puisis atbildējis: «Tik ātra zirga mums nav.»

Ķēniņš palicis ļoti bēdīgs un nezinājis, ko darīt. Smukais puisis nu sacījis ķēniņam: «Kam jūs tā bēdājaties? Sūtiet mani uz savu pili, es pēc divi dienām atnesīšu jūsu zobenu.»

Ķēniņš gan pabrīnējies, kā šis to izdarīšot, bet tomēr noticējis puisim un palicis atkal priecīgs. Tad viņš norakstījis vienu zīmīti, iedevis to puisim un sacījis: «Ja tu man pēc divi dienām atnesīsi zobenu, tad dabūsi manu meitu par sievu un pusi manas zemes.»

Puisis sajēmis zīmīti, izgājis ārā, palicis par zaķi, un tik sācis skriet. Kā nonācis pie ūdens, tā pārvērties par līdaku un pārpeldējis. Pie ķēniņa pils viņš palicis par balodi, pielaidies pie pils loga un sācis ar knābi klabināt. Ķēniņa meita to dzirdējusi, atvērusi logu un balodis ielaidies iekšā. Viņa sacījusi: «Ak, tu, manu balodīti, tu nu gan neesi dabūjis est.»

Balodis iedevis ķēniņa meitai tēva rakstīto zīmīti un viņa to izlasījusi. Balodis pa to laiku aizlaidies aiz gardiņiem un palicis atkal par cilvēku. Ķēniņa meitai ļoti patīcis smukais puisis, viņa tam tūliņ iedevusi tēva zobenu un vēl iedāvinājusi savu zelta gredzenu par piemiņu. No šā viņa prasījusi trīs baloža spalviņas par piemiņu, šīs tās arī iedevis un viņa tās ielikusi savā skapī.

Pēc atvadišanās balodis izlaidies pa logu ārā un aizlaidies projām. Nonācis pie ūdens, viņš palicis par līdaku un pārpeldējis pāri. Pēdīgi nācis liels lauks, kur viņš pārvērties par zaķi un skrējis tālāk. Vakarā viņš jau pieskrējis pie otras ķēniņa pils kara lauka tuvumā, bet nevarējis vairs tikt iekšā, jo vārti bijuši aizslēgti. Viņš iegājis pie stalla puisa un tas sacījis: «Pārguli tepat pa nakti, tad rītā varēsi iet pie ķēniņa.»

Nekā ļauna nedomādams, jaunais puisis bijis arī mierā. Bet kā viņš aizmidzis, tā stalla puisis viņu nokāvis, izmetis pa logu stallī un iekasis mēslos. Rītā stalla puisis pats nodevis ķēniņam atnesto zobenu, bet ķēniņš brīnēdamies prasījis: «Kur tad tas puisis palicis, kas man solījās zobenu atnest?»

Stalla puisis atbildējis: «Ko nu tas, tāds muļķis, zina?»

Ķēniņš arī noticējis, iedevis stalla puisim savas kara drēbes un tas aizgājis uz karu, kur viņš drīz vien uzkaņojis svešo ķēniņu. Pēc tāda laimīga kara ķēniņš bijis ļoti priecīgs, pajēmis savu stalla puisi un aizbraucis uz māju. Stalla puisis atkal gādājis, lai drīzāk tiktu kāzas vīkštas. Arī pats ķēniņš bijis ar to mierā un uzaicinājis uz meitas kāzām kādus sešdesmit labus mūzikantus.

Pa to laiku pie nosistā puisa stallī pienācis tas pats vecītis, kas nakti gājis pār jauno tiltu, un uzsaucis tam: «Ko tu te guli? Celies augšā!»

Nosistais puisis arī tūliņ piecēlies un nevarējis saprast, kas ar viņu noticis. Vecītis tam visu izstāstījis, iedevis trīs stabulītes un tad vēl pamācījis: «Steidzies nu tūliņ uz ķēniņa pili, kur stalla puisis jau kāzas vīkš. Papriekšu tu paej apakš tā kuplā koka, kas stāv pie pils durvīm. Kad mūzikanti sāk spēlēt, tad tu pūt ar pirmo stabulīti un tiem tūliņ

mūzika sajuks. Tad nāks ķēniņa sulainis tev pakaļ, bet tu vēl neej iekšā. Kad mūzikanti atkal sāk spēlēt, tad papūt ar otru stabulīti un viņiem atkal spēlēšana sajuks. Nu nāks ķēniņa meita tevi iekšā aicināt, bet tu neej, palūdz tikai ūdeni nodzerties un ūdens glāzē iemet viņas zelta gredzenu. Mūzikanti sāks trešo reizi spēlēt un nu tu pūt ar trešo stabulīti. Pēcāk nāks pats ķēniņš tev pretī un ar viņu tu ej pilī iekšā!»

Visu to izstāstījis, vecītis aizgājis projām, bet jaunais puisis pārvērties par zaķi, līdaku un balodi un drīz vien nonācis pie ķēniņa pils. Tur viņš nostājies apakš kuplā koka, un kad mūzikanti sākuši spēlēt, uzpūtis ar savu stabulīti un mūzika tūliņ sajukusi. Iznācis ķēniņa sulainis no pils, aicinājis to iekšā, bet viņš negājis. Mūzikanti sākuši otrreiz spēlēt, viņš uzpūtis ar otru stabulīti un: spēlēšana atkal sajukusi. To redzējusi arī ķēniņa meita, gājusi aicināt pūtēju iekšā, bet šis tikai palūdzis ūdeni nodzerties un viņa arī iznesusi tam glāzi ūdens. Izdzēris ūdeni, pūtējs iemetis glāzē viņas gredzenu. Ķēniņa meita, savu gredzenu redzēdama, tūliņ pazinusi jauno puisi un bijusi ļoti priecīga. Atgriezusies pilī pie ķēniņa, viņa tam visu izstāstījusi un pasacījusi: «Staļļa puisis nav tas vīrs, kas toreiz nāca pēc zobena. Tas bija tas pūtējs, kas stāv ārā apakš koka.»

Vecais ķēniņš turpretī nemaz negribēja ticēt, ko viņa meita stāstīja. Mūzikanti jau trešo reizi sāka spēlēt, kad pūtējs atkal uzpūta ar trešo stabulīti un sajauca visu mūziku. Tad pats ķēniņš izgāja ārā, aicināja svešo pūtēju iekšā un tas nu arī gāja ķēniņam līdz. Ķēniņa meita žēlojās, ka staļļa puisis esot tikai blēdis, kas tēvu pievilis. Šis pūtējs esot atlaidies par balodi un aiznesis tēvam zobenu. Viņš esot vēl atstājis šai trīs baloža spalviņas par piemiņu. Bet ķēniņš nemaz neticējis, ka cilvēks varot par balodi palikt. Pūtējs pa to laiku aizgājis aiz gardiņiem, palicis par balodi, uzlaidies uz galda un sacījis: «Atnes man tās trīs spalviņas, man tās ir vajadzīgas!»

Ķēniņa meita arī atnesusi tās trīs spalviņas, un tās tūliņ pieaugušas atkal balodim klāt. Tad pūtējs izstāstījis, ka

staļļa puisis esot viņu sakāvis, bet šis esot izārstējies un atnācis šeit uz kāzām.

Visu to dzirdēdams un redzēdams, ķēniņš arī sapratis, ka viņš ticis mānīts, un licis tūliņ nogalināt blēdīgo staļļa puisi. Bet savam uzticamam puisim viņš atdevis savu meitu par sievu un nu visi dzīvojuši laimīgi.

103. Zvēru valoda.

Vecos laikos dzīvojis mežsargs, kas bijis liels mednieks, un viņam bijuši divi suņi: viens vecs, otrs jauns. Pavasaros mežsargs gājis uz medņiem un jēmis līdz abus suņus.

Vienā skaistā pavasara vakarā mežsargs gājis atkal uz medņiem, aizgājis mežā un nosēdies uz viena liela celma. Laiks bijis diezgan vēss un tādēļ mežsargs salasījis žagarus un iekūris pie lielā celma uguni. Te no celma apakšas izlīdusi liela balta čūska, sākusi runāt kā cilvēks un lūgusi mežsargu, lai viņš izdzēšot uguni, jo zem celma esot viņas lizds ar maziem bērniņiem. Mežsargs arī tūliņ paklausījis un izdzēsis uguni. Baltā čūska pateikusies mežsargam un pro jām iedama sacījusi: «Par to, ka mani paklausīji, tu no šī laika sapratīsi visu zvēru valodu, bet tikai nestāsti nevienam par balto čūsku un par to, ka saproti zvēru valodu, jo ja to stāstīsi, tad tu mirsi.»

Mežsargs vēl nebijis atjēdzies no pirmiem brīnumiem, kad jau dzirdējis savus suņus runājam. Vecais suns sacījis jaunajam: «Šonakt mūsu mājā būs zagļi un tādēļ vienam no mums jāiet uz māju. Iešu labāk es, jo esmu vecāks un prātīgāks, tu paliec šeit un palīdzi mežsargam!» To teicis, viņš tūliņ aizskrējis.

Ap brokasta laiku suns atkal atnācis atpakaļ un mežsargs noklausījies, ka šis stāstījis otram sunim: «Kad aizskrēju mājā, zagļi jau sāka lauzt klēts durvis. Es pieslējos pie loga un riedams uzmodināju visu māju.»

«Nu, ar ko tad saimniece tevi par to pamieloja brokastis?»

«Viņa izskaloja galda slaukuli, kad bija noslaucījusi galdu un deva man samazgas.»

Mežsargam mājā pārnākušam, sieva stāstījusi par zagļiem un gudro sunīti.

«Bet kādēļ tu par to sunim brokastīs devi tikai galda slaukuļa samazgas?»

Sieva no brīnumiem acis vien ieplētusi un prasījusi vīram, kas šim to stāstījis. Kad mežsargs atbildējis, ka tas esot noslēpums, ko izstāstot viņam pašam būtu jāmirst, tad sieva raudādama un lūgdamās pavisam viņu samulsinājusi, jo bijusi briesmīgi ziņkārīga un plāpīga.

Vīrs, redzēdams, ka no sievas vairs vaļā netiks, ienesis istabā gaŗos salmus, gulies virsū un gribējis jau sākt stāstīt, bet tai pašā brīdī istabā pie vaļēja loga ielēcis gailis, nostājies istabas vidū un sacījis: «Kikerīgū, man divpadsmit sievas, un visas viņas nevarētu izdabūt no manis, lai es izstāstu savus noslēpumus, bet tev ir viena pati, un tu to pašu nevari savaldīt.»

Mežsargs, to dzirdēdams, uzlēcis no zemes, paķēris koku un izvadījis sievu pa durvīm laukā. Pēc tam viņš vēl ilgi, ilgi dzīvojis.

104. Čūsku ķēniņa kronis.

Vienai dikti skaistai ķēniņa meitai jājuši precinieki no malu malām. Ķēniņa meita apsolījusies tik tam būt par sievu, kas atnesīs viņai čūsku ķēniņa kroni. Radies ar' viens tāds drošinieks princis, kas to apjēmieš izdarīt. Princis uzmeklējis čūsku ķēniņa pili, uz ātra zirga ieradies pilī, norāvis čūsku ķēniņam no galvas kroni un tik pat ātri atkal aizjājis, ka čūsku ķēniņa sargi, čūskas, nemaz nedabūjušas atjēgties.

Princis aizjājis atpakaļ pie ķēniņa meitas un nolīcis tai čūsku ķēniņa kroni pie kājām. Ķēniņa meita princi uzslavējusi un pats ķēniņš licis taisīt kāzas.

Bet tavas briesmas! pilsētā nu no visām pusēm, kā melna debess, gāzušās šņākdamas iekšā čūskas. Ķēniņa meita nu

redzējusi, kādu nelaimi viņa izdarījusi, un lūgusi atkal princi, lai viņš atdodot čūsku ķēniņam kroni, viņa iešot tāpat pie tā par sievu. Princis nu arī atdevis čūsku ķēniņam kroni. Tad čūskas aizgājušas prom no pilsētas, un ķēniņa meita ar princi nodzēruši priecīgas kāzas.

105. Baltā čūska.

Reiz viens kungs saķēra balto čūsku, sagrieza gabaliņos, ielika katliņā, pārsēja drēbi un lika pavāram vārīt, no teikdams, lai no Dieva puses neskatoties, kas tur iekšā. Pavārs vāra, vāra — nu tu brīnumi — taču jāpaskatās. Atraisa drēbi: trīs, četri tādi glumi gabaliņi. Ā! zutis, kas? Jāpasmekē pa sālij. Nosmekē: nē, nesmekē pēc zuša. Bet kas nu ir? Pa brītiņam pavārs mana: viņam visa pasaule tāda savāda un pašam jābrīnās, kur piepeši tik gudrs ticis, jo zin itin skaidri pateikt, kas rītu, parītu notiks. Tomēr citiem neko vēl neizpauž, nodomādams: vai mana gudrība tikai nebūs tukši sapņi vien? Bet nekā — atnāk rītdiena: viss patiesi notiekas uz mata, kā vakar paredzējis. Labi, pavārs vīrā.

Bet kungs, čūskas putru saēdies, nevar nobrīnīties, kāpēc šoreiz nelīdzējis: nespēj un nespēj nākamās lietas paredzēt. Bet are, kur tad nu paredzēs, kad pavārs labumu pirmais nokrējis?

Tā nu paliek. Te vienu dienu kungs taisās aizbraukt tādu gabalu. Bet pavārs par to ne dzirdēt: lai nebraucot, lai nebraucot! Ja braukšot, labi nebūšot: zirgs nositīšoties un pats pārlauzīšot stilbu.

«Ē! ko niekus. tu arī ko zini,» kungs atsaka un aizbrauc. Kas ir? Ne cik tālu gadas kalns, un no kalna braucot zirgs sabīstas un tā grāvī iekšā un nost kā muša. Klupdams pats nosities. Bet kungs arī nevar ne no vietas: krīzdams pārlauzis stilbu.

106. Vīrs guļ ziemas miegu.

Senos laikos viens vīrs noskatījies, ka Mārtiņa dienā lācis ēdis kādu zāli un aizgājis. Viņš arī piegājis pie tās vietas, norāvis tās zāles stulmu un apēdis. Tad viņš aizgājis atkal uz māju, kur citi ēduši kāpostus ar gaļu un saukuši šo arī ēst. Šis atbildējis, ka negriboties, aizgājis tūliņ gulēt un nogulējis līdz kāpostu Māras (25. marta) rītam. Tad piecēlies un prasījis vakarējo kāpostu, jo domājis, ka būtu tikai vienu nakti nogulējis.

107. Sēzam, atdaries.

Reiz dzīvoja trīs brāļi. Vecākais bija bagāts, vidējais pārticis, bet trešais pelnīja sev maizīti sūnas lasīdams. Viņš nogāja mežā, saplūca sūnas savā maisiņā un nesa uz pilsētu pārdot. Tā viņš uzturēja savu sievu un bērnus. Tā kādu dienu viņš atkal noiet mežā un lasa sūnas. Nogājis gandrīz jau pie lielceļa, viņš domājis iet mājā. Bet te uzvienreiz viņš redz, ka viena spoža kariete brauc ar divi zirgiem un divpadsmit vīriem, piebrauc pie tāda kalniņa un sauc trīsreiz: «Dziedzeļ' kalniņ, atveries!»

Un mazais kalniņš arī atvēries, un atkal aizvēries. Pa to laiku sūnu lasītājs bija palīdis vienā patiltē, visu dzirdējis un redzējis. Viņš gaidīja, kad tie divpadsmit vīri nu izbrauks. Pēc brīža viņš izdzird, ka no zemes apakšas atkal sauc trīsreiz: «Dziedzeļ' kalniņ, atveries!»

Dziedzeļu kalniņš atvežas, un no turienes izbrauc tā pati kariete un tie paši divpadsmit vīri. Nu ir viņa reize iet. Viņš droši zin, ka tur iekšā nav neviena cilvēka. Tādēļ viņš pieiet pie kalna un trīs reizes iesaucas: «Dziedzeļ' kalniņ, atveries!»

Jā, labi. Dziedzeļu kalniņš atvežas un aizvežas. Ieejot kalnā iekšā, viņš redz skaisti uzkoptu istabu. Ēdamgalds stāv ar visādiem ēdieniem. Nu viņš ir vīrā!

Sūnu lasītājs paēda labi krietni un domāja sevī pārnest sievai arī. Te viņš ieskatās vienā stūrī un redz, ka tur liela kaudze naudas. Viņš ātri piegrābj sūnu maisiņu pilnu ar

naudu un iet mājā. Mājā pārnākot, sieva ir tik priecīga, nezina kur dēties. Nu viņi abi sākuši to naudu skaitīt. Bet kur tu domā saskaitīt? Jāiet pie bagātā brāļa lūgt sieku. Labi, tas iedod arī. Un ko tu domā? Bagātā brāļa sieva ziņkāribas pēc bija iespiedusi sieka dibenā piķi, lai varētu zināt, ko gan tas nabags tur varētu siekiem mērit. Nabags brālis, nekā ļauna nedomādams, izmērī arī savu naudu. Bet par nelaimi viens dukāts bija pielipis pie piķa, ko bagātais brālis bija tūliņ pamanījis. Ko nu? Nabags mērījis siekiem naudu, tas tā nevar iet! Viņš tūliņ noskrej pie nabaga brāļa un prasa, kur jēmuši tik daudz naudas. Nabagam nepatīk melot, viņš izstāsta bagātajam visu no gala.

Otrā rītā bagātais brālis aizjūdz divus zirgus un pilnus ratus ar maisiem — ies grābt naudas. Nabaga brālis pajem savu maisiņu un ies arī līdz. Piebraucot pie kalna, viņš tūliņ uzsauca trīs reiz kalnam: «Dziedzeņ kalniņ, atveries!»

Dziedzeņu kalniņš tūliņ atvežas, un bagātais brālis mudīgi ie brauc kalnā. Nabaga brālis, piegrābis savu maisiņu, saka: «Tu vari te grābt, es iešu mājā.»

Bagātais brālis piegrābis savus ratus, taisās arī braukt projām un uzsauca kalnam: «Dzeju kalniņ, atveries!»

Bet Dziedzeņu kalniņš neatvežas vis, ja neizsauc viņa īsto vārdu. Bagātais brālis nu izsaucās gan visvisādus vārdus, bet veltīgi. Viņš jau sajūt, ka labi vairs nebūs, jo kad pārnāks laupītāji, tad viņu dzīvu saplosīs. Pēc kāda brīža viņš arī tiešām izdzird, ka jau no lauka puses sauc: «Dziedzeņu kalniņ, atveries!»

Kalniņš tūliņ atvežas, ie brauc divpadsmit vīri un nosēstas pie galda. Pa to laiku bagātais brālis bija palīdis zem beņķa. Bet te ēdot vienam laupītājam nokrīt nazis zemē. Gribēdams savu nazi pacelt, laupītājs noliecas pie zemes un gluži nejauši ierauga tur vienu cilvēku paslēpušos. Atraduši bagāto brāli, viņi to saplosīja, sacirta četros gabalos un izsvieda uz kalnu. Bet nabaga brālis dzīvoja vesels un laimīgs un bija tagad bagāts.

108. Bērns starķu lizdā.

Reiz bijušas divas māsas. Vienu apprecējis bagāts saimnieks, otru nabaga vīrelis. Nabaga sievai bijis bērnu kākosu, bet bagātai neviena. Par to bagātā saimniece bijusi ļoti bēdīga. Vienā dienā nabaga māsa atnāk bagāto apsērst un atrod to atkal ļoti noskumušu, tīri žēl redzēt. Nu nabaga māsa teic: «Es tev rītu aizsūtīšu ar savu puīšeli ābolu; apēd to, tad tev būs tūliņ bērns.»

Pārgājusi mājā, viņa iedod puīšelim divi ābolus: vienu sarkanu, otru zaļu, piesacīdama, lai sarkano aiznesot krustmātei, zaļo varot pats paturēt par aiznesumu. Bet ko nu tāds puīšeļa krams! Iedams viņš ieskatās, ka sarkanais ābols ļoti skaists, un apēd to pats; saimniece dabū tik to zaļo, kas protams nekā nelīdz. Bet puīšelim, jau mājā ejot, turpat uz ceļa gadījies bērns. Tomēr puīšelim par to maza baža. Viņš ietin bērnu zirnājos, ieliek cūku rakumā un iet savu ceļu. Turpat, netālu mežmalā, bijis starkam ozolā lizds. Meklēdams kādus salmus lizda taisīšanai, starks uznes bērnu ar visiem zirnājiem lizdā.

Pēc dažiem gadiem iedomājies kāds ķēniņš iet tai mežā medīt. Viņš liek apseglot savu lielo ērzeli un aizjāj. Medībās viņš atklīst no saviem biedriem un apmaldās. Maldoties viņam uznāk nakts. Viņš jā, jā, maldās, maldās, līdz beidzot izjāj mežmalā pie ozola. Bet nu ērzelis neiet vairs tālāk, sprauslā, krāc un mīdās uz vietas. Ķēniņam gribot, negribot, jā, jā, jā atpakaļ. Otru nakti viņam iet tāpat un trešu nakti atkal tā; bet šoreiz viņš paceļ galvu uz augšu un ierauga pār lizda malu skatāmies meiteni ar zelta matiem. Viņš sauc, lai kāpjot zemē. Meitene neklausā. Nu viņš sameklē savus ļaudis, liek ozolu rāmi nolaist un pārved meiteni pie sevis. Tur viņš liek to paskolot un pēc pāra gadiem apņem sev par sievu.

Kad ķēniņienei pienācis dzemdējamais mēnesis, ķēniņam bijis jāiet uz svešām zemēm. Ķēniņiene dzemdējusi skaistu meiteni ar sidraba matiem. Bet vecmāte bijusi ragana, tā skaisto meiteni nozagusi, ielikusi šūpulī suni un norakstījusi ķēniņam, ka viņa sieva dzemdējusi suni. Ķēniņš gan ļoti

sapīkst, bet ko darīt? Kad otru reizi ķēniņiene dzemdē, ķēniņam atkal iznāk iet uz svešām zemēm. Šoreiz piedzimst meitene ar zelta matiem, bet ragana arī šo nozog un aizraksta ķēniņam tādas pašas blēņas. Nu ķēniņš vēl vairāk sapīkst, arī visi viņa draugi teic, lai tādu ķēniņieni dzenot pie nelaimes projām, ja jau tā žēl esot nogalināt. Bet ķēniņiene ir ļoti skaista, un ķēniņam žēl šķirties no tik skaistas. Trešo reizi ķēniņienei piedzimst meitene ar dimanta matiem, bet ķēniņš arī šoreiz negadas mājā, un ragana izdara tādu pašu blēdību. Nu ķēniņam dusmas bez gala, viņš dod ķēniņienei karieti ar zirgiem un kučēru un teic: «Brauc, kur gribi! Man tevis nevajaga!»

Viņi nu brauc pa purviem un ganībām visu dienu. Novakarē viņi ierauga mežmalā tādu namiņu un iet tur prasīt naktsmājas. Namiņā atrodas veca sieviete, un šī naktsmājas neliedz. Kad ķēniņiene apgulusi, tad viņa it nejauši ierauga kādā istabas kaktā aiz redelēm savus trīs bērnus. Viņa tagad nevar nobrinīties vien, ka vecenīti nav tūliņ pazinusi. Tā jau tā pati ragana, kas nozagusi viņas bērnus. Bet ilgi viņa nedabū brīnīties, jo drīz atveras durvis un pienāk pilna istaba viesu, visi tādi augstmaņi vien. Ķēniņiene gan noprot, kas tie tādi par augstmaņiem, bet neliekas neko zinām. Vecene saka velniem, lai dikti nerunājot, svešā cienmāte nevarēsot aizmigt. Bet ķēniņiene atrunājas: viņas dēļ lai nemaz neraujoties, viņai miegs vēl nenākot. Ko arī visu nakti lai saguļot, labāki varot stāstīt pasakas, vai minēt mīklas. Velni par to ļoti priecīgi, pasakas viņiem ļoti tikot klausīties un mīklu minēšanā viņi esot lieli gudrinieki, lai tik teicot viņiem kādu mīklu. Bet ķēniņiene saka: «Tāpat minēt nav nekas. Vajaga ko norunāt. Man ļoti patik tā meitene ar sidraba matiem. Ja jūs manu mīklu neuzminēsīt, tad es pajemšu skaisto meiteni. Vai esat tā ar mieru?»

Velni ir ar mieru. Nu ķēniņiene saka: «Kas tā par mīklu? Ābols mans tēvs, puisēlis mana māte, viesturis uznesā ozola galā, vējš izšūpoja, putns izbaņoja, ērzelis mans precinieks, ķēniņš mans brūtgāns.»

Velni nu min šā un tā, gan izdomājas, gan izgroza galvas — kā nekā, tā nekā. No rīta ķēniņiene pajem savu mei-

teni. Tūliņ arī būda ar raganu, velniem un tām divi meitenēm pazūd, tikai pelnu saujiņa vien redzama. Ķēniņiene nu brauc ar savu meiteni un kučēru tālāk, atkal pa mežiem un purviem. Vakarā, tā pa saules apakšu, ierauga tādu pašu namiņu. Viss notiek tāpat, kā pirmajā naktī. Ķēniņiene uzvedina velnus mīklas minēt, uzdod to pašu mīklu un dabū otru meiteni ar zelta matiem. Trešā naktī atkal viss tāpat, un šoreiz ķēniņiene atdabū pēdējo meiteni, to ar dimanta matiem. Tad pārbrauc mājā un visu laime nu pilnīga. Ķēniņš cienī un mīlē savu ķēniņieni vēl vairāk nekā senāk un priecājas par saviem skaistiem bērniem.

109. Atrastais bērns.

Reiz dzīvo viens kungs ar savu cienmāti, bagāts kā viens velns. Būtu viss labi un patīkami, ja šim būtu kāds bērns. Kam lai atstāj to lielo bagātību? Vienu dienu lielmāte saka kungam: «Klausies, vīriņ, mēs paliekam veci, un varam viens vai otrs nomirt, kam lai mēs savu bagātību atstājam?»

«Nebēdā vis, sieviņ, tik drīz jau mēs nemirsim,» atsaka lielskungs, «varbūt, ka Dievs mums vēl to prieku dara un piešķir kādu bērnu. Ko var zināt?»

Reiz lielskungs sarīko medības. Savāc no malu malām radus, draugus un pazīstamus, lai ēd un dzeļ — kur liks to bagātību? Šie nu visi sadzežas un brauc uz mežu. Medīšana iet vareni: šauj kā pupas cep. Te uz vienu reiz pašam lielskungam iesitas degunā tāda garda smaka. Šis tik nu jāļ pa to taku, kur tā smaka nāk. Arī sulainis pamana, ka smaka, saķeļ savu degunu. Kungs jautā: «Sulain, vai tu saod to gardo smaku?»

«Jā, cienīgs lielskungs, es saozu gan smaku,» šis atbild.

Šie jāļ, jāļ pa to taku. Jāšana grūta, visi krūmiņi pieputināti, bet neko nevar darīt: grib redzēt, kas tā par smaku. Pajāj tādu gabaliņu, redz: zaļš rundālis, apklāts ar sarkanu segu. Uz segas sēž pusplikš bērniņš un dzīvojas ar savām puķītēm. Bērnu sargā visapkārt saguluši zvēri: lauva, vilki, lāči un citi. Kungs nu ir tik priecīgs, ka nevar nociesties,

un jāj klāt. Piejāj un prasa mazajam: «Bērniņ, kas tu tāds esi? Vai tev nav bail no tiem zvēriem?»

«Es esmu māsiņa,» mazā atbild. «Šie zvēri ir mani sargi, viņi man nekā ļauna nedara.»

«Kur tad tu radies, bērniņ?» kungs vaicā.

«Mana māte mani te iesvieda purvā. Dieviņš man nosūtīja šo sarkano segu un puķes, lai es dzīvoju.»

«Vai tu negribētu nākt pie manis, bērniņ? Es tevi pārvestu mājā, te jau tu vari nosalt lielā salā.»

Bērniņš ir ar mieru iet pie kunga un viņš ir tik laimīgs, tik laimīgs. Liek sulainim pūst tauri, lai nāk visi šurp. Sulainis sapūš labi dūšīgi tauri. Nāk visi, ka krūmi vien lokās. Saskrējuši brīnās, mutes izplētuši. Citi grib sākt šaut zvērus, bet kungs to neļauj. Izstāsta nu šis, tā un tā, ka ir atradis sev meitu. Liek sulainim jāt uz muižu un paziņot cieniņmātei, lai brauc pakal.

Sulainis arī tūliņ prom, atved cieniņmāti. Tai vēl lielāks prieks kā kungam. Bērniņu satina savās puķēs, deķīti saliek mazā groziņā un cieniņmāte to ieceļ kariatē. Kā nu mazo pārved muižā, tā visā muižā ir ļoti laba smaka, visi paliek priecīgi un dzīvo kā vienā paradīzē.

Tā nu mazā aug un priecājas līdz ar savām puķītēm. Pāriet septiņi gadi, lielmāte dzemdē meitiņu. Nu aug abas divas, bet lielmātei bēdas, ka viņas pašas meitiņa nav tik skaista kā mežā atrastā. Atrastā meitiņa sarkanbalta kā brūklenīte, bet pašas — tāda sašķiebusies, saīgusi vien ir.

Visi priecājas par pameitu, un īsto meitu maz ievēro. Tas lielmātei nav pa prātam. Šī sarunā vēl ar kungu, ka viņu pašu meitu nekādā cieniņā netur, un liek uztaisīt pameitai mežmalā mazu mājiņu. Aizved pameitu tur, tā nabadzīte ļoti bēdīga. Ko nu iesāks viena pati? No tās dienas, ka pameita aiziet, muiža paliek kā izmirusi, visi staigā nokārtām galvām. Pie pameitas mājiņas sarodas atkal lielie zvēri, guļ tur un sargā meiteni.

Pāriet kāds mēnesis, lielmāte iet pie pameitas cieniņā. Kā nu šī pataisa durvis, ies iekšā — redz tādu bagātību, ka acis apžilbst. Šī paliek stāvot, pameita lūdz lielmāti iekšā. Lielmāte ieiet ar un nevar beigt brīnīties: viss spīd un laistās

vienā dimantā. Lielmātei nepatīk, ka pameita dzīvo tādā bagātībā. Šī izraida pameitu pasaulē.

Pameita atvadās no saviem sargiem, katram galvu apglaudīdama, un aiziet. Ieiet mežā, noliek savu groziņu un izjem no tā mazu butelīti, nosmērē ar tādu dzeltenu smēri sev seju un rokas. Iet, iet — satiek vienu vecu kungu. Šī padod labu dienu, grib iet tālāk, bet kungs šo aptura un vaicā: «Uz kurieni tu tā steidzies?»

«Eimu kādu darbu meklēt.»

Kungs uzaicina šo pie sevis par ķēķa meitu. Šī ir ar mieru un aiziet uz to. Cienmāte prasa: «Kādu algu tad tu gribi par to mēnesi?»

«Kādu algu es varu gribēt? Jūs jau redzēsiet, kā es strādāšu.»

«Nu, labi! Kā strādāsi, tā jau nopelnīsi.»

Padzīvo pameita kādu nedēļu, cienmāte iet skatīties, kā jaunai ķēķsai ar darbiem klājas. Ieiet — redz: viss tīrs un balts, trauki spīd un laistās. Cienmāte tā liela pameitu un apdāvina ar visādām mantām. Visi muižas ļaudis sāk apbrīnot jauno ķēķšu. Kuŗu trauku tik tā jem rokā, tas spīd kā saule. Pienāk mēneša gals, pameita runā cienmātei, vai viņu paturēšot ilgāki. Cienmāte sāk teikt: «Vai, mans bērns, kāpēc tad es tevi nepaturēšu? Tāda meita kā tu, man nav bijusi visu manu mūžu.»

Cienmāte nu ieceļ pameitu par spīzmani, bet vecai spīzmanei jāpaliek par ķēķšu. Tā gan spurdz, bet nekā nevar darīt. Ko cienmāte liek, tas jādara. Jaunā saimniece nu vāra tik gardus ēdienus, ka visā muižā ir laba ēdienu smarša. Pienāk mēneša gals, pameita atkal prasa cienmātei, vai viņu paturēšot ilgāki. Cienmāte atteic: «Vai, mans bērns, kas tad tev noticis? Labāku spīzmani nemaz neesmu redzējusi. Nākošu mēnesi tu būsi man par jumpravu.»

«Jums jau ir sava jumprava.»

«Klusu, klusu!» cienmāte apsauc. «Tā jumprava tagad paliks par spīzmani.»

Nākošā mēnesī cienmāte ieceļ pameitu par jumpravu. Cienmāte nevar to noslavēt vien. Arī kunga dēlam iepatīkas jumprava, un pat visi muižas ļaudis to godā un slavē.

Atnāk sestdienas vakars, jumprava padara visus ciemātes darbus, sataisa sev ūdeni — mazgāsies. Muižas jaun- kungs pa zara caurumu novērojis, ka šī mazgājas un apģērb- jas greznās drēbēs. Pēc kāda brīža viņa atkal izģērbjas, no- smērē seju un kaklu ar dzeltenu smēri un paliek tāda pati kā bijusi.

Jaunskungs nemaz gulēt nevar to nakti, no rīta pavisam savāds palicis. Cienmāte nevar saprast, kas dēlam noticis, sāk šo taujāt: «Vai, dēls, kas tev noticis?»

Dēls stostās, stostās — negrib teikt, beidzot pateic ar, kas pa lietu. Viņam patīkot jumprava un gribot viņu precēt. Tik skaistu sievieti viņš vēl neesot redzējis. Cienmāte ar pie- krīt: «Jā, dēls, viņai vajag būt no labiem ļaudīm, ka visu tā māc.»

Aprunājas nu tik ar kungu un pašu jumpravu, tie arī ir visi mierā un nu taisa varenas kāzas.

110. Bezrocīte.

Reiz viens brālis ļoti mīļi dzīvoja ar savu māsu, un kad ļaudis tam ieteikuši, lai precējoties, tad viņš prasījis arī māsai, ko tā domānot par viņa precēšanos.

Māsa atbildējusi: «Precējies, brālīt, ja gribi, bet neat- stāj arī mani bez pajumtes!»

Brālis atteicis: «Tevis gan, māsiņ, nekad neaizmirsīšu.»

Brālis nu arī apprecējies, bet viņa sieva bijusi ļoti ļauna, raganas meita. Vīra māsas viņa acu galā nav varējusi iere- dzēt. Jo vairāk brālis gādājis par māsu, jo lielākas augušas viņa sievas dusmas, bet brālis arvien māsu aizstāvējis.

Reiz brālis izbraucis uz lauku un viņa sieva pa to laiku nokāvusi vienu govī. Kad brālis pārnācis mājā, tad sieva skrējusi tam pretī sūdzēties: «Klausies nu, ko tava labā mā- siņa izdarījusi! Kamēr tu biji projām, viņa nokāva vienu govī.»

Brālis atbildējis: «Nu tad jau mums būs gaļa mājā un vecās govīs vietā audzēsīm telīti.»

Pēc kāda laika brālis atkal izbrauc uz lauku un sieva no

dusmām nokauj vienu zirgu. Brālim pārbraucot, viņa atkal skrien pretī sūdzēties: «Klausies nu, ko tava labā māsiņa izdarījusi! Kamēr tevis nebija mājā, viņa nokāvusi vienu zirgu.»

Brālis atkal mierīgi atbildējis: «Gan jau nopirksim citu tai vietā!»

Kad nu brālis atkal reiz izbraucis uz lauku darbos, tad sieva no lielām dusmām nokāvusi pati savu bērnu un skrējusi raudādama un kliegdamā vīram pretī. «Klausies nu, ko tava labā māsiņa izdarījusi! Kamēr tu biji darbos, viņa nokāvusi mūsu bērnu.»

Brālis šoreiz nav nekā atbildējis, tikai raudājis. Otrā dienā viņš saka māšai, ka vedīšot to uz baznīcu, pajem viņu līdza un iaved dziļā mežā. Vienā likā bērzā viņš iesit vadzi un liek māšai, lai viņa tur liekot savas rokas klāt. Māsa arī paklausa un nu brālis piesit otru vadzi, tā kā māsa vairs nedabū roku nost. Tad brālis aiziet projām un māsa paliek piesieta pie koka. Pēc pāris dienām viņai noriet abas roku plaustas un tā viņa sāk staigāt pa mežu bez rokām. Tur viņa dzird, ka viens putniņš ļoti skaisti dzied, iet uz to pusi un ierauga tur vienu avotiņu. Šai avotiņā viņa nu arī grib atvēsināt savu slimo roku stilbus, sāk tos tur mazgāt, bet mazgājot viņai pieaug norietušās rokas no jauna.

Nelaimīgā māsa nu sāk maldīties pa mežu un beidzot ierauga koku biezoknī kādu mājiņu. Mājā ieejot, viņa tur atrod septiņas gultas iekšā un pie galda arī septiņus krēslus, bet neredz tur neviena cilvēka. Viņa nu izmeklē visas malas, atrod daudz ēdienu un dzērienu un citas labas lietas, bet viss ir ļoti netīrs un nekārtīgi sasviests. Viņa nu sataisa gultas, izslauka istabas, nomazgā galdu, saliek tur tīrus traukus, izvāra ēdienu un uzliek to galdā. Pati baidīdamās no svešās mājas ļaudīm, ielien skurstenī un paslēpjas. Vakarā drīz vien pēc slēpšanās pārnāk mājā septiņi vīrieši, brīnas par negaidīto tīrību un kārtību un sāk meklēt, vai tā sieviete, kas to visu varētu būt izdarījusi, nav kur paslēpusies. Nekā neatraduši, sēstas pie galda un sāk ēst, slavēdami labās vakariņas. Vecākais no viņiem nu sauc stiprā balsī: «Nāc

laukā no savas slēptuves! Ja tu esi veca, tu būsi mūsu māte, ja tu esi jauna, tu būsi mūsu māsa.»

Izdzirdusi šādus vārdus, māsa arī izlien no skursteņa un nāk pie šiem vīriešiem iekšā, kas to sajem ar lieku prieku. Viņa bijusi tik skaista, ka šie tādas sievietes nekad vēl nebijuši redzējuši.

Šie septiņi vīrieši bijuši laupītāji, kas par dienu arvien izgājuši uz laupīšanu un tikai vakaros pārnākuši mājā. Nelaimīgā māsa nu vārījusi viņiem ēdienu, tīrījusi istabas un mazgājusi drēbes. Par to arī visi septiņi viņu ļoti mīlējuši un apdāvinājuši ar visādām mantām.

Vecā ragana, brāļa sievasmāte, tomēr izzinājusi, ka padzītā māsa ir vēl dzīva, un uzzilējusi arī, kur viņa dzīvo. Brāļa sieva nu pārgērbusies par tircus sievu, pajēmusi saģiftētus gredzenus un ķemmes līdzā un uzmeklējusi mežā laupītāju mājiņu. Māsa, nekā ļauna nedomādama, nopirkusi arī vienu ķemmi un gredzenu, iespraudusi ķemmi matos un uzvilkusi gredzenu pirkstā. Kad nu vakarā laupītāji pārnākuši mājā, tad atraduši māsu jau nomirušu. Tik skaistu sievieti tie tomēr nav gribējuši rakt zemē, bet uztaisījuši glāžu zārku un nolikuši to kāda kupla koka zaros. Pa to laiku brāļa sieva nodevusi tiesai arī laupītājus, kas visi drīz sajemti cieti un notiesāti uz nāvi.

Tai pašā mežā reiz izgājis uz medībām arī ķēniņa dēls, kas gluži nejauši uzgājis to glāžu zārku. Skaistā sieviete zārkā viņam tā iepatikusies, ka tas slepeni pajēmis zārku ar visu mirušo sievieti sev līdzā uz pili. Zārku viņš ieslēdzis kādā istabā, kur neviena nav laidis iekšā. Kad ķēniņa dēls reiz izbraucis kur laukā, tad viņa māsas slepeni attaisījušas aizslēgtās istabas durvis un ieraudzījušas tur to zārku ar mirušo skaistuli. Arī ķēniņa dēla māsām ļoti patikusies skaistā sieviete un tās norunājušas apģērbt to greznās princeses drēbēs. Kad mirusī sieviete bijusi jau apģērbta, tad izjēmušas tai arī veco ķemmi no matiem un novilkušas vienkāršo gredzenu no pirksta. Bet noņemot saģiftētās lietas, skaistule cūliņ, visiem par prieku pamodusies. Visvairāk par to priecājies jaunais ķēniņš, kas viņu drīzumā arī apprecējis.

Ilgāku laiku jaunais ķēniņš ar savu ķēniņieni dzīvojuši laimīgi kopā, bet te izcēlies kaŗš un ķēniņam bijis jāiet uz tālo kaŗa lauku. Pa to laiku ķēniņienei piedzimis skaists dēls, par ko ķēniņa māsas tūliņ laidušas ziņu arī jaunajam ķēniņam kaŗa laukā. Pusceļā vēstnesis iegriezies pārgulēt pa nakti kādā mājā, kas bijusi taisni ķēniņienes brāļa māja. Brāļa sieva jau atkal visu izzinājusi un nodomājusi atriebties. Kamēr vēstnesis gulējis, tikmēr viņa tam nojēmusi ķēniņa māsu rakstu un ielikusi tai vietā citu, kur bijis rakstīts, ka jaunai ķēniņienei piedzimis ne suns, ne kaķis. Kad ķēniņš dabūjis šādu ziņu, tad viņš nodevis tam pašam vēstnesim atbildi, lai gādānot par ķēniņieni un viņas bērnu, kamēr viņš pats pārnākšot no kaŗa. Vēstnesis nu atkal iegriezies pārgulēt pa nakti tai pašā mājā, kur brāļa sieva atkal pārmainījusi ķēniņa rakstu. Viņa uzrakstījusi, lai ķēniņieni ar visu bērnu tūliņ nogalinot. Kad ķēniņa māsas dabūjušas šādu rakstu, tad nezinājušas no bēdām, ko darīt. Ķēniņa pavēles nedrīkstējušas slēpt arī no pašas ķēniņienes. Lai nu nebūtu jāizpilda briesmīgais nāves sods, tad ķēniņiene pārģērbusies par nabadzi un aizgājusi ar visu bērnu svešumā.

Vienā aukstā ziemas vakarā viņa nonākusi arī sava brāļa mājā, izlikusies par svešu un lūgusi naktsmājas. Brāļa sieva gan nabadzi nav gribējusi piejemt, bet kad nu viņa solījusies tikai aizkrāsnī pārgulēt, tad ielaidusi to arī iekšā. Tai pašā vakarā arī ķēniņš, no kaŗa nākdams, iegriezies tai pašā mājā uz naktsguļu. Ķēniņš žēlojies, ka viņam esot gaŗš laiks, un prasījis saimnieci, vai viņa nevarot pasakas stāstīt. Saimniece atbildējusi, ka viņa nekādu pasaku nezinot, bet aizkrāsnē esot viena nabadze, varbūt ka tā mākot pasakas stāstīt. Nelaimīgā ķēniņiene nu sākusi stāstīt par savu dzīvi, kā kādu pasaku, pēc kā arī ķēniņš visu sapratis. Pēc tam nu ķēniņš ar ķēniņieni dzīvojuši mierā un laimē, bet ragana ar savu meitu tikušas nosodītas uz nāvi.

111. Brīnumu dēli.

Kēniņa dēls jājis no kara mājā. Viņš jājis gar vienu māju un tam saimniekam bijušas trīs meitas. Visas trīs plēsušas tīrumā linus, un kad ķēniņa dēls jājis gaŗām, tad vecākā meita sacījusi tā: «Ja es būtu ķēniņa sieva, tad es ar vienu pašu linu šķiedru apģērbtu visu ķēniņa kaŗaspēku.»

Vidējā sacījusi tā: «Ja es būtu ķēniņa sieva, tad es ar vienu pašu maizes kumosu paēdinātu visu ķēniņa kaŗaspēku.»

Bet jaunāka atkal sacījusi tā: «Ja es būtu ķēniņa sieva, tad es ķēniņam dzemdētu tādu dēlu, kam saule pierē, mēnesis krūtīs un zvaigznes rokās.»

Ķēniņa dēls jājis gaŗām un visu dzirdējis, ko katra stāsta. Nu ķēniņa dēls piejājis pie jaunākās meitas un aicinājis sev līdza. Ķēniņa dēls apprecējis jaunāko saimnieka meitu. Bet nepagājis ne pusgads, ka ķēniņa dēlam bijis atkal jāaiziet kaŗā. Viņš nu atstājis saimnieka meitu mājā un pats aizgājis kaŗā. Bet ķēniņa dēlam bijusi veca māte ar mājā, un vecā ķēniņiene nevarējusi vedeklas ne acu galā ieraudzīt un visu nevisādi runājusi un gudrojusi, kā tikt no tik prastas vedeklas vaļā. Šī nu ilgi jau tā gudrojusi un nekā nevarējusi izgudrot.

Pēc gada saimnieka meitai piedzimis dēls un to lugu ķēniņa dēls vēl bijis kaŗā. Nu saimnieka meita tūliņ laidusi ziņu ķēniņa dēlam, ka šai piedzimis dēls un mazam dēlam esot saule pierē, mēnesis krūtīs un zvaigznes rokās. Nu saimnieka meita norakstījusi grāmatu un iedevusi sulainim, lai tas šo nogādānot ķēniņa dēlam. Bet tam sulainim vecā ķēniņiene bijusi pavēlējusi: šim neesot brīv nevienas grāmatas, ko dodot saimnieka meita, vai arī ko sūtot no kaŗa ķēniņa dēls, nevienam citam atdot, kā papriekšu šai, vecai ķēniņienei, un ka šī būšot grāmatas izskatījusi cauri, tad atkal atdošot šim atpakaļ, lai tad nu nesot un dodot, kam vajagot. Tā nu arī šoreiz bijis. Kā saimnieka meita iedevusi grāmatu sulainim, tā šis to tūlīt atdevis vecai ķēniņienei un šī izlasījusi grāmatu un pārtaisījusi, ka neesot vis piedzimis tāds skaists dēls, bet tas neesot ne pēc suņa, ne pēc

kaļa, ne pēc zvēra. Kēniņa sieva nezinot, ko ar šo iesākt, un prasot kēniņa dēlam, ko lai darot. Tad vecā kēniņiene atkal aiztaisījusi grāmatu cieti un tūliņ aizsūtījusi kēniņa dēlam.

Kēniņa dēls sajēmis vecās kēniņienes pārtaisīto grāmatu un palicis pavisam bēdīgs. Bet šis tūliņ rakstījis atpakaļ saimnieka meitai, lai jau nu tas bērns esot šāds, vai tāds, bet lai atstājot šo dzīvu un nemitājot tikmēr nost, kamēr šis pats nākšot mājā un apskatīšot. Bet sulainis atkal aiznes kēniņa dēla grāmatu vecai kēniņienei un nedevis vis saimnieka meitai. Vecā kēniņiene izlasījusi un pārtaisījusi to grāmatu, ka nu tas dēls tāds esot, lai šo neglabājot, bet lai liekot šķirstiņā un noslīcinot upē. Kad nu kēniņa dēla grāmata bijusi pārtaisīta, tad vecā kēniņiene iedevusi to sulainim un vēlējusi, lai atdodot saimnieka meitai.

Saimnieka meita izlasījusi pārtaisīto grāmatu un palikusi dikti bēdīga, kad tik smuks puisītis, ar tādām zīmēm, jāmitājot nost. Bet nu darīt vairs nekā nevarot, ja kēniņa dēls tā vēlējis. Nu saimnieka meita likusi iztaisīt smuku mazu šķirstiņu, ielikusi puiku šķirstiņā un nesusi uz upi slīcināt. Bet kad piegājusi pie upes, tad nevarējusi vairs ne par ko ar iesviest šķirstiņu upītē, un aiznesusi puiku pie vieniem vecīšiem, atdevusi šiem un sacījusi, lai audzējot par savu dēlu un lai nevienam nestāstot, kā dēls puika esot. Vecīši pajēmuši bērnu un audzinājuši par savu.

Bet kā nu saimnieka meita aiznesusi puiku uz slīcināšanu, tā vecā kēniņiene tūlīt no savas puses rakstījusi kēniņa dēlam, ka šās vedekla esot tīra ragana. Šai piedzimis puika ar tādām savādām zīmēm un bērnam uz pieres bijusi saule, uz krūtīm mēnesis un uz rokām zvaigznes. Puika bijis varen smuks un vedekla šo diezin kāpēc ielikusi šķirstiņā un iemetusi upē.

Tā nu vecā kēniņiene apmelojusi saimnieka meitu un to grāmatu tūlīt aizsūtījusi kēniņa dēlam. Kad kēniņa dēls sajēmis vecās kēniņienes grāmatu, tad palicis varen bēdīgs, jo viņš noticējis, ka saimnieka meita ir ar tik bezdievīga, un rakstīja vecai kēniņienei atpakaļ, ka šis nākšot no kaļa mājā, tad jau gan saimnieka meitai rādīšot.

Pagājuši desmit gadi. Saimnieka meita vēl tāpat dzīvo-
jusi ķēniņa dēla pili. Viņas dēliņš jau bijis paaudzies un
šim visas tās pašas zīmes bijušas, kas piedzimstot, un šis ar-
vienu vēl dzīvojis pie tiem pašiem vecīšiem un neviens ne-
zinājis, ka tas ir ķēniņa dēla puika. Nu drīz vien ķēniņa
dēls ar atnācis no kara mājā un tūlīt prasījis saimnieka mei-
tai, kur šī likusi puiku. Nu saimnieka meita bijusi sprungā.
Vai nu stāstīt patiesību, vai ne? Pēdīgi šī pasacījusi, ka šī
jau izdarījusi tā, kā šis vēlējis. Nu ķēniņa dēls pārskaities,
vairs nemaz ar šo tālāku nerunājis un licis šo pēc trīs dienām
pakārt.

Bet kad nu ķēniņa dēlam lielās dusmas pārskrējušas, tad
šis staigājis pa tirgu un nopircis lielu lādi, pilnu ar riekstiem.
Nu šim pēdīgi palicis saimnieka meitas ar drusku tā kā žēli
un viņš nospriedis: laidīšot vēl, lai saimnieka meita kādu
dienu ilgāki padzīvojot, un darīšot tā. Dabūšot vienu cilvēku,
kas izskaitot, cik tai lādē riekstu esot, un kad rieksti būšot
izskaitīti, tad pakāršot saimnieka meitu.

Nu saimnieka meita aizskrējusi pie vecīšiem un sacījusi
savam dēlam, lai nākot uz ķēniņa pili, tur būšot rieksti jā-
skaitot. Nu saimnieka meita izstāstījusi, kā lai puika darot
un skaitot, un ko lai stāstot. Tad nu saimnieka meita atkal aiz-
skrējusi uz pili atpakaļ un piekodinājusi puikam, lai tūlīt
nākot šis ar.

Puika atnācis uz ķēniņa pili un ķēniņa dēls šo piejēmis
par riekstu skaitītāju. Nu puika iesācis un stāstījis tā:
«Ķēniņa dēls jāja no kara — div riekstiņi lādītē, un pajēmis
no lielās lādes divi riekstiņus un ielicis otrā lādē. Un tālāk
puika stāstījis, ka trīs saimnieka meitas plēsušas tīrumā li-
nus un ko viņas runājušas. Un puika visu izstāstījis, kā bijis
un kā vecā ķēniņiene pārtaisījusi grāmatas un apmelojusi
jauno ķēniņieni, ko nu pakāršot. Un kā vien kādu
vārdu puika nosacījis, tā tūlīt pajēmis div riekstiņus un
ielicis tukšā lādē.

Kamēr puika visu to izstāstījis, tikmēr jau ar rieksti
bijuši izskaitīti. Ķēniņa dēls klausījies un pēdīgi arī sa-
pratis, ka viņa sieva nav vainīga. Viņš nu šai prasījis: «Kur
tagad ir mans puika?»

«Tur jau viņš skaita riekstiņus,» sacījusi saimnieka meita.

Nu ķēniņa dēls saucis puiku klāt un apskatījis šo. Kā ta — puikam bijusi saule pierē, mēnesis krūtīs un zvaigznes uz rokām. Nu ķēniņa dēls bijis varen priecīgs un saimnieka meitu palaidis no soda. Bet šās vietā licis savu bezdievīgo māti, veco ķēniņieni, uz uguns sadedzināt.

112. Māras meita.

Tas bijis ļoti sen. Dzīvoja vīrs ar sievu, un Dievs viņiem deva meitu. Gribēdami viņu nokristīt, viņi lūdza kaimiņus kūmās, bet tā ka viņi bija ļoti nabadzīgi, tad neviens viņiem negribēja iet par kūmu. Kad nu viņi tā bēdādamies bija atsēdušies, pie viņiem atnāca viens vecītis, kas bija ar mieru palikt par kūmu. Pajēmis bērnu un aizgājis uz baznīcu, viņš tur sastapa vecu nabadzīti, viņi nokristīja bērnu par Elizābeti. Pēc tam vecītis aiznesa bērnu vecākiem un atvadīdamies, teica krustmeitai: «Audzi vesela un atnāc pie manis pasērsties!»

Meitene auga ļoti ātri. Pēc kāda laika viņa lūdza vecākus, lai atļautu viņai aiziet pie krusttēva. Tā viņa arī aizgāja un iedama nokļuva debesīs. Nonākusi pie Dieva, noskūpstīja viņam roku.

Krusttēvs iedeva viņai atslēgas no visām savām istabām un sacīja: «Katrā istabā vari ieiet un apskatīt to, izņemot tikai to, kuŗai durvis aizsietas ar lūku.»

Elizābete izstaigājusi visas istabas un beigās iedomājās apskatīt arī to istabu, kuŗā ieeja bija aizliegta.

Atraisījusi lūku, viņa tur ieraudzīja būrīti, kuŗā bija ieslēgtas trīs čūskas. Čūskas viņu lūdza, lai iedodot viņām būrīša atslēgu. Elizābete to nedeva, bet tikai apskatījusi, atgriezās atkal pie tēva. Krusttēvs viņai jautā: «Vai visas istabas esi aplūkojusi?»

«Visas.»

«Bet vai biji arī tajā istabā, kuŗā ieeju biju aizliedzis?»

«Nē, nebiju.»

«Zinu, ka esi bijusi. Par melošanu tev jāiet uz savu māju pie vecākiem!»

Elizābete nu pārnāca mājā un bija ļoti bēdīga.

Vienu reizi viņa atradās tīrumā, sāka dziedāt, un no viņas lūpām varēja sadzirdēt divpadsmit balsis. Karaļdēls tur bija medībās, dzirdēja tādu skaistu dziedāšanu un pienāca Elizābetei klātu. Viņa bija tam ļoti patikusi un viņš to apprecēja. Kad laulātie draugi bija nodzīvojuši vienu gadu, Dievs viņiem deva bērnu. Bet nu atnāca Jumprava Mārija, nojēma, mātei guļot, bērnu un tā vietā ielika viņas mutē kāda cita bērna kājiņu. Rītā pārnācis vīrs, ierauga bērna kājiņu sievas mutē.

► «Kāpēc tu bērnu apēdi?» viņš jautā.

«Nē, neesmu ēdusi.»

«Šoreiz tev piedodu.»

Pēc gada viņiem atkal piedzimst bērns. Jumprava Marija atkal pajem bērnu pie sevis, bet cita bērna rociņu ieliek mātes mutē. Rītā atnāk vīrs, ierauga sievas mutē bērna rociņu un jautā: «Kāpēc tu apēdi bērnu?»

«Nē, neesmu ēdusi,» viņa atbild.

«Arī šoreiz tev piedodu, bet trešo reizi tiksī sodīta.»

Pēc gada viņiem atkal piedzimst bērns. Jumprava Mārija atkal pajem bērnu sev līdz un ieliek mātes mutē kādu galviņu.

Vīrs atnākdam, saka: «Tagad tu esi sodāma ar nāvi.» Tad pavēlēja sakurināt karstu pirti un aizvest tur sievu.

Pēc dažām stundām viņš ienāk pirtī, domādams atrast tur jau nedzīvu sievu, bet ierauga tur Jumpravu Māriju, savu sievu un visus trīs bērnus. Nelaimīgā karaliene nu bija atzinusies, ka nebija klausījusi Dieva pavēlei; Jumprava Mārija atkal par atdzīšanos bija viņai to grēku piedevusi.

Kad nu arī pats karālis bija atnācis uz pirti, tad Jumprava Mārija sacīja:

«Tagad dzīvojat šeit, bet vēlāk visi būsīm debesīs.»

113. Sniega vīrs.

Senos laikos dzīvoja pasaulē viens vecītis ar savu vecenīti, bet viņiem nebija bērnu. Reiz ziemā, kad sniegs bija atlaidies, puikas spēlēdamies uztaisīja sniega bērnu un nolika to pie vecīšu loga. Kad vecie to ieraudzīja, viņi norunāja pie sevis: «Ja mums būtu tāds bērns, tad vecumā mums būtu liels prieks.»

Pēdīgi vecītis saka uz savu veceni: «Lūgsim Dievu, varbūt Dievs mums to atdzīvinās.»

Tā viņi sāka lūgt Dievu vienu dienu, otru dienu — trešā dienā sniega bērns jau sāk kustēties. Vecītis ienes to istabā un drīz vien tas paliek dzīvs, izrādās skaists puika un sāk ļoti ātri augt. Vecie nu atkal lūdz Dievu, lai dēls būtu labs strādnieks un palīdzētu viņiem vecumā. Atnāk vasara un dēls iet tīrumā art, par ko vecie nevar vien nopriecāties.

Vienu dienu kaimiņu puīši taisās jāt pieguļā un aicina arī vecīša dēlu jāt tiem līdz. Šis arī pajem savu zirgu un aizjāj kopā ar citiem puīšiem. Pieguļā puīši sakur lielu uguni un sāk lekt pār to smiedamies pāri. Arī sniega dēls lūko lekt pār uguni, bet kā lēc, tā apjem to uguns un karstumā viņš izkūst.

Tā nu vecītis ar vecenīti palika atkal bez dēla. Gan viņi raudāja un lūdza Dievu, bet otrreiz Dievs viņiem tās laimes vairs nedeva.

114. Sapnis.

Viens ķēniņš liek katru rītu savam dēlam to sapni stāstīt, ko tai naktī sapņojis. Bet vienu rītu dēls nemaz negrib stāstīt savu sapni. Tēvs izrunājas ar labu, bet dēls ne un ne. Beidzot vecais paliek dusmīgs un uzsauc: «Vai saproti? Kad es pavēlu, tev būs stāstīt!»

Nekā darīt — sāk stāstīt, ka esot redzējis ērmīgas lietas: tēvs nesis viņam uz labā pleca dvieli un māte nesusi zelta bļodā ūdeni. Viņš esot nomazgājies, noslaucījies un tad māte pajēmusi bļodu, tēvs dvieli un aizgājuši.

Ķēniņš to dzirdēdams paliek tīri bērnš; viņš prāto, gudro cauru dienu, ko tāds sapnis nozīmētu. Beidzot ķēniņiene iesakās: «Ko nu citu? Pēcdienās dēls atjems tev valdību un mums abiem viņš būs jāapkalpo.»

«Vadzi, tu uzminēji, tā tas patiesi saprotams! Bet to ne! Lai labāk mans dēls tad mirst, nekā padara man tādu kaunu.»

Un no rīta ķēniņš pasauc sulaini, lai aizved viņa dēlu mežā nomaitāt; bet lai pārnes par pierādījumu, ka patiesi nomaitāts, dēla acis un mazo pirkstiņu. Sulainim gan nepatīk tāds darbs, bet ko darīt, kad ķēniņš pavēl? Mežā ķēniņa dēls gauži lūdzas sulaini nemaitāt viņu. Sulainim laba sirds — paliek arī žēl, tomēr bail atkal, ka dēls kādreiz nepārkuļas mājā un tad pašam slikti. Beidzot iešaujas labs padoms prātā: viņš nokaušot to suni, kas līdz atskrējis, un izņemšot sunim acis; tik mazais pirkstiņš būtu nocērtams dēlam, vairāk nekā. Tomēr, lai dēls neiedomātos uz māju bēgt, sulainis izlīdzas tā: uzdabū kaut kur vecu mucu, iebāž tur dēlu, nostīpo vēl labi cieti un tik atstāj spundi vaļā, ka nenoslāpst. Pāriet mājā: ķēniņam ne jausmas, ka tās suņa acis. Tā paliek.

Bet mucā dēlam moku diezgan: ēst gribas, laukā nevar tikt — nekā iesākt, nekā līdzēties, tik atliek izraudāties. Sāks nu raudāt — troksnis mucā atskan pa puspasauli, pa visu mežu. Vilki, izdzirdējuši, sāks tik ap mucu kopā lasīties. Sanāk liels, liels bars un klausās un brīnās. Šie labi nomana, ka iekšā kaut kas dzīvs kušņājas, bet nevar klāt tikt: gan bāž purnu pie spundes cauruma, gan rauga ar mēli kacēt — ne un ne. Beidzot viens vilks grūdīs asti spundes caurumā un maisīs ar to pa iekšu; bet dēls noķer asti abām rokām un tura atspēries. Vilks mana, ka labi nav, sāk, vadzi, skriet uz priekšu; muca pakaļ un dēls tik tura, lai zaļš ap acīm metas. Citi vilki, to paredzējuši, aiziet kā putenis; bet šim nabadziņam, nu vēl vairāk bailes; un jo nu bailes, jo nu skrien mēli izkāris. Beidzot, nezin, kā, pret vienu priedi klaukt! noiet muca un šķīst gabalu gabalos. Dēls izlec tik vesels kā rutks un skatās, kas nu bija, kas nebija; bet par

to laiku vilks, nabadziņš, iekampj pilnu muti sūnu un nosprāgst, tāpēc ka pārskrējies.

Nu dēls iet pa mežu maldīdamies, un uziet niedru puduri. No tām izmauc stabulīti, lai būtu īsāks laiks. Beidzot uziet mazu mājiņu, kur dzīvo divi akli vecīši. Dēls lūdzas pieņemt viņu maizē. Vecīšiem bērnu nav, tiem Dievs augstais, ka šis atnācis. No rīta vecīši saka: «Dēliņ, vai neiesi drusku auniņus paganīt? Varētu gan; tik nelaid tur ābeļu dārzā, tur raganas piemīt; ja laidīsi — raganas uzburs tevim aklību tāpat kā mums.»

Labi — iziet ganos. Bet dēls neklausa: dzen un dzen auniņus ābeļu dārzā. Necik ilgi — ragana klāt: «Kas tev te vēlēja ganīt?»

«Kur nu vēlēja — drīzāk nevēlēja nekā vēlēja, bet lai nu kā — atvēli tik man par to, ka te ganu, vienu jandaliņu uzpūst.»

Dēls izrauj savu stabulīti un pūš; bet raganai tūliņ, vai grib vai ne, jālec kā trakai. Lec, lec labu laiku — cik ilgi lēksi — nokrīt gar zemi elsdama, pūzdama. Bet dēls ar rungu klāt: «Maita tāda! Vai neteiksi, kur vecīša acis, kur vecenītes acis?»

«Teikšu, teikšu, nesit, nesit! Vecīša acis kambarī ar lūciņu pie vadža piesietas, vecenes acis istabā uz loga.»

Labi. Dēls iebāž stabulīti kabatā un dzen auniņus mājā. Vecīši izlien pretim, sagaida un grābsta auniņiem gar vēderu, sacīdami: «Vai, dēliņ, tu taču esi ganījis ābeļu dārzā, ka tik pieēduši mūsu auniņi.»

Dēls neko.

Otrā dienā dzen atkal auniņus ganīt. Vecīši izlien pa durvīm un brīdina: «Dzen auniņus tepat pavārtītē, nedzen ābeļu dārzā — var nelabi klāties, negani arī pārāk ilgi, šodien vēl pirts jāizkurina un rītu jābrauc uz brīnumu dzīrām!»

Bet dēls neklausa — dzen un dzen auniņus ābeļu dārzā. Necik ilgi — ragana klāt: «Kas tev te vēlēja ganīt?»

«Kur nu vēlēja — drīzāk nevēlēja, nekā vēlēja; bet lai nu — atvēli man tik vienu jandaliņu uzpūst.»

Dēls knaši izrauj stabulīti un pūš; bet raganai jālec kā

trakai. Izlecas labu laiku — cik ilgi lēksi — nokrīt gar zemi elsdama, pūzdama. Bet dēls ar rungu klāt. «Vai neteiksi, kā var vecīšus redzīgus dabūt.»

«Teikšu, teikšu, nesit, nesit! Tur manā istabā uz loga būs zāļu pudelīte; apsmērē pirti uz lāvas vecīšu acis, iebāz acis acu vietās — būs redzīgi.»

Dēls aiztek uz raganas istabu un grib zāles jemt. Bet tur tik daudz bērnu, tik daudz bērnu — tie zāles nedod. Dēls apsit bērnus, tad pagrābj zāļu pudelīti un steidzas pie auniņiem mājā dzīt.

Pārdzen — vecīši pretim, apbrauka auniņiem vēderus un saka: «Vai, dēliņ! tu esi ganījis atkal tur!»

Bet dēls neko; viņš ielaiž auniņus un steidzas pirti kurt. Un līdz pirts gatava — tūliņ aicina vecīšus pērties. Papriekšu uzkāpj vecītis uz lāvu. Dēls mudīgi apper acis garā, aplaista ar zālēm, iebāž acu vietās; vecītis brīnās: «Vai sieviņ! es jau varu oglītes ieraudzīt!»

Vecenīte saka: «Ved mani arī uz lāvu; varbūt, ka Dievs man arī atdos gaismiņu atpakaļ.»

Uzved vecenīti, apper acis garā, aplaista ar zālēm, iebāž acu vietās, vecenīte brīnās: «Vai vīriņ! varu jau pa lodziņu zaļu zālīti redzēt!»

«Es jau arī varu — nu esam veseli!»

No rīta vecīši ar dēlu brauca uz dzīrām. Uz ceļa viņi piesaka: «Dēliņ, tur dzīrās visur tu varēsi iet, tik neej tanī astotajā istabā!»

Bet dēls neklausā, līdz ko nobraukuši — tūliņ astotajā istabā iekšā. Ieiet un atrod zelta zirgu, zelta pātagu, zelta apaušus, zelta drānas un suni. Ko nu gaidīt — tā tūliņ apģērbjas, kāpj zirgam mugurā un jāj projām. Vecīši pamana, ka dēla nav vairs. Tūliņ vecais kāpj četri gadi vecam āzim mugurā un steidzas dēlam pakaļ. Bet līdz labi panāk, dēls atgriežas, sacīdams: «Vai tu, āzīti, neatmini, ka es ābolu dārzā tevi ganīju?»

Āzis apstājas, nosprausļojas un neiet ne no vietas. Nu vecītis kāpj seši gadi vecam āzim mugurā un steidzas pakaļ. Bet līdz labi klāt, dēls atgriežas, sacīdams: «Vai tu, āzīti, neatmini, ka es ābeļu dārzā tevi ganīju?»

Bet āzis neklausa, dodas priekšā un notura dēla kumeļu. Tagad vecītis saka: «Es tev vairāk būtu iedevis, kam bēgi? Bet kas bijis, bijis, tagad klausies! Tur būs priekšā nabaga drānas, tās tu apvelc; tad būs lāča āda, to apvelc zirgam; tad būs čūskas nomauka, to apvelc pātagai; tad gadīsies muiža. Tai gaņām tek 7 asis plata, 7 asis dziļa upe. Kas tur var pārjāt, tam ķēniņš muižā atdos savu meitu par sievu.»

Dēls patencina par padomu un aizjāj. Viss gadas, kā vecītis teicis, un viņš arī izdara visu, kā vecītis mācījis. Līdz ko upei pārjājis, te ļaudis pretim: «Ķēniņa znots pārjājis, ķēniņa znots gadījies!»

Bet ieraudzījuši, ka šim tādas drānas mugurā, gaviļētāji piepēši nolaiž acis, norūkdami: «Tāds nabags!»

Bet ķēniņa meita iznāk jājējam pretim, sacīdama: «Kāds man nolemts, tādu jemšu, kaut arī nabaga drēbēs.»

Un nu bija kāzas, nu sadzīvoja vareni. Pa kāzām, tad ļaudis tik atvēra acis, kas ķēniņa znots bija īsteni par vīru.

«Vai akls! kāds nu parādījās: zelta zirgs, zelta drēbēs, kas to būtu domājis, kad viņš atjāja? Zirgs bij pēc lāča, pātaga pēc čūskas un pats pēc gatava nabaga.»

Pēc kāzām jaunais ķēniņa znots saka uz sievu: «Tagad brauksim manus vecākus apraudzīt!»

«Jā, bet mēs jau nezinām ceļu.»

«Lai, lai, man tāds suns; tas tecēs pa priekšu un mēs tik brauksim.»

Tā notiek. Aizbrauc pie tēva, tēvs iztek pretim brīnīdamies, kas tie par augstiem viesiem: zelta zirgs, zelta drēbes, zelta apauši, zelta pātaga. Vecais ietek pie ķēniņienes: «Diezin, kā nu uzjemsim, ar ko nu pacienāsim? Tu redzi, kādi augsti, vareni ciemiņi sabraukuši. Kur mēs? Mēs jau pazūdam viņu priekšā.»

«Nekas, nekas — būs labi! Ēdināsim ar labākiem ēdieniem, guldināsim labākajās gultās.» Labi.

No rīta ķēniņš saka: «Vadzi, apkalposim paši augstos viesus, tas viņiem labāki patiks; še nes tu zelta bļodā mutes ūdeni, es nesīšu dvieli.»

Labi. Bet līdz ko nomazgājušies, te dēls iesakās: «Tēt

un māmiņ, redziet, kā nu viss piepildās. Viens no jums ienesa ūdeni, otrs dvieli. Es esmu jūsu dēls, paskatāties, kur vēl mazā pirkstiņa trūkst, ko toreiz sulainis nocirta.»

Tēvs, to padzirdējis, paliek kā stabs; viņš krīt dēlam ap kaklu, lai piedodot viņa grēkus. Dēls arī piedod un tad saka: «Vai nenotika, kā es sapņoju?»

115. Nicinātais dēls.

Vienam kalējam bija trīs dēli. Tā kā dēli bija pieauguši, tad visiem nebija darba. Vienā dienā tēvs sacīja uz dēliem: «Ēita, dēli, pasaulē un mācaities ko labu.»

Divi dēli tēvam patika, bet trešais nebija pa prātam. Tas bija gan liels un stiprs, bet aizmāršīgs. Viņš bieži vien ielika dzelzi ugunī un gandrīz ļāva tai sadegt. Uz laktas tas tā sita ar āmuru, ka dzelzs gandrīz sadega.

Māte taisīja visiem dēliem ceļa kules, bet jaunākā dēla bija viņai visvairāk žēl. Kad dēli devās pasaulē, tie katrs nokala tuteniņu, tad atvadījās un devās katrs uz savu pusi. Dēli nu iegājuši mežā, kur bijuši krustceļi. Pa vienu ceļu gājuši jātnieki, pa otru lielgabalnieki un pa trešo kājnieki. Vecākais brālis teicis: «Ieēdisim pusdienu un tad dosimies katrs uz savu pusi.»

Pēc ēšanas vecākais brālis sacīja: «Es iešu pa to ceļu, kur jātnieki aizgāja, mācīšos zirgus kalt.»

Vidējais brālis teica: «Es iešu pa to ceļu, kur lielgabali aizgāja, mācīšos zobenus kalt.»

Tad abi vecākie brāļi prasījuši jaunākam: «Pa kuŗu ceļu tad tu iesi?»

Tas atbildējis: «Es iešu pa to ceļu, kur tie zvēri parādījās, kad ienācām mežā.»

Tad vecākais teica: «Še ir liels ozols, tai iedursim savus tutenus. Kuŗš pirmais atgriezīsies, tas pajemsim savu tuteni, tā mēs zināsim, kas esam atgriezušies mājā.»

Tad brāļi atvadījušies un devušies pasaulē. Jaunākais gājis pa šauru ceļu, viņam tūlīt piebiedrojušies vilki, lāči, lapsas u. c. Viņš ar visiem bijis draudzīgs. Jaunākam dēlam

līdzās gājis liels lācis, kas rādījis, lai viņam kāpj mugurā. Tas arī uzkāpis. Lācis sakustējies par zīmi, lai dūšīgi turas, tad laidis pilnos rikšos mežā. Jaunākais dēls tikko elpu varējis atvilkt. Zari viņam saplēsuši ģīmi. Citi zvēri arī laiduši pakaļ, ko jaudas. Ieraudzījuši jau malu. Tagad lācis pieskrējis un apstājies. Dēls nokāpis nost. Tā kā viņš bijis noguris, tad atgulies. Lācis un zvēri laiduši atpakaļ, tur tad bijusi liela kņada. Kad dēls pamodies, tad iegājis pa vārtiem dārzā. Tas bijis ļoti skaists. Dārzā bija aka, kuŗā bija ķēdīte, pie ķēdītes bija trauciņš, ar ko ūdeni izvilkt. Tā kā dēls bijis noslāpis un noputējies, tad izvilcis ūdeni un nomazgājies. Tūlīt arī rētas sadzijušas un pašam palicis ļoti labi. Viņš ieraudzījis dārzā skaistu pili. Domājis: jāiet iekšā. Priekšnamā un visur bijis tukšs kā kapā. Iegājis vienā kambarī, tur bijis mācītāja apģērbs. Iegājis otrā, tur bijuši zobeni, dūči un plintes. Iegājis vienā zālē, tā izskatījusies kā baznīca. Viņš nometies ceļos un lūdzis Dievū. Tad dēls gājis otrā stāvā, te arī viss bijis klusu. Viņš iegājis lielā zālē, tur bijusi gulta, kuŗai apkārt bijis aizkars. Domājis: jāpaskatās, kas tur īsti ir. Ieraudzījis skaistu sievietes galvu uz spilvena. Galva sacījusi: «Mīļais cilvēk, nebīsties un uzklaudies. Pajem krēslu un piesēsties tuvāk. Es esmu ķēniņa meita. Šai pilī dzīvoja mans tēvs, ķēniņš. Tā kā mums bija pagānu ticība, tad mūs pierunāja pārkristīties. Tēvs to arī izdarīja. Nelaime tā, ka man bija brūtgāns pagānu ticībā. Tai dienā, kad mēs bijām pie akas sapulcējušies, lai pārkristītos, ieradās arī mācītājs. Pirmo kristīja mani, tai brīdī atvērās vārti, pa kuŗiem ieskrēja mans brūtgāns un teica: «Visi, kas še ir, lai paliek par zvēriem.» Visi arī palika par zvēriem, izņemot manu galvu, ko mācītājs bija jau ar ūdeni apslacījis. Še guļu jau 80 gadus. Tas lācis, kas tevi atveda, bija mans tēvs. Citi zvēri bija pavalstnieki. Pats Dievs tevi sūtījis, lai mūs visus izglābtu. Kad tev gribas ēst, ieej baznīcā un lūdz Dievu; tad tev vairs negribēsies. Vispirms uzvelc mācītāja apģērbu. Pēc tam pajem zobenu, plinti un dodies mežā un tos zvērus, kas tev uzbruks, cērt pušu. Ja kāds iekož, tad ej un nomazgājies dārzā pie akas. Tad nāc un pajem manu galvu un aplaisti ar ūdeni.»

Viņš arī katru dienu pielūdza Dievu, un apkava zvērus, un nesa galvu uz aku. Puisis tikmēr galvu nesis uz aku, kamēr viņai bija visi locekļi pieauguši, trūkušas tikai kājas. Galva viņam bija jānes tik ilgi, kamēr visus zvērus apkavis. Vienu lielu lāci tas nevarējis uzvarēt, vairākas reizes lācis viņu saplēsis, bet kad akas ūdenī nomazgājies, viss bijis atkal labi. Galva bijusi pēdējo reizi jānes uz aku. Galva sacījusi: «Mani nesot, tu nebaudies un neliec mani zemē.» Kad iegājis koridorī, tad nākuši visādi ķēmi bļaudami. Puisis jau gribējis galvu likt zemē, bet tad iedomājies, ka labi nebūs. Kad galvu bija apmērcējis, tad pils vārti atvērušies un ķēniņš ienācis. Ķēniņš ar savu meitu sasveicinājušies, tad visi devušies uz pili. Pili bijušas lielas dzīras. Kalēja dēlam sadevuši labas drēbes. Ķēniņš prasījis, vai negribot viņa meitu par sievu. Dēls bijis ar mieru. Meita bijusi ļoti skaista. Kalēja dēls vecās drēbes sasējis un uznesis bēniņos. Dzīvojuši kādu laiku, kad ķēniņš prasījis, ko darot tēvs un māte. Kalēja dēls visu izstāstījis un visi nolēmuši braukt turp. Sataisījušies: pajēmuši karieti, ēdienus u. c. Dēls savas vecās drēbes arī pajēmis. Braukuši visi. Netālu no mājas, dēls licis pieturēt un pats izkāpis un apvilcis vecās drēbes. Ķēniņš ar pavadoņiem palicis krūmos, bet dēls gājis uz māju. Lēni iegājis smēdē pie tēva. Tēvs ar abiem vecākiem dēliem sēdējuši pie galda. Tēvs teicis: «Ak, tu ar jau mājā. Ko tu labu esi mācījies?»

Dēls atteicis: «Nekā.»

Tēvs teicis: «Redzi, ko abi vecākie dēli ir nopelnījuši.» Nu arī abi izvilkuši naudas makus. Jaunāko dēlu vienīgi aizstāvējusi māte. Dēls izbēdzis no istabas smēdē un novilcis vecās drēbes, kuņas pakāris uz istabaugšas. Pats aizgājis uz ķēniņu un visu izstāstījis. Tad visi laiduši uz smēdi, ka zeme dimd. Pie smēdes pieturējuši. Kalējs, ieraudzīdams ķēniņu, bez cepures izskrējis laukā un prasījis, kā vajagot. Ķēniņš sacījis, ka jāapkaļot zirgs. Sāka kalt zirgu. Ķēniņš prasījis: «Cik dēlu tev ir un kur tie dzīvo?»

Kalējs parāda abus dēlus. Trešā nevar nekur atrast. Ķēniņš ierauga to uz istabas augšas karājoties. Kalējs pārbiļies un nometas ķēniņa priekšā ceļos. Jaunākais dēls visu

redz un pieiet pie mātes. Ķēniņš teicis: «Abi dēli nav tik daudz nopelnījuši kā jaunākais, to nevajaga pērt.»

Ķēniņa meita arī sasveicinājusies ar visiem. Tagad visi bija laimīgi. Jaunākais dēls visus arī apdāvinājis. Kādas dienas padzīvojuši, tad braukuši uz pili un dzīvojuši laimīgi.

116. Dažādie brāļi.

Dzīvoja divi brāļi, Jānis un Pēteris. Reiz Jānis saka Pēterim: «Grūti, brāl, mums tagad dzīvot, iesim naudu rakt!»

Pēteris neatbild viņam neko, bet Jānis pajem lāpstu un skraida pa malu-malām. Pēteris jem lāpstu, noiet tīruma galā, sprauž krūmos lāpstu un tā atdužas vaļa naudas katlā. Atnāk uz māju un izstāsta Jānim. Jānis nedod mieru — «brauksim tūliņ, lai vēl atrastu to naudu.» Pēteris teic: «Nekas, brāl, gan jau rītu aizbrauksim!»

Nobraukuši rītā un atveduši naudas katlu. Dzīvojuši, dzīvojuši — Jānis neliek miera un skrējis atkal naudu rakt: zemē taču ir arī sidrabs. Aizgāja, izrakājās visur, bet nevarēja nekā atrast. Pēteris aiziet atkal tīruma galā, kā sprauž lāpstu, tā viņa atdužas uz sidraba naudas katlu, bet drīz atkal pārnāk mājā. Pēteris izstāstīja arī brālim, ka atradis naudu. Jānis nevar nemaz rimt, grib tūliņ braukt pēc naudas un neliek Pēterim miera.

«Gan jau rītu nobrauksim,» atbild Pēteris.

No rīta aizbrauc abi brāļi un izrok sidraba naudas katlu. Atbraukuši mājā, viņi pieber pilnu katlu naudas. Tad viņi dzīvo bagāti, bet Jānis vēl nevar apmierināties. Iešot atkal naudu rakt, jo zemē esot arī vēl zelta nauda. Pēteris neatbild neko, bet cieš tik klusu. Jānis nu izrakāja visas malas, bet viss tukšs. Tad Pēteris aiziet tīrumā, duļ ar lāpstu un tā tūliņ atdužas uz zelta katlu. Atnācis mājā, Pēteris izstāsta par to savam brālim. Jānis visu nakti nedod Pēterim miera: «Brauksim nu, brauksim!»

Bet Pēteris tikai atteic: «Gan jau rītu aizbrauksim.»

Rītā nobraukuši un atveduši katlu ar zelta naudu. Jānis

ar Pēteri paliek nu ļoti bagāti. Tomēr Jānis arvien vēl nedod miera Pēterim, grib palikt vēl bagātāks. Redzēdams, ka netiks ar Jāni galā, Pēteris aiziet uz tuksnesi Dievu lūgt un dzīvot vientulībā.

Tā viņš nodzīvojis jau ilgu laiku. Vienā pēcpusdienā Pēteris redz, ka pa tuksnesi gar viņa alu iet velni. Starp viņiem pēdīgais, kas bija palicis citiem iepakaļ, klibojis. Viņš piesteidzas pie klibā velna klāt un saķer to pie rokas. Pēteris vaicājis, kādēļ viņi sadomājuši šē nākt un kur viņi nesot tos traukus. Klibais velns stāstījis, ka šinī vietā radies jauns bagātnieks, un ka tas par laicīgu mantu viņiem pārdevis savu dvēseli. To dzirdējis, Pēteris uzvilka galda traukam krustu un norunāja ar velnu, ka viņš uzliks šo trauku bagātnieka priekšā ar krustu uz augšu, jo citādi velns vairs netikšot no Pētera rokām vaļā. Velns arī apjemas visu izdarīt, lai tikai šo palaižot dzīvu vaļā.

Pēc tam Pēteris tūliņ taisījās iet uz savu brāli Jāni. Iegājis ķēķī, viņš lūdz kaut kādu darbu, bet tur to negrib piejemt, esot jau par vecu.

«Jūsu kungs ir vēl vecāks, un tomēr viņš par jums visiem valda,» atbild vecais Pēteris.

Nu ļaudis visu to izstāsta arī bagātajam Jānim. Bagātnieks nu atļāva to piejemt par malkas cirtēju. Atnāk ēdiena laiks, Jānis sasauc visus savus cilvēkus un nosēdina pie galda. Velni visus apkalpo un arī Jāņa priekšā velns uzliek vienu trauku. Viņš apskatās: uz trauka ir uzzīmēts krusts. Visi ļoti pārbīstas, skatās apkārt un drīz vien nav vairs neviena sulaiņa, jo visi velni bija aizmukuši projām. Arī Jānis atvadās no saviem viesiem. Tad Pēteris aiziet pie sava brāļa Jāņa un prasa, ko viņš laba esot izdarījis savā dzīvē. Jānis to aizveda uz kūti un rādīja lopus, tad uz klēti, kur bija daudz labības, bet par tādām lietām Pēteris tik nopūšas. Nu vēl viņš rāda vienu zelta zārku.

«Jā, šis ir viens darbs, ko tu, cilvēks, esi labu pastrādājis,» saka vecais brālis.

Tad viņš jautāja tālāk: «Vai tu nevarētu man vēl pastāstīt, kas tev palīdzēja šos dārgumus iegūt?»

«Mans brālis Pēteris.»

«Kur viņš tagad ir?»

«Nezinu.»

«Es esmu tavš brālis Pēteris un gribu tevi izglābt no elles mokām, kas jau tevi gaida visdrīzākā laikā.»

Pēc kādas dienas Pēteris atkal atnāca pie Jāņa un prasīja, lai rādrot viņam arī savu zelta zārku, gribot redzēt, vai tas šim nebūšot par īsu, jo viņā saulē būšot tajā jādzīvo. Jānis bija arī ar mieru rādīt, lai Pēteris redzētu, ka zārks ir labs, un iegulās iekšā. Pulkstens pašlaik sita divpadsmito stundu, taisni pusdienā. Pēteris pārkristīja zārku un uzgrūda vāku virsū. Nez kas nobrākšķēja, norūca un zārks iekrita zemē; bet Jāņa dvēsele, atpestīta no velniem, pacēlās uz debesīm.

117. Laime un Nelaime.

Senos laikos dzīvoja divi brāļi: viens bagāts, otrs pavisam nabags. Reiz bagātais bija sataisījis dzīres, bet brāļi jau viņš nekad šādos gadījumos pie sevis neaicināja. Kad brālis atnāca pie viņa kaut ko lūgt, tad viņš pat maizi tam nedeva, tā tas arī šoreiz notika. Nabaga brālis ar savu sievu un diviem bērniem badu ciedzami sarunāja: «Ko tad lai mēs darām? Ak, Dieviņ, mums jau laikam būs badā jānomirst! Strādājam, pūlējamies caurām dienām, naktīm, bet nekā mums nav.»

Norunāja, lai vīrs iet uz dzīrēm pie sava brāļa, varbūt tomēr kumosīņu maizes dabūs sev un bērniem. Tas bija tā ap Jāņa dienu. Uz dzīrēm sāka lasīties viesi no visām malām, tad sākās dzeršana, ēšana, dziedāšana un spēlēšana. Aiziet tur arī nabaga brālis, sēd, sēd — neviens pie viņa nepieiet. Tā viņš nu sēd visu nakti, jau gaismiņa aust, ir Jāņa dienas rīts, tad viņš ceļas un grib iet uz māju. Te iznāk bagātais brālis, satiek to ķēķa durvīs un pasniedz tam lielu pliku kaulu, sacīdams: «Še nu tev ar' tava daļa! Vai tad tu iesi tukšām rokām uz māju?»

Pajēma nabaga brālis kaulu, iet pa ceļu uz māju, laizīdams un raudādams. Te pa tumsu skatās: kāda sieviņa rāp-

jas gar rudzu tīrumu ceļa malā, tāda melna un novārgusi, pieiet viņš tuvāk un prasa: «Kas te rāpjas un kas tu tāda esi?»

Viņa atbild: «Esmu Nelaime, neesmu trīs mēnešus neko ēdusi, esmu pavisam novārgusi, iedod, lūdzams, man jel to kaulu palaizīt.»

Neko nedomādams, viņš iedod arī tai to kaulu un skatās, kas nu notiks. Laizīja, laizīja kaulu, sāka no gala rubināt smadzenes un pati līst pamazām tai kaulā iekšā, kamēr jau līdz pusei bija tur ielīdusi. Tad nabags steigšus dabūja kociņu un nazi, nodrāza tam galu un, kad Nelaime bija jau visa kaulā ielīdusi, tad aizbāza tūliņ ar kociņu kaulam galu, aiznesa to kaulu uz dziļu, staigņu purvu un iemīdīja to ar kājām dūņās. Saulīte jau bija labā gabalā, kad no purva nākdams, aizgāja pie kāda kaimiņa ar Jāņa zāļu nastiņu. Kaimiņi to uzņem kā viesi un iedod arī sievai un bērniem pa siera gabalam. Jau priecīgāks būdams, ieiet arī pie bagātā brāļa ar zāļu nastiņu, tie arī tagad uzņem kā brāli, labi pacienā un, projām ejot, iedod arī sievai ar bērniem sieru, sviestu un pīrāgus. Tā nu no tā laika viņam sāka labi klāties.

Pēc diviem gadiem nabaga brālis jau palika bagātāks par bagāto brāli. Bet tas tomēr vēl neko nezināja, ka viņa nabaga brālis ir tagad tāds bagātnieks. Nabaga brālis nu arī bija sadomājis sarīkot Jāņa dienā dzīres un visu ko iegādājies vēl vairāk nekā bagātā brāļa godā. Viņš nu nosūta savus bērnus pie bagātā brāļa, lai ielūgtu to pie sevis uz dzīrēm. Bagātais brālis ilgi sprieda ar savu sievu, ko nu darīt, bet beidzot tomēr noteica: «Vajaga tomēr aiziet, kaut arī tik reizi, viņš jau pie mums nāca katru mēnesi lūgdams, bet mēs pie viņa neesam bijuši jau vairāk kā desmit gadu. Iesim par jokiem.»

Aizgājuši līdz brāļa mājai, viņi pavisam izbrīnījās. Nabaga brālis pats un sieva, labi ģērbusies, ar vīna glāzēm uz šķīvja un ar mūzikantiem, izgāja šiem pretī, sirsnīgi apsveicināja un ieveda iekšā. Te atkal bagātajam bija brīnums: viss labā kārtībā un pilnībā, daudz lielāka māja kā pie viņiem. Nodzīvoja trīs dienas, bet brālis vēl nelaiž pro-

jām, pierunādams, ka ar brāli šim esot vesela nedēļa jānosvētījot. Palikuši draudzīgi, ielaidušies visādās sarunās, galu galā bagātais iedrošinājies pavaicāt: «No kurienes tev, brāl, nākusi tāda bagātība? Agrāk tev pat maizes nebija, bet tagad visa ir vairāk kā man.»

Atbild viņam nabaga brālis: «Zini, brāl, priekš divi gadiem es biju pie tevis dzīrēs. Tu man iedevi — paldies — lielu pliku kaulu, visu govus stilbu. Iedams mājā, satiku pie sava rudzu tīruma Nelaimi, iebāzu viņu tai kaulā un aiznesu tālu purvā, pašā dziļumā, un iedzinu dūņās, un no tā laika — paldies Dievam — man sāka labi klāties. Tad aizgāju atkal pie tevis ar Jāņa zālēm, tu arī jau biji citādāks kā agrāk. Vai vēl atmini, brāl?»

«Jā, atminu gan,» atteica brālis, bet pa galvu tam maisās domas: «Pa, pa, redzēs, kas tālāk būs.»

Nabags nobuchoja bagāto un teica: «Paldies par to kaulu.» Tā izpriecājās un izšķīrās abi brāļi. Aizgāja bagātais mājā, novilka svētku drēbes un gāja tūliņ uz purvu. Aizgājis tur, viņš nomauca bikses zemē un gāja purvā kaulu meklēt. Bradādams ar kūju, viņš izmeklēja visu purvu, ka neviena pēda nepalika neizbakstīta. Pēc trim dienām viņš beidzot atrada to kaulu. Izvilcis no dūņām, izgāja ārā, attaisīja aizbāzto kaula galu, nolika zemē un skatījās, kas nu notiks. Te uzreiz ierauga, ka lien no kaula kas melns un nevarīgs laukā. Šis nu priecājas, ka būs atkal brāļa Nelaimi izlaidis ārā. No kaula izlīdusi, Nelaime tādu brītiņu atpūtās un tad sacīja: «Paldies simtu reiz tev, ka tu mani izglābi, bet kad es vēl kādu gadu būtu gulējusi, tad gan manis vairs pasaulē nebūtu. Nu es no tevis vairs neatstāšos.»

Šo dzirdot, bagāto brāli pārjēma bailes un viņš sacīja: «Es jau tevi tādēļ izlaidu, lai tu ietu atkal atpakaļ pie mana brāļa.»

«Nē, nē, ne par ko,» atbild Nelaime, «viņš mani gribēja nonāvēt. Tu mani izglābi un es būšu vienmēr pie tevis.»

Tad bagātais pavisam nobijās, gribēja to atkal saķert un iebāzt kaulā, bet viss bija velti. Lai viņš pūlējās kā pūlēdamies, tomēr nemaz vairs nemanīja, kur Nelaime bija palikusi, tik aiz kalna ieraudzīja lielu dūmu mutuli ceļamies.

Uzkāpj kalnā, redz, ka viņa māja deg. Nu arī tās bikses vairs nevarēja atrast, kuŗas nomauca kaulu meklēdams; bet nabaga brālis arvienu palika bagātāks. Kad atnāca agrākais bagātais brālis, arī to nekad neatlaida bez dāvanām.

118. Nepiepildāmais nabags.

Itin vecs nabags ar saplīsušu kulīti kaklā staigāja māju no mājas pie bagātu ļaužu durvīm un lūdzās dāvanas. Ļaudis tikai reti tam pasniedza kādus maizes rīcienus, bet turpretim daudzreiz viņš dabūja dzirdēt ļaunus vārdus. Tādēļ viņš reiz, lādēdamies un lamādamies, gāja uz priekšu un domāja pats pie sevis: «Man ar tādu mazumiņu jāiztiek; šiem bagātajiem nekad nav gala, lai gan tie līdz kaklam ar naudu ir apbērti.»

Viņam tā domājot un pa ceļu ejot, piestājās Laimes-māte un sāka ar to runāties: «Jau sen es pēc tā kāroju, tevi reiz aplaimot; tādēļ tik turi savu kulīti, lai es tev viņu piebeŗu ar zeltu. Bet tava kulīte ir labi veca un nav vairs tik stipra, tādēļ pielūko, ka tā nesaplīst, jo zelts ir ļoti smags, un kad tas zemē iebirs, tad viss paliks par mēsliem.»

Nabags no lieliem priekiem lēkāja un dancoja, un nespēja ne elpot. Kulīti norāvis no kakla, izkratīja zemē visus savus krāmus, maizes gabaliņus, siļķes galvas u. t. pr., lai tik papildnam naudas tur varētu iebērt. Nu lija dukāti no Laimes-mātes rokām kā lietus, un kulīte arvien palika smagāka.

Laimes-māte prasa: «Vai nebūs jau diezgan?»

Nabags atbild: «Vēl ne!»

«Laimes-māte: «Vai kulīte nesāks plīst?»

Nabags: «Nebīsties par to!»

Laimes-māte: «Tu jau nespēsi panest!»

Nabags: «Itin viegli.»

Laimes-māte: «Nu tu jau esi diezgan bagāts.»

Nabags: «Vēl, vēl kādu drusciņu! Tikai kādu saujiņu vēl!»

Laimes-māte: «Tagad tev diezgan; kule jau sāk stiepties!»

Nabags: «Piemet vēl pāra dukātu!»

Te kule uzreiz pārplīsa, dukāti izbira zemē un palika par mēsliem, un Laimes-māte pati pazuda. Nabags tagad bija nabagāks un tukšāks nekā papriekšu. Bet nu viņš vairs nekad nedrīkstēja sēroties un ļaunoties par citu ļaužu bagātību.

119. Dieva dots gredzens.

Reiz viena meita gājusi pa ceļu. Papriekšu gājis vecs vecis, kas tikko varējis pavazāt kājas.

«Vecais tēv', sēdi man kukurī!» teikusi meita, «es tevi panesīšu.»

«Ko nu, meit,» teicis vecis, «gan jau es tāpat aizvilkšos.»

«Nāc vien, nāc!» teikusi meita, «es esmu jauna un stipra un tevi panest varu.»

Nu vecis ar nācis. Meita to pajēmusi uz muguras un nesusi. Bet vecis palicis arvienu smagāks un smagāks un beidzot to meita vairs tikko varējusi panest.

«Tu paliec arvienu smagāks,» viņa teikusi.

Tā jau varot ar būt, noteicis vecis un rausies zemē. Nu meita prasījusi: «Kas tu tāds esi?»

«Es esmu tas visulabākais,» atbildējis vecis.

«Kā, visulabākais?» prasījusi meita. «Nu tad jau tu esi pats Dievs!»

«Jā,» atbildējis vecis, šis esot Dievs, un to jau ar par visulabāko saucot un daudzinot.

Nu Dievs iedevis meitai gredzenu un sacījis: «Šitam gredzenam ir trīs vēlēšanās. Pirmā vēlēšanās ir pils, otrā zelts un manta, trešā gaŗš mūŗš. To gredzenu tu nēsā pirkstā un ja tev kā vajaga, tad tik vēlies, un tev nekā netrūks. Šo gredzenu es tev dodu tādēļ, ka tu esi tik laba.»

Meita negribējusi gredzenu jemt, jo viņa esot jauna un stipra, varot strādāt un maizi pati nopelnīt. Šobaltdien viņai nekā nevajagot. Bet Dievs tai iedevis gredzenu un sacījis,

ka vecumā tai kā varbūt vajadzēsot un tad gredzens būšot īstā vietā. Meita pajēmusi gredzenu un uzmaukusi pirkstā. Dievs tūliņ pazudis.

No tās reizes meitai klājies dikti labi. Viņai nekā netrūcis un tā dzīvojusi laimīgi. Sākuši braukt precinieki un meita apprecējusi bagātu vīru. Nu viņai bijusi pašai sava māja un iedzīve. Bet no gredzena viņa nekad nekā neprasījusi. Nu viņi bijuši bagāti un tiem vienmēr nākuši ciemiņi. Reiz pie viņiem atnācis ciemoties viens krodzinieks ar savu sievu. Krodzinieks pamanījis gredzenu un prasījis: «Vai, cik jums skaists gredzens!»

Nu viņa stāstījusi, ka tas esot Dieva dotais gredzens, un gredzenam esot trīs vēlēšanās: skaista pils, daudz mantas un naudas un gaŗš mūŗš. Meita stāstījusi, ka viņa nekā vēl neesot vēlējusies un kad nu ŗai kā vajadzēsot, vai arī vecuma dienās trūkums spiedīŗot, tad gan viņa vēlēŗoties.

Krodzinieks visādi izdomāŗies, kā dabūt gredzenu savā rokā. Beidzot viņŗ izdomāŗjis viltu. Krodzinieks aizbraucis uz pilsētu un licis sev iztaisīt uz mata tādu paŗu gredzenu, kā Dieva dotais. Tad nu viņŗ uzlūdzis abus pie sevis ciemoties. Meita un viņas vīrs atnākuŗi arī. Nu krodzinieks sācis viņus mielot un dzirdīt un beidzot piedzirdīŗjis, tā kā abi palikuŗi guŗot. Tad krodzinieks novilcis meitai no pirksta Dieva doto gredzenu un savu, pakaŗtaisīto, uzvilcis viņa vietā.

Nu meitai vairs nebīŗjis Dieva dotā gredzena, bet viņa nekad nekā no gredzena neprasīŗusi un vienmēr domāŗusi: «Kad vajadzēs, tad lūŗgs.»

Reiz krodzinieks aizgāŗjis uz savu pagrabu un sacīŗjis tā: «Ei, gredzena draugs, ja tev ir tāds spēks, tad lai būtu tas pagrabs pilns ar naudu!»

Kad nu krodzinieks tā nosacīŗjis, tad tūliņ sācis līt no gaisa zelta lietus, tādi vien lieli zelta naudas gabali, tik ātri, ka krodzinieks nepaspēŗjis no pagraba iziet un nauda to ap-rakusi.

Krodziniece gaidīŗusi, gaidīŗusi savu vīru, bet nevarēŗusi sagaidīt. Nu viņa sākusi to meklēt un gāŗusi uz pagrabu. Pagraba durvis bijuŗas cieti, krodziniece sākusi lauŗt

durvis un beidzot izlauzusi šķirbu. Nu pa šķirbu sākusi birt nauda. Krodziniece sākusi to grābt. Piegrābusi vienu maisu, piegrābusi otru un trešo, bet durvis vēl nevarējusi atvērt, jo tās bijušas uz iekšu veřamas un pagrabs pilns naudas. Kad nu nauda bijusi atgrābta tik daudz, ka durvis tikuřas vaļā, tad nu beidzot krodziniece ar atradusi savu beigto vīru un tam pirkstā bijis Dieva dotais gredzens. Nu sieva iedomājusies gan, ka viņas vīrs nozadzis meitai gredzenu un tā vietā uzmaucis tai pirkstā pakaļtaisīto. Krodziniece skrējusi pie meitas un stāstījusi, kā viss bijis, un ka nu viņas vīrs esot pagalam. Meita domājusi pie sevis tā: «Ja nu gredzen', tev tāda vara ir, tad pasaki, lai viņš paliek dzīvs!»

Un patiesi, krodzinieks cēlies augšā. Meita gājusi pie krodzinieka un prasījusi tam, lai dodot gredzenu rokā. Bet krodzinieks gredzenu ne par ko nedevis. Tad nu meitai tas ķēries traki klāt un viņa uz māju iedama domājusi pie sevis tā: «Ja ir patiesi Dievs, tad lai sūta uguni un viņus sadedzina.»

Kad nu meita tā nodomājusi, tad tūliņ no debesīm uz krodzinieka māju kritusi uguns un visu, visu sadedzinājusi. Pats krodzinieks ar krodzinieci sadeguši līdz.

120. Dievs palīdz nabagiem.

Atstatā meža malā dzīvoja nabaga kalējs. Viņam bija prāvs bērnu pulks, kas prasīja maizi, bet pelnīt nevarēja tādā neapdzīvotā nomalā daudz: daždien ieradās kaldītāji, daždien nemaz.

Reiz kalējam atkal bija jākrīsta jauns dēliņš un, zināms, lai nu cik mazas kristības, taču baltmaize jāparauga. Kalējs dabūja tādu tiesiņu kviešu un izrunāja kaimiņam zirgu, ko sudmalās braukt. Bet kaimiņš — tāds pats nabags — atteica: «Vienā zirgā neaizvedīsi maļamo. Mani zirgi vāji, še jūdz divus, re, divjūgā viens parauj, otrs parauj — nav bēdu, ka stāsies.»

Labi, kalējs aizbrauca ar divjūgu; bet ir tad vēl nevarēja ne pačunčīnāt: bija jāiet pašam kājām un, kur maz kāds

pakalniņš, vēl jāpiepalīdz stumt. Tā nu stūmās, stūmās — te pusceļā piestājies sirms vīrs, sacīdams: «Ciema brāl, pavizini mani arī?»

«Labprāt, labprāt! tikai neticu, vai zirgi pavilks. Apskaties pats, kā nostrādināti.»

«Man liekas, tu ar zirgiem nemaz neesi dzīvojis. Ko gribi? Tie jau spēka lopiņi. Kāpsim tikai ratos un valdi grožus, ka neizputina mūs abus.»

Kalējs pasmejas un kāps arī ratos sirmajam blakus. Ak tu žēlīgais! līdz pieraus grožus, mazliet paskubinās — zirgi kā sadzelti, iecērt galvas krūtīs un aiziet tik viegli — jādomā: treknākie ērzeļi aizjūgti. Tas nu tas. Nobrauc sudmalās, samaļ — nu brauks atpakaļ; bet kalējs sirmo vairs neatlaiž, lūdzas kaulēdamies, lai braucot līdz viņa dēla kristībās. Sirmais neko daudz netiepjās, lai notiek arī. Pārbrauc. Sirmais saka: «Tev laikam alus darāmie trauki taču būs? Darīsim alu! Kāds kaujamais arī taču būs?»

Nē! ne viņam alus trauku, ne arī kaujamo. Tāds jērelis būtu, bet tas pats nosprēgājušām kājām, noklibojies pēdīgi vājš, pavisam panīcis.

«Vai akls! ir gan tev plāna iedzīve! Bet nekas, ej alus traukus patapināt no kaimiņiem, es tamēr parīkošos pa māju.»

Labi, — kalējs aiztek alus traukiem pakaļ un sadabūjis gan. Bet še tev brīnumi, kas klēts priekšā par to īso brītiņu noticis! No klibā jēra tik daudz gaļas, tik daudz gaļas — jādomā: vēršu bari tur sakauti. Nu vēl izdarīja alu, nu bija kristības kā kungam. Pēc kristībām sirmais aizgājis; bet no tās dienas kalējam svētība tīri pa visiem logiem spraudās iekšā.

121. Nabaga brāļa laime.

Dzīvojuši divi brāļi: viens bagāts, otrs nabags. Bijusi ļoti karsta vasara, nekas nav audzis. Bagātais gan vedis ūdeni un slacījis, bet tomēr nekas nav iznācis. Nabaga brālis tikai noskatījies.

Vienu dienu pie bagātā saimnieka ienācis vēcs vīriņš un lūdzis, lai iedodot ēst. Saime pašlaik ēdusi pusdienas. Bet saimnieks atteicis: «Kur nu tik sliktos laikos var pusdienu dot? Ej vien tālāk.» Vecītis ardievojies, gājis tālāk un aizgājis uz otru māju, kur dzīvojis nabaga saimnieks. Vecītis iegājis istabā, bet neko neteicis. Saimnieks pats viņu aicinājis pie galda, bet vecītis pateicies, jo pie bagātā kaimiņa esot jau paēdis. Kad saimnieks paēdis, vecītis licis rijas krāsni izkurināt un vienu sauju miežu iedot. Saimnieks arī paklausījis. Kad ogles jau izdzegušas, vecītis iemetis miežu sauju krāsni un gājis ar puisi un saimnieku ārā. Pēc laiciņa vecītis sūtījis puisi apraudzīt. Mieži jau bijuši sadīguši — tīri zaļš. Pēc kāda laiciņa sūtījis otrreiz. Mieži jau saplaukuši. Bet trešo reizi jau mieži bijuši nobrieduši. Tad vecītis prasījis, vai viņam sēkla vēl esot. Saimnieks atbildējis: «Tikai viens pūrs vairs man ir.»

Tad vecītis pajēmis graudus, licis saimniekam aizjūgt zirgu un braukt viņam līdz pa tīrumu. «Bet tikai ātri brauc līdz!» skubināja vecītis. Vecītis meta pa saujai graudu katrā pūrvietā. Saimnieks gan nevarējis saprast, bet nevarējis arī aizmirst par krāsni. Kad vecītis visus laukus apstaigājis, tad gājis prom, pāri par bagātā laukiem.

Pēc kāda laika visi nabaga tīrumi bija zaļi, bet bagātā melni. Tikai tur, kur vecītis bija gājis, bija zaļa taciņa. No tā laika nabaga saimnieks bija bagāts, bet bagātais nabags. Tagad tik viņi abi saprata, ka vecītis bijis Dieviņš.

122. Zelta cirvis.

Reiz viens vecs vīriņš nogājis uz upes krastu malku mizāt. Malku mizājot, vīriņam nokritis cirvis un iekritis upē. Nu vecais vīriņš bēdājies, ar ko nu viņš savu maizīti pelnīšot. Un te uz vienreiz sācis ūdens kustēties, viens vīrs izbāzis galvu no ūdens un rādījis viņam sidraba cirvi, prasīdams: «Vai tas ir tavš cirvis?»

Vīriņš atbildēja: «Nē, tas nav mans cirvis, man nebija tik spožs.»

Tad tas vīrs pazudis upes dibenā, un pēc kāda laika parādījies ar zelta cirvi rokā, prasījis: «Vai tas ir tavs cirvis?»

Vecītis saucis: «Nē, nē, tas arī nav mans cirvītis, man bija tumšs.»

Vīrs pazuda atkal upes dibenā un pēc kāda laika pacēlās vīrs ar īsto cirvi, jautādams: «Vai tas ir tavs cirvis?»

Vecītis aiz priekiem lēkājis par krantu un sacījis: «Jā, jā, tas ir mans cirvis!»

Ūdens vīrs nu teica: «Tā kā tu neesi melojis, tad jem visus trīs cirvjus.»

No tās reizes vecītis palika bagāts un negāja vairs malku mizāt. To dzirdēja kāds cits vīrs, aizgājis arī malku mizāt un mizājot tīšām nosviedis savu cirvi. Nu tas arī staigājis pa krantu un raudājis, ka cirvis pazudis. Tai brīdī ūdens sakustējās un parādījās vīrs ar sidraba cirvi un rādīja: «Vai tas ir tavs cirvis?»

Vīriņš aiz prieka lēkājis pa krantu un saucis: «Jā, jā, tas ir mans cirvis!»

Bet ūdens vīrs par to saskaities un teicis: «Nē, nē, tas nav tavs cirvis! Tā kā tu esi melojis, tad tu nedabūsi ne pats savu cirvi, ne arī citus cirvjus.»

123. Brāļu saticība.

Rreiz dzīvoja divi brāļi. Viens brālis bija bagāts, otrs nabags. Viņi dzīvoja viens no otra diezgan tālu. Vienu reizi saslima nabags ar savu sievu un pēdīgi abi nomira. Palika viņiem divas mazas meitenes, bārenītes. Vēl no sava tēva meitenes bija dzirdējušas, ka viņām ir bagāts tēva brālis. Meitenes gāja uz tēva brāli prasīt ko ēst.

Tēva brālim bija nikns suns, kam neviens cilvēks nedrīkstēja paiet garām. Tikai saimnieks varēja pie viņa pieiet klāt. Meitenes, gluži nezinot, iegriezās sava krusttēva pagalmā un redzēja, ka suns tur ēd putraimu putru. Meitenēm ļoti gribējās ēst un viņas piegāja pie suņa, lai dabūtu kādu putraimiņu. Suns viņas nemaz nerēja, bet atstāja savu trauku un atdeva to meitenēm. Meitenes sēd pie trauciņa

un lasa putraimiņus. To ieraudzīja saimnieks, meiteņu tēva brālis, kas viņas nepazina, un sāka kliegt: «Ko jūs lienat pie tā niknā suņa, viņš jūs var saplēst!»

Saimnieks izdzina meitenes pa vārtiem laukā un pats gribēja iet istabā; bet te iedomājās paprasīt meitenēm, kur viņas iet. Tad viņš iesauca meitenes iekšā un prasīja: «Kur jūs iesit?»

«Mēs ejam savu tēva brāli meklēt,» atbildēja meitenes.

«No kurienes tad jūs esat?» vaicāja tālāk saimnieks.

Meitenes viņam izstāstīja, no kurienes viņas nākot un kas nocitis ar viņu tēvu un māti. Saimnieks saprata, ka meitenes ir viņa brāļa meitas, un sacīja: «Bet vai jūsu krusttēvs jūs arī gribēs pieņemt?»

Meitenes atteica: «Tēvs mums gan stāstīja, ka krusttēvam esot akmeņa sirds, bet šim sunim, kas guļ pagalmā, būs gan vēl cietāka sirds, un viņš mūs tomēr pieņems. Vai tad tēva brālis mūs nepieņems?»

Saimniekam tika kauns un viņš atzina, ka ir viņu krusttēvs un pieņema bārenītes pie sevis.

124. Laimīgs un nelaimīgs bērns.

Reiz viena māte gājusi uz pļavu sienu kasīt. Bērnu pajēmusi līdz, šūpuli pakārusi kokā un pati aizgājusi strādāt. Pienācis vakars un māte gājusi uz māju. Izvārījusi vakariņas, paēdusi, un pašlaik gribējusi iet gulēt, bet te atminējusi, ka bērns palicis pļavā. Māte tāpat izgērbusies skrējusi uz pļavu. Šai pusē kalniņam viņa dzirdējusi: «Aijā, aijā, aizmirsts bērniņš, aijā, aijā, aizmirsts bērniņš.»

Māte skrējusi un klausījusies, skrējusi un klausījusies. Tikko tā tikusi aiz kalniņa, kad ieraudzījusi, ka Meža-māte šūpo tās bērniņu. Tikko Meža-māte ieraudzījusi māti, tūliņ pazudusi. Māte pieskrējusi pie šūpuļa un ieraudzījusi, ka tas pilns ar saldumiem un naudu. Bērns gulējis šūpulī sveiks un vesels. Nu māte priecīga aizgājusi ar visu bērnu uz māju. Otrā dienā māte pastāstījusi savu laimi arī kaimiņienei.

«Pag',» kaimiņiene domā, «jālūko man ar' sava laime!»

Uz vakara pusi kaimiņiene pajēmusi savu bērnu, aiznesusi to uz mežu un atstājusi guļam. Tumsā šī skrējusi atpakaļ pie bērna, bet jau pa gabalu dzirdējusi: «M—m—m, tišām atstāts bērns, m—m—m, tišām atstāts bērns!»

Tikko kaimiņiene tikusi viņpus kalniņa, kad ieraudzījusi, ka vilki aizskrējuši no šūpuļa. Piegājusi klāt un redzējusi, ka vilki bijuši jau bērnu apēduši. Vilkiem esot brīv est mežā atstātus bērnus, teļus un jērus.

125. Laime un bagātība.

Divi studenti, no skolas iznākuši, iesāk runāt par cilvēka dzīvi. Viens saka: «Nabaga cilvēkam ir grūti, nav laimes.»

Otrs teica: «Nauda ir labāka kā laime.»

Un tā viņu starpā iesākās strīdus. Viņi sarunā, grib izprovēt, kam būs taisnība. Jūrmalā dzīvo viens nabaga kurpnieks, izprovēs pie tā paša.

Abi studenti noiet pie kurpnieka un iedod viņam simtu rubļu. Kurpnieks nezina, kur varētu to naudu noglabāt. Liks kabatā — izkritīs; noliks uz galda — pajems sieva vai bērni. Beidzot viņš sadomā un iešuj naudu cepurē aiz oderes. Kurpnieks noiet uz pilsētu nopērk ādas, bet pārtikai arī šķiņķi gaļas. Viņš nu iet mājā un uzliek gaļas šķiņķi uz pleciem. Gaisā laižas liels ērglis un glūn viņa šķiņķi. Tā ērglis uzreiz uzkrīt uz šķiņķi, bet netrāpa — sagrabj kurpnieka cepuri un laižas projām. Kurpnieks nu gan skrien pakaļ un kliedz: «Mana cepure, mana cepure!» bet ko tad nu vairs izdarīs? Ļaudis gan sauc: «Ko tu tā kliedz, tā jau veca cepure!»

Bet viņi jau nezina, kas tai cepurē atrodas.

Pēc gada atnāk atkal tie studenti pie kurpnieka un redz, ka kurpniekam tā pati vecā māja un viņš strādā atkal nosvīdis, tāpat kā agrāk. Šie nu prasa: «Kur tu to naudu liki?»

Kurpnieks visu izstāsta, kā viņam noticis, un viens students iedod tam atkal vienu simtu rubļu naudas, tad abi aiziet. Bet kur tad nu šoreiz kurpnieks glabās naudu? Šis sa-

domā un ieliek to naudu tādā vecā podiņā, kur glabājas visādi zoles gabali un citi krāmi. Te kādu dienu brauc gaŗām žīds un sauc: «Vai nav pārdodami veci grāpji, spaiņi, podēļi?»

Sieva redz, ka tāds vecs podiņš stāv uz galda, un pārdod podiņu žīdam. Vīrs pārnāk mājā un redz: podiņa vairs nav, stāj sievai virsū, kur likusi. Tā stāsta, ka te atnācis tāds vecs žīds un pārdevusi tam. Vīrs nu gan sauc un skrien žīdam pakaļ — kur nu vairs svešu žīdu saķersi? Kas to zin, kur žīds aizbraucis?

Pēc gada atnāk atkal tie studenti un kurpnieks strādā tāpat kā piepriekšu. Šie nu prasa, kur šis līcis to naudu, un kurpnieks arī izstāsta visu savu nelaimi. Nu redz studenti, ka ar naudu šis nevar nekā iesākt — kas tad nu šim dos vairs naudu?

Otrs students paskatās, pagrābstās pa kabatām, izvelk tādu vecu svina gabalu un iedod viņam to teikdams, lai jēto, ka neprot naudu glabāt.

Studenti aiziet un kurpnieks pasviež svina gabalu pagultē un strādā tālāk. Vakarā ienāk viena zvejnieka sieva un prasa, vai šim nav kāds smagāks akmens, vai kas, ko piesiet pie tīkliem. Kā tad ne? Šim jau esot svins mājā, un iedod ar' to svina gabalu. Sieva apsolās viņam atnest vienu krietnu mencu no tā loma, kas no rīta būs, jo viņa jau arī agrāk nesusi tam pulku mencu par zābaku lāpīšanu. Zvejniekam gadās no rīta tāds loms, ka sieva atnes pilnu priekšautu mencu. Kurpnieks atdod mencas sievai, lai izšķērž. Sieva šķērzdama atrod vienai mencai vēderā tādu mazu spožu oliņu un nosviež to stūrī zemē. Pienāk vakars, iestājas laba tumsa un oliņa sāk stūrī spīdēt, tā ka visa istaba paliek gaiša. Tad šī nes to oliņu rādīt. Vīrs ļoti priecīgs, ka nu vairs nevajadzēs ne sveču ne skalu dedzināt. Te vienreiz brauc gaŗām žīds un prasa: «Vai tu man nevari to oliņu pārdot?»

«Jā, ko tad mēs paši darīsim bez gaismas?»

Bet žīds neatlaižas un sola arvien vairāk, līdz beigās sanāk liela čupa naudas. Vīram beidzot jāatdod žīdam oliņa gribot negribot. Ko nu kurpnieks dara? Uzšuj sev un bēr-

niem skaistas drēbes, uzceļ lielu namu, brauc ar savu karīti un paliek bagāts vīrs.

Pēc gada atnāk atkal tie studenti un redz, ka kurpnieka vairs tur nav — nedzird neviena strādājam. Viņi prasa ļaudīm, kur ta kurpnieks palicis. Viņiem pateic, ka agrākais kurpnieks dzīvo savā namā. Studenti aiziet turp un kurpnieks izstāsta, kā ticis pie naudas. Tā nu izrādījās tam studentam taisnība, kas sacīja, ka laime ir labāka par naudu.

126. Nelaime.

Dzīvoja viens vīrs ar savu sievu, tēvu un māti. Šis vīrs bija labi pārticis zemnieks.

Vienu reiz viņš ara krūmu malā zemi. Kā tik viņš pieaļ pie krūmu malas klāt, tūliņ dzird tur kādu raudot: «Bēda, bēda!»

Piearis vēl vienu reizi pie pašas krūmu malas, vīrs vaicāja: «Kas tu par tādu bēdu esi?»

«Es esmu tava bēda,» krūmos kaut kas atbildēja un tad prasīja: «Kad tu gribi savu bēdu nest: tagad, vai kad vecs paliksi?»

Zemnieks, kādu brīdi domājis, atbildēja: «Ja jau man kāda nelaime priekšā, tad nesīšu labāki tagad šo bēdu. Vecumā man būs grūtāki izturēt kādu nelaimi.»

Tad zemnieks atkal sāka art, bet nekā vairs nedzirdēja vaidot. Pēc kādām dienām nomira šim vīram tēvs. Sieva nu žēlojās, ka esot liela bēda, bet vīrs tikai atbildēja: «Nesaki neko, sieviņ! Būs vēl lielāka nelaime!»

Pēc dažām dienām pēc tēva nāves nomirst arī māte. Atkal sieva vaimanā, ka nu esot liela bēda, bet vīrs tikai atbildēja: «Būs vēl daudz lielāka nelaime.»

Pēc tēva un mātes nāves vīrs atkal aizgāja art. Paaris kādu pusstundu, viņš redz, ka liels pērkona mākonis nāk virsū. Viņš steigšus nojūdzis zirgu un aizjājis mājā. Kad bija uznācis pērkona negaiss, tad zibens iespēra viņa mājā. Sadeģa zemniekam kūts ar visiem lopiem, tā arī istaba un šķūnis un visa viņa manta, tikai pats ar sievu palika dzīvi.

Viens žēlīgs saimnieks iedeva nabaga vīram vecu ķēvi un pussalūzušus vecus ratus. Lauzīja nabaga sieva rokas un raudādama sacīja uz vīru: «Tagad mums ir vislielākā nelaime.»

Tad vīrs ar savu sievu sāka braukāt apkārt pa pasauli, lūgdami maizes. Braukādami abi divi satika vienu bagātu kungu. Kungs, apskatījis nelaimīgā vīra sievu, kas bija ļoti skaista, sacīja: «Pārdod man savu sievu!»

Vīrs, padomājis labu brīdi, sacīja uz sievu: «Ej, sieviņ, dzīvot pie šā kunga! Tev būs labi un man būs drusku naudas.»

Kungs iedeva vīram veselu kulīti naudas un, pajēmis sievu, aizbrauca. Palika vīrs viens pats. Braukdams visu dienu, viņš bija piekūsis un domāja atgulties un atpūsties. Pie vīra atlaidās viens ērglis un aiznesa naudu ar visu kulīti. Kad zemnieks pamodās, tad ieraudzīja, ka naudas vairs nav un arī zirgs guļ nobeidzies uz sāniem. Tagad viņam bija vislielākā nelaime. Nebija vairs ne sievas, ne naudas, ne zirga. Atstājis vecos salūzušos ratus, vīrs aizgāja pie viena saimnieka un palika tur par grāvraci. Tā viņš sapelnījās atkal drusku naudas. Atstājis šo saimnieku, viņš aizgājis uz vienu muižu un palika tur par pārvaldnieku. Šās muižas muižniecei bija nomiris vīrs un tā bija palikusi par atraitni, bet muižu pati pārvaldīja. Sadomājusi muižniece nocirst vienu meža gabalu. Koku ciršanu uzraudzīja pats pārvaldnieks. Koku cirtēji nozāgējuši lielu koku, kuņā bijis ērgļa lizds. Cirtēji kopā ar pārvaldnieku ieraudzījuši tai lizdā kulīti naudas. Pārvaldnieks tūlīņ teicis, ka tā esot viņa pazaudētā nauda. Meža cirtēji strīdējās pretī un sacīja, ka tāpat arī šiem tā nauda piederot.

Nu visi nāca pie lielmātes ar savu sūdzību. Pārvaldnieks vispirms visu izstāstījis, kas viņam noticis. Tagad lielmāte pazinusi savu agrāko vīru. Viņa no prieka apķērās savam īstajam vīram ap kaklu un raudādama sacīja: «Mans vīrs! Mans vīrs! Nedomāju, ka vēl varēšu ar tevi satikties. Tagad mums visas bēdas ir pārciestas un mēs varēsim reiz dzīvot laimīgi.»

Lielmāte nu aizsūtījusi sulaini, lai atnes atrasto naudu, jo tā patiesi bija īstā vīra nauda, par ko tas bija atdevis savu vienīgo draugu sievu.

127. Laima izpilda trīs vēlēšanās.

Laimes-māte, pa zemju zemēm šurpu turpu staigādama, bija dzirdējusi, ka daudz cilvēki sūdzējās un sūrojās par viņu; tā nemaz nezināja, vai nu nopūsties jeb pasmieties par tiem.

Šī reizu vēlu vakarā gāja gar nabaga ļaužu mājiņu un dzirdēja tur iekšā daudz žēlabu un sūdzēšanos. Laimes-māte, to nevarēdama ilgāki panest, iegāja mājiņā, kur dzīvoja divi vecīši, un sacīja uz tiem: «Es jums trīs vēlēšanās paļauju, ko tūdaļ piepildīšu; tādēļ vēlieties tagad!»

«Ak,» vecene sacīja pagriezusies uz krāsni, kas nupat kurējās, «ak, kaut man šo cepta desa būtu!»

Un lūk! acumirkli desa ir uz oglēm un sāk cept, ka čurkst vien. Bet vīrs, par sievas lielo dumjību sadusmojies, sacīja: «Kad tevi piķis ar visu desu! Kaut tā tev pie purna pakārtos!»

Tavu brīnumu! desa tiešām karājās sievietai pie nāsīm. Divas vēlēšanās tā jau nelāgā kārtā bija pagalam. Kad nu desa nekā no deguna nebija nokratāma ne nojemama, tad protams, ka šie tagad neko citu nevarēja vēlēties, ka lai desa pazustu no deguna.

Beidzot Laimes-māte sacīja uz viņiem: «Tagad jūs gan nomanīsīt un sajēgsīt, ka jūsu sūdzēšanās par laimi ir gluži nelietīga. Tādēļ pieņemiet šo mācību: labas un pareizas vēlēšanās iziet tikai no labas sirds; bet visas ļaunas un nelietīgas vēlēšanās tikai no ļaunas sirds.»

128. Dievs žēlo un soda.

Tur, kur tagad Burtnieku ezers, reiz dzīvoja divas sievietes.

Viena no viņām bija ļoti skopa, bet otra ļoti laba.

Reiz pie skopās sievietes atnāca brīnumu vecītis. Viņš

prasīja naktsmāju, bet skopā sieva teica, ka pie viņas neesot nekāds krogs. Vecītis aizgāja pie labās sievietes un tur prasīja naktsmāju. Labā sieviete pamieļoja vecīti, ar ko vien varēja. No rīta vecītis pateicās labai sievietei un teica: «Šodien pirmā darbā tev būs liela laime.»

To pateicis vecītis aizgāja. Sieviete pajēma no skapja audeklu un gribēja šūt sev kreklu. Priekš šūšanas viņa gribēja izmērīt savu nelielo audekla gabalu. Viņa pajēma olekti un sāka mērīt. Bet nu notika brīnums: viņa sāka mērīt un nevarēja vien izmērīt. Iznāca tik daudz audekla, ka viņa ar to samērīja pilnu istabu. Kad tur vairs nebija telpas, tad viņa izgāja ārā un arvien vēl mērīja.

To redzēja skopā sieviete. Viņa nu arī pasauca pie sevis brīnumu vecīti. Kad vecītis atnāca, tad skopā sieviete to pamieļoja. Otrā rītā vecītis aizgāja un sacīja skopai sievietei, lai viņai pirmā darbā būtu liela laime. Kad vecītis aizgāja, sieviete nezināja, ko darīt, vai naudu skaitīt, vai arī nomazgāt netīros naudas gabalus. Apdomājusies viņa sāka mazgāt netīros naudas gabalus. No krūzes nu nāca ūdens bez apstājas. Neviens nevarēja to apturēt. Ūdens noslīcināja skopo sievieti un visu apkārtni.

Arī tagad vēl rudenos Burtnieku ezers gaudo. Tā esot skopā sieviete, kas mazgājot naudu Burtnieka ezera dibenā.

129. Kā blusas cēlušās.

Sen-senajos laikos ļaudis vēl nepazina nekādu kukaiņu. Tad viens nabaga vecītis, staigādams pa pasauli, iegāja vienā lielā pagastā un meklēja sev naktsmāju. Viņš izstaiģāja visas vietas, bet neviens viņu nelaida savā mājā pārgulēt. Vecītis jau gribēja iet uz otru pagastu, bet tālāk nomalē vēl ieraudzīja vienu mājiņu, līdzīgu pirtij. Tur dzīvoja viena nabaga vecenīte, kas auda citiem drēbes un ar to tik vien pārtika.

Kad nu vecītis iegāja tur un lūdza naktsmāju, tad vecenīte sajēma to ļoti laipni. Nu viņa sacepa raušus, paēdi-

nāja, padzirdināja un uztaisīja labu vietu gulēšanai. No rīta arī viņa uzcēlās agrāk par citām reizēm, lai viņu apkoptu un paēdinātu. Vecītis sirsnīgi viņai pateicās par laipno uzņemšanu un atsveicinādamies teica: «Kādu darbu tu sāksi šodien strādāt, tādu darīsi visu dienu.»

Kad vecītis aizgāja, vecenīte sāka mērīt izausto audeklu. Mērīja viņa to veselu dienu, kā jau vecītis bija sacījis. No rīta atnāca viena bagāta sieviete, darba devēja, un ieraudzīdama tik daudz drēbes, sabaidījās un vaicāja, no kurienes viņa tās jēmusi. Vecenīte neko negribēja slēpt un visu arī izstāstīja, kas noticis ar vecīti, un ko viņš šai teicis. Bagātā sieviete ļoti nožēloja, kāpēc viņa to nav piejēmusi vakar savā mājā.

«Nu labi!» viņa domāja, «es izdarīšu to šodien un laikā sāksu strādāt labāko darbu, lai uzreiz paliktu bagāta.»

Tā viņa nu steidzās, lai drīzāk tiktu mājā. Vakarā tai pašā laikā kā pirmo reiz, tas pats vecītis atkal iet gaļām. Sieviete, zinādama visu to noslēpumu, tūliņ izskrēja ārā un pati ielūdza vecīti uz naktsmāju pie sevis, bet citādi uzjēma viņu nelaipni, nedeva ne ēst, ne dzert, un pat neierādīja vietas, kur izgulēties. Sieviete neguļ visu nakti un gaida, ka tik drīzāk atnāktu rīts. Viņa nolika apakš spilvena lupatā iesietu naudu, ko tad gribēja skaitīt, vecīti pavadot. Pateikdamies par uzņemšanu, viņš sacīja sievietei, ka viņa visu dienu strādāšot to darbu, ko iesāksot pēc viņa aiziešanas. Sieviete, dzirdēdama tādu solījumu palika ļoti priecīga un skubināja vecīti, lai tas jo drīzāk aizietu. Kad vecītis aizgāja, bagātā sieviete vilka no spilvena apakšas lupatā iesieto naudu un gribēja jau sākt skaitīt, bet uzreiz lēca augšā viena blusa. Viņa gribēja to blusu noķert, bet te radās atkal otra un trešā. Jo vairāk viņa tās ķēra, jo vairāk tās gadījās. Blusas nu sāka to kost, ka nezināja vairs, kur dēties, un tā viņa skraidīja no vienas istabas uz otru. Viņa apskrēja visu apkārtni un visur no viņas nolēca kādas blusas.

Tā nu esot pasaulē blusas radušās.